

大般涅槃经

(三十六卷：第十卷至第十二卷)

北凉天竺三藏昙无讖译 梵

宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

南無本師釋迦牟尼佛

说明

本简体注音版《大般涅槃经》（南本）电子书，是根据《乾隆大藏经》大乘涅槃部，第 0110 部，北凉天竺三藏昙无讖译梵、宋沙门慧严慧观同谢灵运再治《大般涅槃经》（36 卷）影印本校正注音的。标点符号及注音仅供参考。

为了便于读诵，本电子书按顺序每三卷合为一册，共十二册。若每天读一册，可十二天读完。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇一八年九月

目 录

起诵仪	- 1 -
香赞	- 1 -
开经偈	- 1 -
大般涅槃经卷第十	- 2 -
一切大众所问品第十七	- 2 -
现病品第十八	- 26 -
大般涅槃经卷第十一	- 45 -
圣行品第十九之一	- 45 -
大般涅槃经卷第十二	- 88 -
圣行品第十九之二	- 88 -
结诵仪	- 117 -
补阙真言	- 117 -
回向发愿	- 117 -
回向偈	- 118 -
三皈依	- 118 -

● 起诵仪

xiāngzàn

香赞

(一遍)

lú xiāngzhà ruò fǎ jiè méngxūn zhū fó hǎi huì xī yáowén suí chù jié
炉香乍爇.法界蒙薰.诸佛海会悉遥闻.随处结

xiángyún chéng yì fāng yīn zhū fó xiànuánshēn
祥云.诚意方殷.诸佛现全身.

ná mó xiāng yún gài pú sà mó hē sà
南无香云盖菩萨摩诃萨 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南无本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

kāi jīng jì

开经偈

(一遍)

wú shàng shèn shēn wēi miào fǎ bǎi qiān wàn jié nán zāo yù
无上甚深微妙法 百千万劫难遭遇

wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我今见闻得受持 愿解如来真实义

dà bō niè pán jīng juàn dì shí
大般涅槃经卷第十

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

yī qiè dà zhòngsuǒ wèn pǐn dì shí qī
一切大众所问品第十七

ěr shí shì zūn cóng qí miàn mén fàng zhǒng zhǒng sè qīng
尔时，世尊从其面门，放种种色，青、
huáng chì bái hóng zǐ guāng míng zhào chún tuó shēn chún tuó
黄、赤、白、红、紫光照明照纯陀身。纯陀
yù yǐ yǔ zhū juàn shǔ chí zhū yáo zhuàn jí wǎng fó suǒ yù fèng
遇已，与诸眷属，持诸肴饌¹，疾往佛所，欲奉
rú lái jí bǐ qiū sēng zuì hòu gòng yǎng zhǒng zhǒng qì wù chōng mǎn
如来及比丘僧最后供养，种种器物，充满
jù zú chí zhì fó qián²
具足，持至佛前²。

ěr shí yǒu dà wēi dé tiān rén ér zhē qí qián zhōu zā wéi rào
尔时，有大威德天人而遮其前，周匝围绕，
wèi chún tuó yán qiě zhǐ chún tuó wù biàn fèng shī
谓纯陀言：“且止！纯陀，勿便奉施。”

ěr shí rú lái fù fàng wú liàng wú biān zhǒng zhǒng guāng míng zhū
尔时，如来复放无量无边种种光明，诸
tiān dà zhòng yù sī guāng yǐ xún tīng chún tuó qián zhì fó suǒ fèng qí suǒ
天大众遇斯光已，寻听纯陀前至佛所奉其所
shī
施。

ěr shí tiān rén jí zhū zhòng shēng gè gè zì chí suǒ jǐ gòng³
尔时，天人及诸众生，各各自持所赍³供

¹ 大正藏：持诸肴饌

² 大正藏：所

³ 大正藏：各各自取所持

yǎng zhì yú fó qián cháng guì bó fó wéiyuàn rú lái tīng zhū
养，至于佛前，长跪白佛：“惟愿如来，听诸
bǐ qiū shòu cǐ gòngyǎng
比丘受此供养。”

shí zhū bǐ qiū zhī shì shí gù zhí chí yī bō yī xīn ān xiáng
时诸比丘知是时故，执持衣钵，一心安详。

ěr shí chún tuó wèi fó jí sēng bù zhì zhǒngzhǒng shī zǐ bǎozuò
尔时，纯陀为佛及僧布置种种师子宝座，

xuánzēngfān gài xiānghuā yīng luò
悬缁旛盖、香华⁴、瓔珞。

ěr shí sānqiān dà qiān shì jiè zhuāngyánwēimiào yóu rú xī
尔时，三千大千世界庄严微妙，犹如西

fāng ān lè guó tǔ
方安乐国土。

ěr shí chún tuó zhù yú fó qián yōu bēi chàngyàng chóng bó
尔时，纯陀住于佛前，忧悲怅快，重白

fó yán wéiyuàn rú lái yóujiàn āi mǐn zhùshòu yī jié ruò jiǎn yī
佛言：“惟愿如来，犹见哀悯，住寿一劫若减一
jié
劫。”

fó gào chún tuó rǔ yù lìng wǒ jiǔ zhù shì zhě yí dāng sù fèng
佛告纯陀：“汝欲令我久住世者，宜当速奉

zuì hòu jù zú tán bō luó mì
最后具足檀波罗蜜。”

ěr shí yī qiè pú sà mó hē sà tiān rén zá lèi yì
尔时，一切菩萨摩訶萨、天、人、杂类，异

kǒutóng yīn chàng rú shì yán qí zāi chún tuó chéng dà fú dé
口同音，唱如是言：“奇哉！纯陀，成大福德，

néng lìng rú lái shòu qí zuì hòu wú shàng gòngyǎng wǒ děng wú fú suǒ
能令如来受其最后无上供养。我等无福，所

shè gòng jù zé wéi táng juān
设供具，则为唐捐。”

ěr shí shì zūn yù lìng yī qiè zhòng wàng mǎn zú yú zì shēn
尔时，世尊欲令一切众望满足，于自身

shàng yī yī máokǒnghuà wú liàng fó yī yī zhū fó gè yǒu wú liàng zhū
上一一毛孔化无量佛，一一诸佛各有无量诸

⁴ 大正藏：华香

bǐ qiū sēng shì zhū shì zūn jí wú liàngzhòng xī jiē shì xiàn shòu qí
比丘僧。是诸世尊及无量众，悉皆示现，受其
gòngyǎng shì jiā rú lái zì shòuchúntuó suǒ fèngshè zhě
供养。释迦如来自受纯陀所奉设者。

ěr shí chún tuó suǒ chí jīngliángchéngshú zhī shí mó qié tuó guó
尔时，纯陀所持粳粮成熟之食，摩伽陀国
mǎn zú bā hú yǐ fó shén lì jiē xī chōng zú yī qiè dà huì
满足八斛，以佛神力，皆悉充足一切大会。

ěr shí chún tuó jiàn shì shì yǐ xīn shēng huān xǐ yǒngyuè wú
尔时，纯陀见是事已，心生欢喜，踊跃无
liàng yī qiè dà zhòng yì fù rú shì
量，一切大众亦复如是。

ěr shí dà zhòng chéng fó shèng zhǐ gè zuò shì niàn rú lái
尔时，大众承佛圣旨，各作是念：“如来
jīn yǐ shòu wǒ děng shī bù jiǔ bì dāng rù yú niè pán zuò shì niàn
今已受我等施，不久必⁵当入于涅槃。”作是念
yǐ xīn shēng bēi xǐ
已，心生悲喜。

ěr shí shù lín qí dì xiá xiǎo yǐ fó shén lì rú zhēn fēng
尔时，树林其地狭小，以佛神力，如针锋
chù jiē yǒu wú liàngzhū fó shì zūn jí qí juànshǔděngzuò ér shí suǒ shí
处皆有无量诸佛世尊及其眷属等坐而食，所食
zhī wù yì wú chā bié shì shí tiān rén ā xiū luó děng tí qì bēi
之物亦无差别。是时，天、人、阿修罗等啼泣悲
tàn ér zuò shì yán rú lái jīn rì yǐ shòu wǒ děng zuì hòu gòng yǎng
叹，而作是言：“如来今日已受我等最后供养，
shòu gòng yǎng yǐ dāng bō niè pán wǒ děng dāng fù gèng gòng yǎng shéi
受供养已，当般涅槃，我等当复更供养谁？
wǒ jīn yǒng lí wú shàng tiáo yù máng wú yǎn mù
我今永离无上调御，盲无眼目。”

ěr shí shì zūn wèi yù ān wèi yī qiè dà zhòng ér shuō jì yán
尔时，世尊为欲安慰一切大众，而说偈言：

rǔ děng mò bēi tàn zhū fó fǎ yīng ěr
汝等莫悲叹 诸佛法应尔

wǒ rù yú niè pán yǐ jīng wú liàng jié
我入于涅槃 已经无量劫

⁵ 大正藏：便

chángshòu zuì shèng lè	yǒng chù ān wěn chù
常受最胜乐	永处安隐处
rǔ jīn zhì xīn tīng	wǒ dāngshuō niè pán
汝今至心听	我当说涅槃
wǒ yǐ lí shí xiǎng	zhōng wú jī kě huàn
我已离食想	终无饥渴患
jīn dāng wèi rǔ děng	shuō qí suí shùn yuàn
今当为汝等	说其随顺愿
lìng zhū yī qiè zhòng	xián dé ān wěn lè
令诸一切众	咸得安隐乐
rǔ wén yīng xiū xíng	zhū fó fǎ cháng zhù
汝闻应修行	诸佛法常住
jiǎ shǐ wū yǔ xiāo	tóng gòng yī shù qī
假使乌与泉	同共一树栖
yóu rú qīn xiōng dì	ěr nǎi yǒng niè pán
犹如亲兄弟	尔乃永涅槃
rú lái shì yī qiè	yóu rú luó hóu luó
如来视一切	犹如罗睺罗
chángwéizhòngshēngzūn	yún hé yǒng niè pán
常为众生尊	云何永涅槃
jiǎ shǐ shé shǔ láng	tóng chǔ yú yī xué ⁶
假使蛇鼠狼	同处于一穴 ⁶
xiāng ài rú xiōng dì	ěr nǎi yǒng niè pán
相爱如兄弟	尔乃永涅槃
rú lái shì yī qiè	yóu rú luó hóu luó
如来视一切	犹如罗睺罗
chángwéizhòngshēngzūn	yún hé yǒng niè pán
常为众生尊	云何永涅槃
jiǎ shǐ qī yè huā	zhuǎnwéi pó shī xiāng
假使七叶华	转为婆师香
jiā liú wéi zhèn tóu	ěr nǎi yǒng niè pán
伽留为镇头	尔乃永涅槃
rú lái shì yī qiè	yóu rú luó hóu luó
如来视一切	犹如罗睺罗
yún hé shě cí bēi	yǒng rù yú niè pán
云何舍慈悲	永入于涅槃

⁶ 大正藏：同处一穴游

jiǎ shǐ yī chǎn tí	xiànrshēnchéng fó dào
假使一阐提	现身成佛道
yǒng chǔ dì yī lè	ěr nǎi rù niè pán
永处第一乐	尔乃入涅槃
rú lái shì yī qiè	jiē rú luó hóu luó
如来视一切	皆如罗睺罗
yún hé shě cí bēi	yǒng rù yú niè pán
云何舍慈悲	永入于涅槃
jiǎ shǐ yī qiè zhòng	yī shí chéng fó dào
假使一切众	一时成佛道
yuǎn lí zhū guò huàn	ěr nǎi rù niè pán
远离诸过患	尔乃入涅槃
rú lái shì yī qiè	jiē rú luó hóu luó
如来视一切	皆如罗睺罗
yún hé shě cí bēi	yǒng rù yú niè pán
云何舍慈悲	永入于涅槃
jiǎ shǐ wén ruì shuǐ	jìn huài yú dà dì
假使蚊蚋 ⁷ 水	浸坏于大地
chuān gǔ hǎi yíng mǎn	ěr nǎi rù niè pán
川谷海盈满	尔乃入涅槃
bēi xīn shì yī qiè	jiē rú luó hóu luó
悲心视一切	皆如罗睺罗
cháng wéi zhòng shēng zūn	yún hé yǒng niè pán
常为众生尊	云何永涅槃
yǐ shì gù rǔ děng	yīng shēn yào zhèng fǎ
以是故汝等	应深乐正法
bù yīng shēng yōu nǎo	háo qì ér tí kū
不应生忧恼	号泣而啼哭
ruò yù zì zhèng xíng	yīng xiū rú lái cháng
若欲自正行	应修如来常
dāng guān rú shì fǎ	cháng cún bú biàn yì
当观如是法	长存不变易
fù yīng shēng shì niàn	sān bǎo jiē cháng zhù
复应生是念	三宝皆常住
shì zé huò dà hù	rú zhòu kū shēng guǒ
是则获大护	如咒枯生果

⁷ 大正藏：蚊蚋

shì míng wéi sān bǎo sì zhòngyīngshàn tīng
是名为三宝 四众应善听

wén yǐ yīng huān xǐ jí fā pú tí xīn
闻已应欢喜 即发菩提心

ruò néng jì sān bǎo chángzhùtóngzhēn dì
若能计三宝 常住同真谛

cǐ zé shì zhū fó zuì shàng zhī shì yuàn
此则是诸佛 最上之誓愿

ruò yǒu bǐ qiū bǐ qiū ní yōu pó sè yōu pó yí néng yǐ
“若有比丘、比丘尼、优婆塞、优婆夷能以

rú lái zuì shàng shì yuàn ér fā yuànzhě dāng zhī shì rén wú yǒu yú chī
如来最上誓愿而发愿者，当知是人，无有愚痴，

kānshòugòngyǎng yǐ cǐ yuàn lì gōng dé guǒ bào yú shì zuì shèng
堪受供养。以此愿力功德果报，于世最胜，

rú ā luó hàn ruò yǒu bù néng rú shì guānliǎo sān bǎo chángzhě shì
如阿罗汉。若有不能如是观了三宝常者，是

zhān tuó luó ruò yǒu néng zhī sān bǎo chángzhù shí fǎ yīn yuán lí kǔ
旃陀罗。若有能知三宝⁸常住实法因缘，离苦

ān lè wú yǒu rǎo hài néng liú nànzhe
安乐，无有娆害能留难者。”

ěr shí rén tiān dà zhòng ā xiū luó děng wén shì fǎ yǐ
尔时，人天大众、阿修罗等，闻是法已，

xīn shēng huān xǐ yǒngyuè wú liàng qí xīn tiáo róu shàn miè zhū gài
心生欢喜，踊跃无量。其心调柔，善灭诸盖，

xīn wú gāo xià wēi yí qīng jìng yán mào yí yuè zhī fó chángzhù
心无高下，威仪⁹清净，颜貌怡悦，知佛常住。

shì gù shī shè zhū tiān gòng yǎng sàn zhǒng zhǒng huā mò xiāng tú xiāng
是故施設诸天供养，散种种华、末香、涂香，

gǔ tiān jī yuè yǐ gòng yǎng fó
鼓天妓¹⁰乐，以供养佛。

ěr shí fó gào jiā shè pú sà yán shàn nán zǐ rǔ jiàn shì
尔时，佛告迦叶菩萨言：“善男子，汝见是

zhòng xī yǒu shì fǒu
众希有事不？”

⁸ 大正藏：宝；永乐北藏及龙藏：法

⁹ 大正藏：仪；永乐北藏及龙藏：德

¹⁰ 大正藏：伎

jiā shè dá yán yǐ jiàn shì zūn jiàn zhū rú lái wú liàng wú
迦叶答言：“已见，世尊！见诸如来无量无

biān bù kě chēng jì shòu zhū dà zhòng rén tiān suǒ fèng fàn shí gòng yǎng
边不可称计，受诸大众人天所奉饭食供养。

yòu jiàn zhū fó dà shēn zhuāng yán suǒ zuò zhī chù rú yī zhēn fēng duō
又见诸佛大身庄严，所坐之处如一针锋，多

zhòng wéi rào bù xiāng zhàng ài fù jiàn dà zhòng xī fā shì yuàn shuō
众围绕，不相障阂¹¹。复见大众悉发誓愿说

shí sān jì yì zhī dà zhòng gè xīn niàn yán rú lái jīn zhě dú shòu
十三偈。亦知大众各心念言：“如来今者，独受

wǒ gòng jiǎ shǐ chún tuó suǒ fèng fàn shí suì rú wēi chén yī chén
我供。”假使纯陀所奉饭食，碎如微尘，一尘

yī fó yóu bù zhōu biàn yǐ fó shén lì xī jiē chōng zú yī qiè dà
一佛犹不周遍，以佛神力，悉皆充足一切大

zhòng wéi zhū pú sà mó hē sà wén shū shī lì fǎ wáng zǐ děng néng
众。唯诸菩萨摩诃萨、文殊师利法王子等能

zhī rú lái xī yǒu shì ěr xī shì rú lái fāng biàn shì xiàn shēng wén dà
知如来¹²希有事耳，悉是如来方便示现。声闻大

zhòng jí ā xiū luó děng jiē zhī rú lái shì cháng zhù fǎ
众及阿修罗等，皆知如来是常住法。”

ěr shí shì zūn gào chún tuó yán rǔ jīn suǒ jiàn wéi shì xī yǒu
尔时，世尊告纯陀言：“汝今所见为是希有

qí tè shì fǒu
奇特事不？”

shí ěr shì zūn wǒ xiān suǒ jiàn wú liàng zhū fó sān shí èr
“实尔，世尊！我先所见无量诸佛，三十二

xiàng bā shí zhǒng hǎo zhuāng yán qí shēn jīn xī jiàn wéi pú sà mó hē
相、八十种好庄严其身。今悉见为菩萨摩诃

sà jù shēn shū yì yán mào wú bǐ wéi jiàn fó shēn pì rú yào shù
萨，巨身殊异，颜貌无比。唯见佛身譬如药树，

wéi zhū pú sà mó hē sà děng zhī suǒ wéi rào
为诸菩萨摩诃萨等之所围绕。”

fó gào chún tuó rǔ xiān suǒ jiàn wú liàng fó zhě shì wǒ suǒ huà
佛告纯陀：“汝先所见无量佛者是我所化，

wèi yù lì yì yī qiè zhòng shēng lìng dé huān xǐ rú shì pú sà mó hē
为欲利益一切众生，令得欢喜。如是菩萨摩诃

¹¹ 大正藏：碍

¹² 大正藏：是

sà dēngsuǒ kě xiū xíng bù kě sī yì néngzuò wú liàngzhū fó zhī shì
萨等所可修行不可思议，能作无量诸佛之事。

chúntuó rǔ jīn jiē yǐ chéng jiù pú sà mó hē sà xíng dé shí zhù dì
纯陀，汝今皆已成就菩萨摩诃萨行，得十住地

13 pú sà suǒ xíng jù zú chéng bàn
，菩萨所行具足成办。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú shì rú shì rú fó suǒ
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如是如是，如佛所
shuō chún tuó suǒ xiū chéng pú sà xíng wǒ yì suí xǐ jīn zhě rú
说，纯陀所修，成菩萨行，我亦随喜。今者如

lái yù wèi wèi lái wú liàng zhòng shēng zuò dà míng gù shuō shì dà shèng
来，欲为未来无量众生作大明故，说是大乘

dà niè pán jīng shì zūn yī qiè qì jīng shuō yǒu yú yì wú yú
《大涅槃经》。世尊！一切契经说有余义？无余
yì yé
义耶？”

shàn nán zǐ wǒ suǒ shuō zhě yì yǒu yú yì yì wú yú yì
“善男子，我所说者，亦有余义，亦无余义。”

chúntuó bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō suǒ yǒu zhī wù
纯陀白佛言：“世尊！如佛所说：‘所有之物，
bù shī yī qiè wéi kě zàn tàn wú kě huǐ sǔn shì zūn shì yì yún
布施一切，唯可赞叹，无可毁损。’世尊！是义云

hé chí jiè huǐ jiè yǒu hé chā bié
何？持戒、毁戒，有何差别？”

fó yán wéi chú yī rén yú yī qiè shī jiē kě zàn tàn
佛言：“唯除一人，余一切施皆可赞叹。”

chúntuó wèn yán yún hé míng wéi chú yī rén
纯陀问言：“云何名为唯除一人？”

fó yán rú cǐ jīng zhōng suǒ shuō pò jiè
佛言：“如此经中所说破戒。”

chúntuó fù yán wǒ jīn wèi jiě wéi yuàn shuō zhī
纯陀复言：“我今未解，惟愿说之。”

fó gào chún tuó yán pò jiè zhě wèi yī chǎn tí qí yú zài
佛告纯陀言：“破戒者，谓一阐提。其余在
suǒ yī qiè bù shī jiē kě zàn tàn huò dà guǒ bào
所一切布施，皆可赞叹，获大果报。”

13 大正藏：得住十地

chúntuó fù wèn yī chǎn tí zhě qí yì yún hé
纯陀复问：“一阐提者，其义云何？”

fó gào chúntuó ruò yǒu bǐ qiū jí bǐ qiū ní yōu pó sè
佛告纯陀：“若有比丘及比丘尼、优婆塞、

yōu pó yí fā cū è yán fěi bàngzhèng fǎ zào shì zhòng yè yǒng
优婆夷，发粗恶言诽谤正法，造是重业，永

bù gǎi huǐ xīn wú cán kuì rú shì dēngrén míngwéi qù xiàng yī chǎn
不改悔，心无惭愧，如是等人，名为趣向一阐

tí dào ruò fàn sì zhòng zuó wǔ nì zuì zì zhī dìngfàn rú shì zhòng
提道。若犯四重、作五逆罪，自知定犯如是重

shì ér xīn chū wú bù wèicán kuì bù kěn fā lù yú fó zhèng fǎ
事，而心初无怖畏惭愧，不肯发露，于佛正法

yǒng wú hù xī jiàn lì zhī xīn huǐ zǐ qīngjiàn yánduōguò jiù rú
永无护惜建立之心，毁訾¹⁴轻贱，言多过咎，如

shì dēngrén yì míng qù xiàng yī chǎn tí dào ruò fù shuōyán wú
是等人，亦名趣向一阐提道。若复说言：‘无

fó fǎ sēng¹⁵ rú shì dēngrén yì míng qù xiàng yī chǎn tí dào
佛、法、僧¹⁵。’如是等人，亦名趣向一阐提道。

wéichú rú cǐ yī chǎn tí bèi shī qí yú zhě yī qiè zàn tàn
唯除如此一阐提辈，施其余者一切赞叹。”

ěr shí chúntuó fù bó fó yán shì zūn suǒyán pò jiè
尔时，纯陀复白佛言：“世尊！所言破戒，

qí yì yún hé
其义云何？”

fó gào chúntuó ruò fàn sì zhòng jí wǔ nì zuì fěi bàngzhèng
佛告纯陀：“若犯四重及五逆罪，诽谤正

fǎ rú shì dēngrén míngwéi pò jiè
法，如是等人名谓破戒。”

chúntuó fù wèn rú shì pò jiè kě bá jì fǒu
纯陀复问：“如是破戒可拔济不？”

fó gào chúntuó yǒu yīn yuán gù zé kě bá jì ruò pī fǎ
佛告纯陀：“有因缘故，则可拔济。若被法

fú yóu wèi shě yuǎn qí xīn cháng huái cán kuì kǒng bù ér zì kǎo
服，犹未舍远，其心常怀惭愧、恐怖，而自考

zé duō zāi hé wèi fàn sī zhòng zuì hé qí guài zāi zào sī kǔ
责：‘咄哉！何为犯斯重罪？何其怪哉！造斯苦

¹⁴ 大正藏：咎

¹⁵ 大正藏：僧；永乐北藏及龙藏：众

yè shēn zì gǎi huǐ shēng hù fǎ xīn yù jiàn zhèng fǎ yǒu hù
业。’深自改悔，生护法心，欲建正法：‘有护
fǎ zhě wǒ dāng gòng yǎng ruò yǒu dú sòng dà shèng diǎn zhě wǒ dāng
法者，我当供养。若有读诵大乘典者，我当
zī wèn shòu chí dú sòng jì tōng lì yǐ fù dāng wèi tā fēn bié
咨问、受持、读诵。既通利已，复当为他分别
guǎng shuō wǒ shuō shì rén bù míng pò jiè hé yǐ gù shàn nán
广说。’我说是人，不名¹⁶破戒。何以故？善男
zǐ pì rú rì chū néng chú yī qiè chén yì àn míng shì dà niè
子，譬如日出，能除一切尘翳、暗冥；是大涅
pán wēi miào jīng diǎn chū xīng yú shì yì fù rú shì néng chú zhòng shēng
槃微妙经典出兴于世，亦复如是，能除众生
wú liàng jié zhōng suǒ zuò zhòng zuì shì gù cǐ jīng shuō hù zhèng fǎ
无量劫中，所作众罪。是故，此经说护正法
dé dà guǒ bào bá jì pò jiè ruò yǒu huǐ bàng shì zhèng fǎ zhě néng
得大果报，拔济破戒。若有毁谤是正法者，能
zì gǎi huǐ huán guī yú fǎ zì niàn suǒ zuò yī qiè bú shàn rú rén
自改悔，还归于法，自念所作一切不善，如人
zì hài xīn shēng kǒng bù jīng jù cán kuì chú cǐ zhèng fǎ
自害，心生恐怖、惊惧、惭愧：‘除此正法，
gèng wú jiù hù shì gù yīng dāng huán guī zhèng fǎ ruò néng rú shì rú
更无救护，是故应当还归正法。’若能如是如
shuō guī yī bù shī shì rén dé fú wú liàng yì míng shì jiān yīng shòu gòng
说归依，布施是人得福无量，亦名世间应受供
yǎng ruò fàn rú shàng è yè zhī zuì ruò jīng yī yuè huò shí wǔ rì
养。若犯如上恶业之罪，若经一月，或十五日，
bù shēng guī yī fā lù zhī xīn ruò shī shì rén guǒ bào shèn shǎo fàn
不生归依发露之心。若施是人，果报甚少。犯
wǔ nì zhě yì fù rú shì néng shēng huǐ xīn nèi huái cán kuì jīn wǒ
五逆者亦复如是，能生悔心，内怀惭愧：‘今我
suǒ zuò bú shàn zhī yè shèn wéi dà kǔ wǒ dāng jiàn lì hù chí zhèng
所作不善之业，甚为大苦，我当建立、护持正
fǎ shì zé bù míng wǔ nì zuì yě ruò shī shì rén dé fú wú liàng
法。’是则不名五逆罪也。若施是人，得福无量。
fàn nì zuì yǐ bù shēng hù fǎ guī yī zhī xīn yǒu shī shì zhě fú
犯逆罪已，不生护法、归依之心。有施是者，福

¹⁶ 大正藏：为

bù zú yán
不足言。

yòu shànnán zǐ fànzòng zuì zhě rǔ jīn dì tīng wǒ
“又，善男子，犯重罪者，汝今谛听，我
dāngwèi rǔ fēn bié guǎngshuō yīngshēng shì xīn wèizhèng fǎ zhě
当为汝分别广说，应生是心：‘谓正法者，
jí shì rú lái wēi mì zhī zàng shì gù wǒ dāng hù chí jiàn lì
即是如来微密之藏。是故，我当护持、建立。’
shī shì rén zhě dé shèngguǒ bào
施是人者，得胜果报。

shànnán zǐ pì rú nǚ rén huáirèn chuíchǎn zhí guó huāng
“善男子，譬如女人，怀妊垂产，值国荒
luàn yuǎn zhì tā tǔ zài yī tiān miào jí biàn chǎn yù hòu wén jiù
乱，远至他土，在一天庙，即便孕育。后闻旧
bāng ān wěn fēng shú xié chí qí zǐ yù huán běn tǔ lù jīng héng hé
邦安隐丰熟，携持其子，欲还本土，路经恒河，
shuǐ zhǎng¹⁷ bào jí hé fù shì ér bù néng dé dù¹⁸ jí zì niàn yán
水长¹⁷暴急，荷负是儿，不能得度¹⁸。即自念言：
wǒ nìng yǔ zǐ yī chù bìng¹⁹ mìng zhōng bù shě qì ér dú jì yě
‘我宁与子一处并¹⁹命，终不舍弃而独济也。’
zuò shì niàn yǐ yǔ zǐ jù mò mìng zhōng zhī hòu xún shēng tiān zhōng
作是念已，与子俱没。命终之后，寻生天中，
yǐ cí niàn gù²⁰ yù lìng dé dù ér shì nǚ rén běn xìng bì è yǐ
以慈念故²⁰，欲令得度。而是女人本性弊恶，以
ài zǐ gù dé shēng tiān zhōng fàn sì zhòng jìn wǔ wú jiàn zuì shēng hù
爱子故得生天中。犯四重禁、五无间罪生护
fǎ xīn yì fù rú shì suī fù xiān wéi bú shàn zhī yè yǐ hù fǎ gù
法心，亦复如是，虽复先为不善之业，以护法故，
dé wéi shì jiān wú shàng fú tián shì hù fǎ zhě yǒu rú shì děng wú liàng
得为世间无上福田。是护法者，有如是等无量
guǒ bào
果报。”

chúntuó fù yán shì zūn ruò yī chǎn tí néng zì gǎi huǐ gōng
纯陀复言：“世尊！若一阐提能自改悔，恭

¹⁷ 大正藏：涨

¹⁸ 大正藏：渡

¹⁹ 大正藏：并

²⁰ 大正藏：子

jìng gòngyǎng zàn tàn sānbǎo shī rú shì rén dé dà guǒbào fǒu
敬、供养、赞叹三宝，施如是人，得大果报不

21 ? ”

fó yán shànnán zǐ rǔ jīn bù yīngzuò rú shì shuō shànnán
佛言：“善男子，汝今不应作如是说。善男

zǐ pì rú yǒurén shí ān luó guǒ tǔ hé zhì dì ér fù niànyán
子，譬如有人，食菴罗果，吐核置地，而复念言：

shì guǒ hé zhōng yīngyǒugānwèi jí biàn huán qǔ pò ér cháng
‘是果核中，应有甘味。’即便²²还取，破而尝

zhī qí wèi jí kǔ xīn shēng huǐ hèn kǒng shī guǒzhǒng jí huán
之，其味极苦，心生悔恨，恐失果种，即还

shōu shí zhòng zhī yú dì qín jiā xiū zhì yǐ sū yóu rǔ suí shí gài
收拾，种之于地，勤加修治，以苏油乳随时溉

guàn yú yì yún hé nìng kě shēng fǒu
灌。于意云何？宁可生不？”

fú yě shì zūn jiǎ shǐ tiānjiàng wú shànggān yǔ yóu yì
“不也。世尊！假使天降无上甘雨，犹亦

bù shēng
不生。”

shànnán zǐ bǐ yī chǎn tí yì fù rú shì shāomièshàngēn
“善男子，彼一阐提亦复如是，烧灭善根，

dāng yú hé suǒ ér dé chú zuì shànnán zǐ ruò shēngshàn xīn shì zé
当于何所而得除罪？善男子，若生善心，是则

bù míng yī chǎn tí yě shànnán zǐ yǐ shì yì gù yī qiè suǒ shī
不名一阐提也。善男子，以是义故，一切所施

suǒ dé guǒbào fēi wú chābié hé yǐ gù shī zhū shēngwén suǒ dé bào
所得果报非无差别。何以故？施诸声闻所得报

yì shī pì zhī fó dé bào yì yì wéi shī rú lái huò wú shàngguǒ
异，施辟支佛得报亦异，唯施如来获无上果。

shì gù shuōyán yī qiè suǒ shī fēi wú chābié
是故说言一切所施非无差别。”

chúntuó fù yán hé gù rú lái ér shuō cǐ jiē
纯陀复言：“何故如来而说此偈？”

fó gào chūntuó yǒu yīn yuán gù wǒ shuō cǐ jiē wángshè
佛告纯陀：“有因缘故，我说此偈。王舍

21 大正藏：得大果不

22 大正藏：复

chéngzhōngyōuyōu pó sè xīn wú jìng xìn fèng shì ní qián ér lái
 城 中 有 优 婆 塞 ， 心 无 净 信 ， 奉 事 尼 捷²³ ， 而 来
 wèn wǒ bù shī zhī yì yǐ shì yīn yuán gù shuō sī jì yì wéi pú
 问 我 布 施 之 义 ， 以 是 因 缘 ， 故 说 斯 偈 ， 亦 为 菩
 sà mó hē sà děng shuō mì zàng yì rú sī jì zhě qí yì yún hé
 萨 摩 诃 萨 等 说 秘 藏 义 。 如 斯 偈 者 ， 其 义 云 何 ？

yī qiè zhě shǎo fēn yī qiè dāng zhī pú sà mó hē sà rén zhōng zhī
 一 切 者 ， 少 分 一 切 。 当 知 菩 萨 摩 诃 萨 ， 人 中 之
 xióng shè qǔ chí jiè shī qí suǒ xū shě qì pò jiè rú chú tí bài
 雄 ， 摄 取 持 戒 ， 施 其 所 须 ， 舍 弃 破 戒 ， 如 除 稗 稗 。

fù cì shàn nán zǐ rú wǒ xī rì suǒ shuō jì yán
 “ 复 次 ， 善 男 子 ， 如 我 昔 日 所 说 偈 言 ：

yī qiè jiāng hé bì yǒu huí qū
 一 切 江 河 必 有 回 曲

yī qiè cóng lín bì míng shù mù
 一 切 丛 林 必 名 树 木

yī qiè nǚ rén bì huáichǎn qū
 一 切 女 人 必 怀 谄 曲

yī qiè zì zài bì shòu ān lè
 一 切 自 在 必 受 安 乐

ěr shí wén shū shī lì pú sà mó hē sà jí cóng zuò qǐ piān
 尔 时 ， 文 殊 师 利 菩 萨 摩 诃 萨 ， 即 从 座 起 ， 偏

tǎn yòu bì yòu xī zhuó dì qián lǐ fó zú ér shuō jì yán
 袒 右 臂 ， 右 膝 著 地 ， 前 礼 佛 足 ， 而 说 偈 言 ：

fēi yī qiè hé bì yǒu huí qū
 非 一 切 河 必 有 回 曲

fēi yī qiè lín xī míng shù mù
 非 一 切 林 悉 名 树 木

fēi yī qiè nǚ bì huáichǎn qū
 非 一 切 女 必 怀 谄 曲

yī qiè zì zài bú bì shòu lè
 一 切 自 在 不 必 受 乐

fó suǒ shuō jì qí yì yǒu yú wéi chuí āi mǎn shuō qí yīn
 “ 佛 所 说 偈 ， 其 义 有 余 ， 唯 垂 哀 悯 ， 说 其 因

yuán hé yǐ gù shì zūn yú cǐ sān qiān dà qiān shì jiè yǒuzhōu míng
 缘 。 何 以 故 ？ 世 尊 ！ 于 此 三 千 大 千 世 界 有 洲 名

²³ 大正藏：捷

jū yē ní qí zhōuyǒu hé duān zhí bù qū míngsuō pó yē yóu
拘耶尼，其洲有河，端直不曲，名娑婆耶，犹
rú zhí shéng rù yú xī hǎi rú shì hé xiàng yú yú jīngzhōng fó wèi
如直绳入于西海。如是河相，于余经中，佛未
céngshuō wéiyuàn rú lái yīn cǐ fāngděng ā hánjīngzhōngshuōyǒu yú
曾说，惟愿如来，因此方等阿含经中说有余
yì lìng zhū pú sà shēn xìn jiě zhī shì zūn pì rú yǒurén xiān shí
义，令诸菩萨深信解之。世尊！譬如有人，先识
jīn kuàng hòu bù shí jīn rú lái yì ěr jìn zhī fǎ yǐ ér suǒ
金矿，后不识金。如来亦尔，尽知法已，而所
yǎnshuōyǒu yú bù jìn rú lái suī zuò rú shì yú shuō yīngdāngfāngbiàn
演说有余不尽。如来虽作如是余说，应当方便
jiě qí yì qù yī qiè cóng lín bì shì shù mù shì yì yǒu yú hé yǐ
解其意趣。一切丛林必是树木，是亦有余。何以
gù zhǒngzhòng jīn yín liú lí bǎoshù shì yì míng lín yī qiè
故？种种金、银、琉璃宝树，是亦名林。一切
nǚ rén bì huáichǎn qū shì yì yǒu yú hé yǐ gù yì yǒu nǚ rén
女人必怀谄曲，是亦有余。何以故？亦有女人
shàn chí jìn jiè gōng dé chéng jiù yǒu dà cí bēi yī qiè zì zài bì
善持禁戒，功德成就，有大慈悲。一切自在必
shòu ān lè shì yì yǒu yú hé yǐ gù yǒu zì zài zhě zhuàn lún
受安乐，是亦有余。何以故？有自在者，转轮
shèng dì rú lái fǎ wáng bù shǔ sǐ mó bù kě miè jìn fàn shì
圣帝，如来法王，不属死魔，不可灭尽。梵释
zhū tiān suī dé zì zài xī shì wú cháng ruò dé cháng zhù wú biàn yì zhě
诸天虽得自在，悉是无常。若得常住无变易者，
nǎi míng zì zài suǒ wèi dà shèng dà bō niè pán
乃名自在，所谓大乘大般涅槃。”

fó yán shànnán zǐ rǔ jīn shàn dé yào shuō zhī biàn qiě zhǐ
佛言：“善男子，汝今善得乐说之辩，且止！

dì tīng wénshū shī lì pì rú zhǎngzhě shēnyīngbìng kǔ liáng yī
谛听！文殊师利，譬如长者，身婴病苦，良医
zhěn zhī wéi hé gāoyào shì shí bìngzhě tān yù duō fú yī yǔ zhī
诊之，为合膏药。是时，病者贪欲多服，医语之
yán ruò néng xiāozhě zé kě suí yì rǔ jīn tǐ léi bù yīng duō
言：‘若能消者，则可随意，汝今体羸，不应多
fú dāng zhī shì gāo yì míng gān lù yì míng dú yào ruò duō fú
服。当知是膏，亦名甘露，亦名毒药，若多服

bù xiāo zé míngwéi dú shànnán zǐ rǔ jīn wù wèi shì yī suǒshuō
不消，则名为毒。’善男子，汝今勿谓是医所说
wéi yú yì lǐ sǔn shī gāo shì shànnán zǐ rú lái yì ěr wèizhū
违于义理，损失膏势。善男子，如来亦尔，为诸
guówáng hòu fēi tài zǐ wáng zǐ dà chén yīn bō sī nì wáng
国王、后妃、太子、王子、大臣，因波斯匿王、
wáng zǐ hòu fēi jiāomàn xīn gù wèi yù tiáo fú shì xiànkǒng bù
王子、后妃僇慢心故，为欲调伏，示现恐怖，
rú bǐ liáng yī gù shuō cǐ jì
如彼良医，故说此偈：

yī qiè jiāng hé bì yǒu huí qū
一切江河 必有回曲

yī qiè cóng lín bì míng shù mù
一切丛林 必名树木

yī qiè nǚ rén bì huáichǎn qū
一切女人 必怀谄曲

yī qiè zì zài bì shòu ān lè
一切自在 必受安乐

wénshū shī lì rǔ jīn dāng zhī rú lái suǒshuō wú yǒu lòu
“文殊师利，汝今当知，如来所说无有漏

shī rú cǐ dà dì kě lìng fǎn fù rú lái zhī yán zhōng wú lòu shī yǐ
失，如此大地可令反复，如来之言终无漏失。以

shì yì gù rú lái suǒshuō yī qiè yǒu yú
是义故，如来所说一切有余。”

ěr shí fó zàn wénshū shī lì shàn zāi shàn zāi shànnán
尔时，佛赞文殊师利：“善哉！善哉！善男

zǐ rǔ yǐ jiǔ zhī rú shì zhī yì āi mǐn yī qiè yù lìng zhòngshēng
子，汝已久知如是之义，哀悯一切、欲令众生

dé zhì huì gù guǎng wèn rú lái rú shì jì yì
得智慧故，广问如来如是偈义。”

ěr shí wénshū shī lì fǎ wáng zǐ fù yú fó qián ér shuō
尔时，文殊师利法王子，复于佛前，而说

jì yán
偈言：

yú tā yǔ yán suí shùn bú nì
于他语言 随顺不逆

yì bù guān tā zuò yǐ bú zuò
亦不观他 作以不作

dàn zì guānshēn shàn bú shànxíng
但自观身 善不善行

shì zūn rú shì shuō cǐ fǎ yào fēi wéizhèngshuō yú tā yǔ yán
“世尊如是说此法药非为正说，于他语言

suí shùn bú nì zhě wéiyuàn rú lái chuí āi zhèngshuō hé yǐ gù shì
随顺不逆者，惟愿如来垂哀正说。何以故？世

zūn chángshuō yī qiè wàixué jiǔ shí wǔ zhǒng jiē qù è dào shēngwén
尊常说，一切外学九十五种皆趣恶道，声闻

dì zǐ jiē xiàngzhèng lù ruò hù jìn jiè shè chí wēi yí shǒushènzhū
弟子皆向正路，若护禁戒，摄持威仪，守慎诸

gēn rú shì děng rén shēnyào dà fǎ qù xiàngshàndào rú lái hé gù
根，如是等人深乐大法，趣向善道。如来何故

yú jiǔ bù zhōng jiàn yǒu huǐ tā zé biàn hē zé rú shì jì yì
于九部中，见有毁他，则便呵责？如是偈义，

wéi hé suǒ qù
为何所趣？”

fó gào wén shū shī lì shànnán zǐ wǒ shuō cǐ jì yì bú
佛告文殊师利：“善男子，我说此偈，亦不

jìn wèi yī qiè zhòngshēng ěr shí wéi wèi ā shé shì wáng zhū fó shì
尽为一切众生。尔时，唯为阿阇世王。诸佛世

zūn ruò wú yīn yuán zhōng bú nì shuō yǒu yīn yuán gù nǎi shuō zhī ěr
尊若无因缘终不逆说，有因缘故乃说之耳。

shànnán zǐ ā shé shì wáng hài qí fù yǐ lái zhì wǒ suǒ yù zhé
善男子，阿阇世王害其父已，来至我所，欲折

fú wǒ zuò rú shì wèn yún hé shì zūn shì yī qiè zhì fēi yī qiè
伏我，作如是问：‘云何世尊是一切智、非一切

zhì yé ruò yī qiè zhì tiáo dá wǎng xī wú liàng shì zhōng cháng huái
智耶？若一切智，调达往昔无量世中，常怀

è xīn suí zhú rú lái yù wéi nì hài yún hé rú lái tīng qí chū jiā
恶心，随逐如来欲为逆害，云何如来听其出家？’

shànnán zǐ yǐ shì yīn yuán wǒ wèi shì wáng ér shuō cǐ jì
善男子，以是因缘，我为是王而说此偈：

yú tā yǔ yán suí shùn bú nì
于他语言 随顺不逆

yì bù guān tā zuò yǐ bú zuò
亦不观他 作以不作

dàn zì guānshēn shàn bú shànxíng
但自观身 善不善行

fó gào dà wáng rǔ jīn hài fù yǐ zuò nì zuì zuì zhòng
“佛告大王：‘汝今害父，已作逆罪，最重

wú jiàn yīngdāng fā lù yǐ qiú qīngjìng hé yuán nǎi gèngjiàn tā guò
无间，应当发露，以求清净，何缘乃更见他过

jiù shànnán zǐ yǐ shì yì gù wǒ wèi bǐ wáng ér shuō shì jiē
咎？’善男子，以是义故，我为彼王而说是偈。

fù cì shànnán zǐ yì wèi hù chí bù huǐ jìn jiè chéng jiù
“复次，善男子，亦为护持不毁禁戒成就

wēi yí jiàn tā guòzhě ér shuō shì jiē ruò fù yǒurén shòu tā jiào huì
威仪见他过者而说是偈。若复有人，受他教诲，

yuǎn lí zhòng è fù jiào tā rén lìng yuǎn zhòng è rú shì zhī rén
远离众恶，复教他人，令远众恶，如是之人，

zé wǒ dì zǐ
则我弟子。”

ěr shí shì zūn wèi wénshū shī lì fù shuō jì yán
尔时，世尊为文殊师利复说偈言：

yī qiè wèi dāozhàng wú bú ài shòumìng
一切畏刀杖 无不爱寿命

shù jǐ kě wéi pì wù shā wù xíngzhàng
恕己可为譬 勿杀勿行杖

ěr shí wénshū shī lì fù yú fó qián ér shuō jì yán
尔时，文殊师利复于佛前而说偈言：

fēi yī qiè wèizhàng fēi yī qiè ài mìng
非一切畏杖 非一切爱命

shù jǐ kě wéi pì qín zuò shàn fāngbiàn
恕己可为譬 勤作善方便

rú lái shuō shì fǎ jù zhī yì yì shì wèi jìn hé yǐ gù
“如来说是法句之义亦是未尽。何以故？

rú ā luó hàn zhuàn lún shèngwáng yù nǚ xiàngmǎ zhǔzàng dà
如阿罗汉、转轮圣王、玉女、象马、主藏大

chén ruò zhūtiān rén jí ā xiū luó zhí chí lì jiàn néng hài zhī zhě
臣，若诸天、人及阿修罗，执持利剑能害之者，

wú yǒu shì chù yǒng shì liè nǚ mǎwáng shòuwáng chí jiè bǐ
无有是处。勇士、烈女、马王、兽王，持戒比

qiū suī fù duì zhì ér bù kǒng bù yǐ shì yì gù rú lái shuō jì yì shì
丘虽复对至而不恐怖。以是义故，如来说偈亦是

yǒu yú ruò yán shù jǐ kě wéi pì zhě shì yì yǒu yú hé yǐ gù
有余。若言恕己可为譬者，是亦有余。何以故？

ruò shǐ luó hàn yǐ jǐ pì²⁴ bǐ zé yǒu wǒ xiǎng jí yǐ mìngxiǎng ruò yǒu
若使罗汉以己譬²⁴彼，则有我想及以命想。若有
wǒ xiǎng jí yǐ mìngxiǎng zé yīng yōng hù fán fū yì yīng jiàn ā luó hàn
我想及以命想，则应拥护。凡夫亦应见阿罗汉
xī shì xíng rén ruò rú shì zhě jí shì xié jiàn ruò yǒu xié jiàn mìng
悉是行人。若如是者，即是邪见。若有邪见，命
zhōng yīng shēng ā bí dì yù yòu ā luó hàn shè yú zhòng shēng shēng
终应生阿鼻地狱。又，阿罗汉设于众 生 生
hài xīn zhě wú yǒu shì chù wú liàng zhòng shēng yì fù wú néng hài luó
害心者，无有是处；无量众 生 亦复无能害罗
hàn zhě
汉者。”

fó yán shàn nán zǐ yán wǒ xiǎng zhě wèi yú zhòng shēng shēng
佛言：“善男子，言我想者，谓于众 生 生
dà bēi xīn wú shā hài xiǎng wèi ā luó hàn píng děng zhī xīn wù wèi
大悲心，无杀害想，谓阿罗汉平等之心。勿谓
shì zūn wú yǒu yīn yuán ér nì shuō yě xī rì yú cǐ wáng shè chéng
世尊无有因缘而逆说也。昔日于此王舍城
zhōng yǒu dà liè shī duō shā qún lù qǐng wǒ shí ròu wǒ yú shì²⁵ shí
中有大猎师，多杀群鹿，请我食肉。我于是²⁵时，
suī shòu bǐ qǐng yú zhū zhòng shēng shēng cí bēi xīn rú luó hóu luó ér
虽受彼请，于诸众 生 生慈悲心如罗睺罗，而
shuō jì yán
说偈言：

dāng lìng nǚ cháng shòu jiǔ jiǔ zhù yú shì
当令汝长寿 久久住于世

shòu chí bú hài fǎ yóu rú zhū fó shòu
受持不害法 犹如诸佛寿

shì gù wǒ shuō cǐ jì
“是故，我说此偈：

yī qiè wèi dāo zhàng wú bú ài shòu mìng
一切畏刀杖 无不爱寿命

shù jǐ kě wéi pì wù shā wù xíng zhàng
恕己可为譬 勿杀勿行杖

fó yán shàn zāi shàn zāi wén shū shī lì wèi zhū pú sà
佛言：“善哉！善哉！文殊师利，为诸菩萨

²⁴ 大正藏：喻

²⁵ 大正藏：尔

mó hē sà gù zī wèn rú lái rú shì mì jiào
摩诃萨故，**咨问如来如是密教。**”

ěr shí wénshū shī lì fù shuō shì jì
尔时，**文殊师利复说是偈：**

yún hé jìng fù mǔ suí shùn ér zūnzhòng
云何敬父母 随顺而尊重

yún hé xiū cǐ fǎ duò yú wú jiàn yù
云何修此法 堕于无间狱

yú shì rú lái fù yǐ jì dá
于是，**如来复以偈答：**

ruò yǐ tān ài mǔ wú míng yǐ wéi fù
若以贪爱母 无明以为父

suí shùn zūnzhòng shì zé duò wú jiàn yù
随顺尊重是 则堕无间狱

ěr shí rú lái fù wéi wénshū shī lì chóngshuō jì yán
尔时，**如来复为文殊师利重说偈言：**

yī qiè shǔ tā zé míngwéi kǔ
一切属他 则名为苦

yī qiè yóu jǐ zì zài ān lè
一切由己 自在安乐

yī qiè jiāo màn shì jí bào è
一切憍慢 势极暴恶

xiánshàn zhī rén yī qiè ài niàn
贤善之人 一切爱念

ěr shí wénshū shī lì pú sà mó hē sà bó fó yán shì zūn
尔时，**文殊师利菩萨摩诃萨白佛言：“世尊！**

rú lái suǒshuō shì yì bú jìn wéiyuàn rú lái fù chuí āi mǐn shuō qí
如来所说是亦不尽，惟愿如来复垂哀悯，说其

yīn yuán hé yǐ gù rú zhǎngzhě zǐ cóng shī xué shí wéi shǔ shī
因缘。何以故？如长者子，从师学时，为属师

fǒu ruò shǔ shī zhě yì bù chéng jiù ruò bù shǔ zhě yì bù chéng
不？若属师者，义不成就；若不属者，亦不成就；

jiù ruò dé zì zài yì bù chéng jiù shì gù rú lái suǒshuō yǒu
就；若得自在，亦不成就。是故，如来所说有

yú fù cì shì zūn pì rú wáng zǐ wú suǒzōng xí chù shì
余。复次，世尊！譬如王子，无所综习，触事

bù chéng shì yì zì zài yú àn cháng kǔ rú shì wáng zǐ ruò
不成，是亦自在、愚暗、常苦。如是王子若

yán zì zài yì yì bù chéng ruò yán shǔ tā yì yì bù chéng yǐ
言自在，义亦不成；若言属他，义亦不成。以
shì yì gù fó suǒ shuō yì míng wéi yǒu yú shì gù yī qiè shǔ tā
是义故，佛所说义，名为有余。是故，一切属他，
bú bì shòu kǔ yī qiè zì zài bú bì shòu lè yī qiè jiāo màn
不必受苦；一切自在，不必受乐。一切憍慢，
shì jí bào è shì yì yǒu yú shì zūn rú zhū liè²⁶ nǚ jiāo màn
势极暴恶，是亦有余。世尊！如诸烈²⁶女，憍慢
xīn gù chū jiā xué dào hù chí jìn jiè wēi yí chéng jiù shǒu shè
心故，出家学道，护持禁戒，威仪成就，守摄
zhū gēn bú lìng chí sǎn shì gù yī qiè jiāo màn zhī jié bú bì bào è
诸根，不令驰散。是故，一切憍慢之结不必暴恶。
xián shàn zhī rén yī qiè ài niàn shì yì yǒu yú rú rén nèi fàn sì zhòng
贤善之人，一切爱念，是亦有余。如人内犯四重
jìn yǐ bù shě fǎ fú jiān chí wēi yí hù chí fǎ zhě jiàn yǐ bú ài
禁已，不舍法服，坚持威仪，护持法者见已不爱，
shì rén mìng zhōng bì duò dì yù ruò yǒu shàn rén fàn zhòng jìn yǐ hù
是人命终必堕地狱。若有善人犯重禁已，护
chí fǎ zhě jiàn jí qū chū bà dào huán sú yǐ shì yì gù yī qiè xián
持法者见即驱出，罢道还俗。以是义故，一切贤
shàn bú bì xī ài
善不必悉爱。”

ěr shí fó gào wén shū shī lì yǒu yīn yuán gù rú lái yú
尔时，佛告文殊师利：“有因缘故，如来于

cǐ shuō yǒu yú yì yòu yǒu yīn yuán zhū fó rú lái ér shuō shì fǎ
此说有余义。又有因缘，诸佛如来而说是法。

shí wáng shè chéng yǒu yī nǚ rén míng yuē shàn xián huán fù mǔ jiā
时，王舍城有一女人，名曰善贤，还父母家，

yīn zhì wǒ suǒ guī yī yú wǒ jí fǎ zhòng sēng ér zuò shì yán
因至我所，归依于我及法、众僧，而作是言：

yī qiè nǚ rén shì bú zì yóu yī qiè nán zǐ zì zài wú ài²⁷
‘一切女人，势不自由；一切男子，自在无阂²⁷。’

wǒ yú shì²⁸ shí zhī shì nǚ xīn jí wèi xuān shuō rú shì gē sòng wén
我于是²⁸时，知是女心，即为宣说如是偈颂。文

²⁶ 大正藏：列

²⁷ 大正藏：碍

²⁸ 大正藏：尔

shū shī lì shàn zāi shàn zāi rǔ jīn néng wèi yī qiè zhòngshēng
殊师利，善哉！善哉！汝今能为一切众生，
wèn yú rú lái rú shì mì yǔ
问于如来如是密语。”

wénshū shī lì fù shuō jì yán
文殊师利复说偈言：

yī qiè zhū zhòngshēng jiē yī yǐn shí cún
一切诸众生皆依饮食存
yī qiè yǒu dà lì qí xīn wú jí dù
一切有大力其心无嫉妬
yī qiè yīn yǐn shí ér dé zhū bìng kǔ
一切因饮食而得诸病苦
yī qiè xiū jìng xíng ér dé shòu ān lè
一切修净行而得受安乐

rú shì shì zūn jīn shòu chún tuó yǐn shí gòng yǎng jiāng wú
“如是，世尊！今受纯陀饮食供养，将无
rú lái yǒu kǒng bù yé
如来有恐怖耶？”

ěr shí shì zūn fù wèi wénshū ér shuō jì yán
尔时，世尊复为文殊而说偈言：

fēi yī qiè zhòngshēng jìn yī yǐn shí cún
非一切众生尽依饮食存
fēi yī qiè dà lì xīn jiē wú jí dù
非一切大力心皆无嫉妬
fēi yī qiè yīn shí ér zhì zhū bìng kǔ
非一切因食而致诸病苦
fēi yī qiè jìng xíng xī dé shòu ān lè
非一切净行悉得受安乐

wénshū shī lì rǔ ruò dé bìng wǒ yì rú shì yīng dé bìng kǔ
“文殊师利，汝若得病，我亦如是应得病苦。

hé yǐ gù zhū ā luó hàn jí pì zhī fó pú sà rú lái shí wú
何以故？诸阿罗汉及辟支佛、菩萨、如来，实无
suǒ shí wèi yù huà bǐ shì xiàn shòu yòng wú liàng zhòngshēng suǒ shī zhī
所食，为欲化彼，示现受用无量众生所施之
wù lìng qí jù zú tán bō luó mì bá jì dì yù chùshēng è guǐ
物，令其具足檀波罗蜜，拔济地狱、畜生、饿鬼。

ruò yán rú lái liù nián kǔ xíng shēn léi jí zhǒ wú yǒu shì chù zhū
若言如来六年苦行，身羸瘠²⁹者，无有是处。诸
fó shì zūn dú bá zhū yǒu bù tóng fán fū yún hé ér dé shēn léi liè yé
佛世尊独拔诸有，不同凡夫，云何而得身羸劣耶？
zhū fó shì zūn jīng qín xiū xí huò jīn gāngshēn bù tóng shì rén wēi
诸佛世尊，精勤修习，获金刚身，不同世人危
cuì zhī tǐ³⁰ wǒ zhū dì zǐ yì fù rú shì bù kě sī yì bù yī yú
脆之体³⁰。我诸弟子亦复如是，不可思议，不依于
shí yī qiè dà lì wú jí dù zhě yì yǒu yú yì rú shì jiān rén
食。一切大力无嫉妬者，亦有余义。如世间人，
zhōngshēnyǒng wú jí dù zhī xīn ér wú dà lì yī qiè bìng kǔ yīn shí
终身永无嫉妬之心而无大力。一切病苦因食
dé zhě yì yǒu yú yì yì jiànyǒurén dé kè bìngzhě suǒ wèi jí³¹ cì
得者，亦有余义。亦见有人得客病者，所谓棘³¹刺、
dāojiàn máoshuò³² yī qiè jìng xíngshòu ān lè zhě shì yì yǒu yú
刀剑、矛稍³²。一切净行受安乐者，是亦有余。
shì jiān yì yǒu wàidào zhī rén xiū yú fàn xíng duō shòu kǔ nǎo yǐ shì
世间亦有外道之人，修于梵行，多受苦恼。以是
yì gù rú lái suǒ shuō yī qiè yǒu yú shì míng rú lái fēi wú yīn yuán
义故，如来所说一切有余，是名如来非无因缘
ér shuō cǐ jì yǒu yīn gù shuō xī rì yú cǐ yōuchán ní guó yǒu
而说此偈，有因故说。昔日于此优禅尼国，有
pó luó mén míng gǔ dī dé lái zhì wǒ suǒ yù shòu dì sì bā jiè zhāi
婆罗门名羖羝德，来至我所，欲受第四八戒斋
fǎ wǒ yú ěr shí wèi shuō cǐ³³ jì
法，我于尔时为说此³³偈。”

ěr shí jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn hé děng míng wéi
尔时，迦叶菩萨白佛言：“世尊！何等名为
wú yú yì yé yún hé fù míng yī qiè yì hū
无余义耶？云何复名一切义乎？”

shàn nán zǐ yī qiè zhě wéi chú zhù dào cháng àoshàn fǎ
“善男子，一切者，唯除助道常乐善法，

²⁹ 大正藏：瘦

³⁰ 大正藏：身

³¹ 大正藏：刺

³² 大正藏：铍槊

³³ 大正藏：是

yì míng yī qiè yì míng wú yú qí yú zhū fǎ yì míng yǒu yú
亦³⁴名一切，亦名无余。其余诸法，亦名有余，
yì míng wú yú yù lìng yào fǎ zhū shàn nán zǐ zhī cǐ yǒu yú jí wú yú
亦名无余，欲令乐法诸善男子知此有余及无余
yì
义。”

jiā shè pú sà xīn dà huān xǐ yǒngyuè wú liàng qián bó fó yán
迦叶菩萨心大欢喜，踊跃无量，前白佛言：

shèn qí shì zūn děng shì zhòng shēng rú luó hóu luó
“甚奇！世尊！等视众生如罗睺罗。”

ěr shí fó zàn jiā shè pú sà shàn zāi shàn zāi rǔ jīn
尔时，佛赞迦叶菩萨：“善哉！善哉！汝今

suǒ jiàn wēi miào shēn shēn
所见微妙甚深。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn wéi yuàn rú lái shuō shì dà
迦叶菩萨白佛言：“世尊！惟愿如来说是

shèng dà niè pán jīng suǒ dé gōng dé
乘大涅槃经所得功德。”

fó gào jiā shè shàn nán zǐ ruò yǒu dé wén shì jīng míng zì
佛告迦叶：“善男子，若有得闻是经名字，

suǒ dé gōng dé fēi zhū shēng wén pì zhī fó děng suǒ néng xuān shuō
所得功德，非诸声闻、辟支佛等所能宣说，

wéi fó néng zhī hé yǐ gù bù kě sī yì shì fó jìng jiè hé kuàng
唯佛能知。何以故？不可思议，是佛境界。何况

shòu chí dú sòng tōng lì shū xiě jīng juàn
受持、读诵、通利、书写经卷？”

ěr shí zhū tiān shì rén jí ā xiū luó jí yú fó qián yì kǒu
尔时，诸天、世人及阿修罗即于佛前，异口

tóng yīn ér shuō jì yán
同音而说偈言：

zhū fó nán sī yì fǎ sēng yì fù rán
诸佛难思议 法僧亦复然

shì gù jīn quàn qǐng wéi yuàn xiǎo tíng zhù
是故今劝请 惟愿小停住

zūn zhě dà jiā shè jí yǐ ā nán děng
尊者大迦叶 及以阿难等

³⁴ 大正藏：是

èr zhòng zhī juàn shǔ bù jiǔ xū yú zhì
二众之眷属 不久须臾至
bìng jí mó jié zhǔ ā shé shì dà wáng
并及摩竭主 阿闍世大王
zhì xīn jìng xìn fó yóu gù wèi lái cǐ
至心敬信佛 犹故未来此
wéi yuàn fó shì zūn shǎo chuí āi mǐn zhù
惟愿佛世尊 少垂哀悯住
yú cǐ dà zhòng zhōng duàn wǒ zhū yí wǎng
于此大众中 断我诸疑网

ěr shí rú lái wéi zhū dà zhòng ér shuō jì yán
尔时，如来为诸大众而说偈言：

wǒ fǎ zuì zhǎng zǐ shì míng dà jiā shè
我法最长子 是名大迦叶
ā nán qín jīng jìn néng duàn yī qiè yí
阿难勤精进 能断一切疑
rǔ děng dāng dì guān ā nán duō wén shì
汝等当谛观 阿难多闻士
zì rán dāng jiě liǎo shì cháng jí wú cháng
自然当³⁵解了 是常及无常
yǐ shì gù bù yīng xīn huái dà yōu nǎo
以是故不应 心怀大忧恼

ěr shí dà zhòng yǐ zhǒng zhǒng wù gòng yǎng rú lái gòng yǎng
尔时，大众以种种物供养如来，供养
fó yǐ jí fā ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí xīn wú liàng wú biān
佛已，即发阿耨多罗三藐三菩提心，无量无边
héng hé shā shù zhū pú sà děng dé zhù chū dì
恒河沙数诸菩萨等，得住初地。

ěr shí shì zūn yǔ wén shū shī lì jiā shè pú sà jí yǔ chún tuó
尔时，世尊与文殊师利、迦叶菩萨及与纯陀
ér shòu jì bié shòu jì bié yǐ shuō rú shì yán zhū shàn nán zǐ
而受记莳，受记莳已，说如是言：“诸善男子，
zì xiū qí xīn shèn mò fàng yì wǒ jīn bèi jí jǔ tǐ jiē tòng wǒ
自修其心，慎莫放逸。我今背疾，举体皆痛。我
jīn yù wò rú bǐ xiǎo ér jí cháng huàn zhě wén shū rǔ děng dāng
今欲卧，如彼小儿及常患者。文殊，汝等当

³⁵ 大正藏：能

wèi sì bù guǎngshuō dà fǎ jīn yǐ cǐ fǎ fù zhǔ yú rǔ nǎi zhì jiā
为四部广说大法，今以此法付嘱于汝，乃至迦
shè ā nánděng zhì fù dāng fù zhǔ rú shì zhèng fǎ
叶、阿难等至，复当付嘱³⁶如是正法。”

ěr shí rú lái shuō shì yǔ yǐ wèi yù tiáo fú zhū zhòngshēng gù
尔时，如来说是语已，为欲调伏诸众生故，
xiànshēnyǒu jí yòu xié ér wò rú bǐ bìng rén
现身有疾，右胁而卧，如彼病人。

xiànbìng pǐn dì shí bā³⁷ 现病品第十八

ěr shí jiā shè bó fó yán³⁸ shì zūn rú lái yǐ miǎn yī qiè
尔时，迦叶白佛言³⁸：“世尊！如来已免一切
zhū bìng huàn kǔ xī chú wú fù bù wèi shì zūn yī qiè zhòngshēng
诸³⁹病，患苦悉除，无复怖畏。世尊！一切众生
yǒu sì dú jiàn zé wéibìng yīn hé děng wéi sì tān yù chēn huì
有四毒箭则为病因。何等为四？贪欲、瞋恚、
yú chī jiāomàn ruò yǒubìng yīn zé yǒubìngshēng suǒ wèi hán⁴⁰
愚痴、憍慢。若有病因，则有病生，所谓寒⁴⁰
rè fèi bìng shàng qì tǔ nì fū tǐ xì xì qí xīn mènluàn xià
热肺病、上气吐逆、肤体瘡瘡、其心闷乱、下
lì yuēyàn⁴¹ xiǎobiànlíng lì yǎn ěr téngtòng fù bèizhàngmǎn
痢啜咽⁴¹、小便淋漓、眼耳疼痛、腹背胀满、
diānkúánggānxiāo guǐ mèisuǒzhuó rú shì zhǒngzhǒngshēn xīn zhū bìng
颠狂干消、鬼魅所著。如是种种身心诸病，
zhū fó shì zūn xī wú fù yǒu jīn rì rú lái hé yuán gù mìngwénshū shī
诸佛世尊悉无复有。今日如来何缘顾命文殊师
lì ér zuò shì yán wǒ jīn bèitòng rǔ děngdāngwèi dà zhòngshuō
利，而作是言：‘我今背痛，汝等当为大众说
fǎ yǒu èr yīn yuán zé wú bìng kǔ hé děng wéi èr yī zhě
法。’有二因缘，则无病苦。何等为二？一者，

³⁶ 大正藏：复当嘱付

³⁷ 大正藏：大般涅槃经现病品第十八

³⁸ 大正藏：迦叶菩萨白佛言

³⁹ 大正藏：疾

⁴⁰ 大正藏：爱

⁴¹ 大正藏：噎

lián mǐn yī qiè zhòng shēng èr zhě jǐ shī bìng zhě yī yào rú lái wǎng
怜悯一切众生；二者，给施病者医药。如来往
xī yǐ yú wú liàng wàn yì jié zhōng xiū pú sà dào cháng xíng ài
昔，已于无量万亿劫中，修菩萨道，常行爱
yǔ lì yì zhòng shēng bú lìng kǔ nǎo shī zhū bìng zhě zhǒng zhǒng
语，利益众生，不令苦恼，施诸⁴²病者种种
yī yào hé yuán yú jīn zì yán yǒu bìng
医药，何缘于今自言有病？

shì zūn shì rén yǒu bìng huò zuò huò wò bù ān qí chù huò
“世尊！世人有病，或坐或卧不安其处，或
suǒ yǐn shí chì jiè jiā shǔ xiū zhì chǎn yè hé gù rú lái mò rán ér wò
索饮食，敕诫家属修治产业。何故如来默然而卧，
bú jiào dì zǐ shēng wén rén děng shī bō luó mì zhū chán jiě tuō sān mó
不教弟子声闻人等尸波罗蜜、诸禅解脱、三摩
bá tí xiū zhū zhèng qín hé yuán bù shuō rú shì shēn dà shèng jīng
跋提、修诸正勤？何缘不说如是甚深大乘经
diǎn hé gù bù yǐ wú liàng fāng biàn jiào dà jiā shè rén zhōng xiàng
典？何故不以无量方便教大迦叶、人中象
wáng zhū dà rén děng lìng qí bú tuì ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
王、诸大人等，令其不退阿耨多罗三藐三菩提？
hé gù bù zhì zhū è bǐ qiū shòu xù yī qiè bú jìng wù zhě
何故不治诸恶比丘，受畜一切不净物者？

shì zūn shí wú yǒu bìng yún hé mò rán yòu xié ér wò zhū pú
“世尊实无有病，云何默然右胁而卧？诸菩
sà děng fán suǒ jǐ shī bìng zhě yī yào suǒ dé shàngēn xī shī zhòng
萨等，凡所给施病者医药，所得善根悉施众
shēng ér gòng huí xiàng yī qiè zhǒng zhì wèi chú zhòng shēng zhū fán nǎo
生，而共回向一切种智，为除众生诸烦恼
zhàng yè zhàng bào zhàng fán nǎo zhàng zhě tān yù chēn huì
障、业障、报障。烦恼障者，贪欲、瞋恚、
yú chī fèn nù chán gài jiāo nǎo jí dù qiān lìng jiān zhà
愚痴、忿怒缠盖，焦恼、嫉妬、悭悋、奸诈、
yú chǎn wú cán wú kuì màn màn màn bù rú màn zēng shàng
谄谀、无惭、无愧，慢、慢慢、不如慢、增上
màn wǒ màn xié màn jiāo màn fàng yì gòng gāo duì hèn zhēng
慢、我慢、邪慢、憍慢，放逸贡高，怼恨诤

⁴² 大正藏：疾；永乐北藏及龙藏：诸

sòng xié mìngchǎnmèi zhàxiàn yì xiàng yǐ lì qiú lì è qiú duō
讼，邪命谄媚，诈现异相，以利求利，恶求多
qiú wú yǒugōngjìng bù suí jiào huì qīn jìn è yǒu tān lì wú yàn
求，无有恭敬，不随教诲，亲近恶友，贪利无厌，
chán fù nán jiě yù yú è yù tān yú è tān shēnjiàn yǒujiàn
缠缚难解，欲于恶欲，贪于恶贪，身见、有见
jí yǐ wú jiàn pín shēn xǐ shuì qiàn qù bú lè tān shì yǐn shí qí
及以无见，频申喜睡，欠喏不乐，贪嗜饮食，其
xīn téngméng xīn yuán yì xiàng bú shàn sī wéi shēnkǒuduō è
心瞢瞢，心缘异相⁴³，不善思惟，身口多恶，
hǎo xǐ duō yǔ zhūgēn àn dùn fā yáoduō xū chángwéi yù jué
好喜多语，诸根暗钝，发言多虚，常为欲觉、
huì jué hài jué zhī suǒ fù gài shì míngfán nǎozhàng yè zhàngzhě
恚觉、害觉之所覆盖，是名烦恼障。业障者，
wǔ wú jiàn zuì zhòng è zhī bìng bàozhàngzhě shēng zài dì yù chù
五无间罪重恶之病。报障者，生在地狱、畜
shēng è guǐ fěi bàngzhèng fǎ jí yī chǎn tí shì míngbàozhàng
生、饿鬼，诽谤正法及一阐提，是名报障。
rú shì sānzhàngmíngwéi dà bìng ér zhū pú sà yú wú liàng jié xiū pú
如是三障名为大病。而诸菩萨于无量劫修菩
tí shí jǐ shī yī qiè jí bìng yī yào chángzuò shì yuàn lìng zhū
提时，给施一切疾病医药，常作是愿：‘令诸
zhòngshēng yǒngduàn rú shì sānzhàngzhòngbìng
众生，永断如是三障重病。’

fù cì shì zūn pú sà mó hē sà xiū pú tí shí jǐ shī
“复次，世尊！菩萨摩诃萨修菩提时，给施
yī qiè bìngzhě yī yào chángzuò shì yuàn yuàn lìng zhòngshēng yǒng
一切病者医药，常作是愿：‘愿令众生，永
duànzhūbìng dé chéng rú lái jīn gāng zhī shēn yòuyuàn yī qiè wú liàng
断诸病，得成如来金刚之身。又愿一切无量
zhòngshēngzuò miào yào wáng duànchú yī qiè zhū è zhòngbìng yuànzhū
众生作妙药王，断除一切诸恶重病。愿诸
zhòngshēng dé ā qié tuó yào yǐ shì yào lì néngchú yī qiè wú liàng
众生得阿伽陀药，以是药力，能除一切无量
è dú yòuyuànzhòngshēng yú ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí wú yǒu
恶毒。又愿众生于阿耨多罗三藐三菩提无有

⁴³ 大正藏：想

tuì zhuǎn jí dé chéng jiù wú shàng fó yào xiāochú yī qiè fán nǎo dú
退转，疾⁴⁴得成就无上佛药，消除一切烦恼毒

jiàn yòuyuànzhòngshēngqín xiū jīng jìn chéng jiù rú lái jīn gāng zhī xīn
箭。又愿众生勤修精进，成就如来金刚之心，

zuò wēimiàoyàoliáo zhì zhòngbìng bú lìng yǒu rén shēngzhēngsòngxiǎng
作微妙药疗治众病，不令有人生诤讼想。

yì yuànzhòngshēngzuò dà yào shù liáo zhì yī qiè zhū è zhòngbìng yòu
亦愿众生作大药树，疗治一切诸恶重病。又

yuànzhòngshēng bá chū dú jiàn dé chéng rú lái wú shàngguāngmíng yòu
愿众生拔出毒箭，得成如来无上光明。又

yuànzhòngshēng dé rù rú lái zhì huì dà yào wēi mì fǎ zàng shì zūn
愿众生得入如来智慧大药、微密法藏。’世尊！

pú sà rú shì yǐ yú wú liàng bǎi qiān wàn yì nà yóu tā jié fā shì shì
菩萨如是已于无量百千万亿那由他劫，发是誓

yuàn lìng zhū zhòngshēng xī wú zhū bìng hé yuán rú lái nǎi yú jīn
愿，令诸众生，悉无诸病。何缘如来乃于今

rì chàng yán yǒu jí⁴⁵
日唱言有疾⁴⁵。

fù cì shì zūn shì yǒubìngzhě bù néng zuò qǐ fǔ yǎng
“复次，世尊！世有病者，不能坐起、俯仰、

jìn zhǐ shí yǐn bú yù jiāngshuǐ bú xià yì fù bù néng jiào jiè zhū
进止，食饮⁴⁶不御，浆水不下，亦复不能教诫诸

zǐ xiū zhì jiā yè ěr shí fù mǔ qī zǐ xiōng dì qīn shǔ
子修治家业。尔时，父母、妻子、兄弟、亲属、

zhī shí jiē yú shì rén shēng bì sǐ xiǎng shì zūn rú lái jīn rì yì
知识，皆于是人生必死想。世尊！如来今日亦

fù rú shì yòu xié ér wò wú suǒ lùn shuō cǐ yān fú tí yī qiè⁴⁷
复如是，右胁而卧，无所论说。此阎浮提一切⁴⁷

yú rén dāng zuò shì niàn rú lái zhèng jué bì dāng niè pán shēng
愚人当作是念：‘如来正觉，必当涅槃。’生

miè jìn xiǎng ér rú lái xìng shí bú bì jìng rù yú niè pán hé yǐ gù
灭尽想。而如来性实不毕竟入于涅槃。何以故？

rú lái cháng zhù wú biàn yì gù yǐ shì yīn yuán bù yīng shuō yán
如来常住，无变易故。以是因缘，不应说言：

⁴⁴ 大正藏：速

⁴⁵ 大正藏：病

⁴⁶ 大正藏：饮食

⁴⁷ 大正藏：此阎浮提有诸

wǒ jīn bèitòng
‘我今背痛。’

fù cì shì zūn shì yǒubìngzhě shēn tǐ léi sǔn ruò yǎn
“复次，世尊！世有病者，身体羸损，若偃
ruò cè wò zhuóchuáng rù ěr shí zhòng rén xīn shēng è jiàn qǐ
若侧，卧著床褥。尔时，众人心生恶贱，起
bì sǐ xiǎng rú lái jīn zhě yì fù rú shì dāng wéi wài dào jiǔ shí
必死想。如来今者，亦复如是，当为外道九十
wǔ zhǒng zhī suǒ qīngmàn shēng wú chángxiǎng bǐ zhū wài dào dāng
五种之所轻慢、生无常想。彼诸外道，当
zuò shì yán bù rú wǒ děng yǐ wǒ xìng rén zì zài shí jié wēi
作是言：‘不如我等，以我性人、自在时节、微
chéndēng fǎ ér wéi wéichángzhù wú yǒubiàn yì shā mén qú tán wú cháng
尘等法而为常住，无有变易。沙门瞿昙无常
suǒ qiān shì biàn yì fǎ yǐ shì yì gù shì zūn jīn rì bù yīng
所迁，是变易法。’以是义故，世尊！今日不应
mò rán yòu xié ér wò
默然右胁而卧。

fù cì shì zūn shì yǒubìngzhě sì dà zēng sǔn hù bù
“复次，世尊！世有病者，四大增损，互不
tiáo shì léi shòu fá jí shì gù bù néng suí yì zuò qǐ wò zhuó
调适，羸瘦乏极。是故，不能随意坐起，卧著
chuáng rù rú lái sì dà wú bù hé shì shēn lì jù zú yì wú
床褥。如来四大，无不和适，身力具足，亦无
léi sǔn shì zūn rú shí xiǎo niú lì bù rú yī dà niú lì shí dà niú
羸损。世尊！如十小牛力不如一大牛力，十大牛
lì bù rú yī qīng niú lì shí qīng niú lì bù rú yī fán xiàng lì shí fán
力不如一青牛力，十青牛力不如一凡象力，十凡
xiàng lì bù rú yī yě xiàng lì shí yě xiàng lì bù rú yī èr yá xiàng
象力不如一野象力，十野象力不如一二牙象
lì shí èr yá xiàng lì bù rú yī sì yá xiàng lì shí sì yá xiàng lì
力，十二牙象力不如一四牙象力，十四牙象力
bù rú xuě shān yī bái xiàng lì shí xuě shān bái xiàng lì bù rú yī xiāng
不如雪山一白象力，十雪山白象力不如一香
xiàng lì shí xiāng xiàng lì bù rú yī qīng xiàng lì shí qīng xiàng lì bù
象力，十香象力不如一青象力，十青象力不
rú yī huáng xiàng lì shí huáng xiàng lì bù rú yī chì xiàng lì shí chì
如一黄象力，十黄象力不如一赤象力，十赤

xiàng lì bù rú yī bái xiàng lì shí bái xiàng lì bù rú yī shān xiàng lì
象力不如一白象力，十白象力不如一山象力，
shí shān xiàng lì bù rú yī yōu bō luó xiàng lì shí yōu bō luó xiàng lì
十山象力不如一优钵罗象力，十优钵罗象力
bù rú yī jū wù tóu xiàng lì shí jū wù tóu xiàng lì bù rú yī fēn tuó
不如一拘物头象力，十拘物头象力不如一分陀
lì xiàng lì shí fēn tuó lì xiàng lì bù rú rén zhōng yī lì shì lì shí
利象力，十分陀利象力不如人中一力士力，十
rén zhōng lì shì lì bù rú yī bō jiàn tí lì shí bō jiàn tí lì bù rú
人中力士力不如一钵建⁴⁸提力，十钵建提力不如
yī bā bì nà luó yán lì shí nà luó yán lì bù rú shí zhù pú sà yī jié
一八臂那罗延力，十那罗延力不如十住菩萨一节
zhī lì fán fū shēn zhōng jié bù xiāng dào rén zhōng lì shì jié
之力。凡夫身中，节不相到；人中力士，节
tóu xiāng dào bō jiàn tí shēn zhū jié xiāng jiē nà luó yán shēn jié
头相到；钵建提身，诸节相接；那罗延身，节
tóu xiāng gōu⁴⁹ shí zhù pú sà zhū jié gǔ jiě pán lóng xiāng jié shì gù
头相钩⁴⁹；十住菩萨，诸节骨解蟠龙相结。是故，
pú sà qí lì zuì dà shì jiè chéng shí cóng jīn gāng jì qǐ jīn gāng
菩萨其力最大。世界成时，从金刚际起金刚
zuò shàng zhì dào chǎng pú tí shù xià pú sà zuò yǐ qí xīn jí shí
座，上至道场菩提树下，菩萨坐已，其心即时，
dài dé shí lì rú lái jīn zhě bù yīng rú bǐ yīng hái xiǎo ér yīng hái
逮得十力。如来今者，不应如彼婴孩小儿。婴孩
xiǎo ér yú chī wú zhì wú suǒ néng shuō yǐ shì yì gù suí yì yǎn
小儿愚痴无智，无所能说，以是义故，随意偃
cè wú rén jī hē rú lái shì zūn yǒu dà zhì huì zhào míng yī qiè
侧，无人讥诮。如来世尊，有大智慧照明一切，
rén zhī dà lóng jù dà wēi dé chéng jiù shén tōng wú shàng xiān rén
人之大龙，具大威德，成就神通，无上仙人，
yǒng duàn yí wǎng yǐ bá dú jiàn jìn zhǐ ān xiáng wēi yí jù zú
永断疑网，已拔毒箭，进止安详，威仪具足，
dé wú suǒ wèi jīn zhě hé gù yòu xié ér wò lìng zhū rén tiān bēi chóu kǔ
得无所畏。今者何故右胁而卧，令诸人天悲愁苦
nǎo 恼？”

⁴⁸ 大正藏：健

⁴⁹ 大正藏：拘

ěr shí jiā shè jí yú fó qián ér shuō jì yán
尔时，迦叶即于佛前，而说偈言：

qú tán dà shèng dé yuàn qǐ yǎn miào fǎ
瞿昙大 圣 德 愿 起 演 妙 法

bù yīng rú xiǎo ér bìngzhě wò chuáng rù
不 应 如 小 儿 病 者 卧 床 蓐

tiáo yù tiān rén shī yǐ wò shuāng shù jiān
调 御 天 人 师 倚 卧 双 树 间

xià yú fán fū jiàn dāng yán bì niè pán
下 愚 凡 夫 见 当 言 必 涅 槃

bù zhī fāng děng diǎn shèn shēn fó suǒ xíng
不 知 方 等 典 甚 深 佛 所 行

bú jiàn wēi mì zàng yóu máng bú jiàn dào
不 见 微 密 藏 犹 盲 不 见 道

wéi yǒu zhū pú sà wén shū shī lì děng
唯 有 诸 菩 萨 文 殊 师 利 等

néng jiě shì shènshēn pì rú shàn shè rén
能 解 是 甚 深 譬 如 善 射 人

sān shì zhū shì zūn dà bēi wéi gēn běn
三 世 诸 世 尊 大 悲 为 根 本

rú shì dà cí bēi jīn wéi hé suǒ zài
如 是 大 慈 悲 今 为 何 所 在

ruò wú dà bēi zhě shì zé bù míng fó
若 无 大 悲 者 是 则 不 名 佛

fó ruò bì niè pán shì zé bù míng cháng
佛 若 必 涅 槃 是 则 不 名 常

wéi yuàn wú shàng zūn āi shòu wǒ děng qǐng
惟 愿 无 上 尊 哀 受 我 等 请

lì yì yú zhòngshēng cuī fú zhū wài dào
利 益 于 众 生 摧 伏 诸 外 道

ěr shí shì zūn dà bēi xūn xīn zhī zhū zhòngshēng gè gè suǒ niàn
尔时，世尊大悲熏心，知诸众生各各所念，

jiāng yù suí shùn bì jìng lì yì jí cóng wò qǐ jié jiā⁵⁰ fū zuò
将欲随顺，毕竟利益，即从卧起，结加⁵⁰趺坐，

yánmào xī yí rú róng jīn jù miàn mù duān yán yóu yuè shèng mǎn xíng
颜貌熙怡如融金聚，面目端严犹月盛满，形

⁵⁰ 大正藏：跏

róngqīngjìng wú zhū gòu huì fàng dà guāngmíngchōngbiàn xū kōng qí
容 清 净 无 诸 垢 秽 ， 放 大 光 明 充 遍 虚 空 。 其
guāng dà shèngguò bǎi qiān rì zhào yú dōngfāng nán xī běifāng sì
光 大 盛 过 百 千 日 ， 照 于 东 方 、 南 西 北 方 、 四
wéi shàng xià zhū fó shì jiè huì shī zhòngshēng dà zhì zhī jù xī
维 、 上 下 诸 佛 世 界 ， 惠 施 众 生 大 智 之 炬 ， 悉
lìng dé miè wú míng hēi àn lìng bǎi qiān yì nà yóu tā zhòngshēng ān zhǐ
令 得 灭 无 明 黑 暗 ， 令 百 千 亿 那 由 他 众 生 安 止
bú tuì pú tí zhī xīn
不 退 菩 提 之 心 。

ěr shí shì zūn xīn wú yí lù rú shī zǐ wáng yǐ sān shí èr
尔 时 ， 世 尊 心 无 疑 虑 ， 如 师 子 王 ， 以 三 十 二
dà rén zhī xiàng bā shí zhǒnghǎozhuāngyán qí shēn yú qí shēnshàng
大 人 之 相 、 八 十 种 好 庄 严 其 身 。 于 其 身 上
yī qiè máokǒng yī yī máokǒngchū yī liánhuā qí huāwēimiào gè
一 切 毛 孔 ， 一 一 毛 孔 出 一 莲 华 。 其 华 微 妙 ， 各
jù qiān yè chúnzhēn jīn sè liú lí wéi jīng jīn gāngwéi xū⁵¹ mín
具 千 叶 ， 纯 真 金 色 ， 琉 璃 为 茎 、 金 刚 为 须⁵¹ 、 玟
guī wéi tái xíng dà tuányuányóu rú chē lún shì zhū liánhuā gè chū zhòng
瑰 为 台 ， 形 大 团 圆 犹 如 车 轮 。 是 诸 莲 华 各 出 种
zhǒng zá sè guāngmíng qīng huáng chì bái zǐ bō lí sè
种 杂 色 光 明 ， 青 、 黄 、 赤 、 白 、 紫 、 玻 璃 色 。

shì zhū guāngmíng jiē xī biàn zhì ā bí dì yù xiǎng dì yù hēi shéng
是 诸 光 明 皆 悉 遍 至 阿 鼻 地 狱 、 想 地 狱 、 黑 绳
dì yù zhòng hé dì yù jiàohuàn dì yù dà jiàohuàn dì yù jiāo
地 狱 、 众 合 地 狱 、 叫 唤 地 狱 、 大 叫 唤 地 狱 、 焦
rè dì yù dà jiāo rè dì yù shì bā dì yù qí zhòngzhòngshēng
热 地 狱 、 大 焦 热 地 狱 。 是 八 地 狱 其 中 众 生 ，
chángwéizhū kǔ zhī suǒ bī qiè suǒ wèishāozhǔ huǒ zhì zhuó cì
常 为 诸 苦 之 所 逼 切 ， 所 谓 烧 煮 、 火 炙 、 斫 刺 、
pí bō yù sī guāng yǐ rú shì zhòng kǔ xī miè wú yú ān wǎnqīng
剝 削 ， 遇 斯 光 已 ， 如 是 众 苦 悉 灭 无 余 ， 安 隐 清
liáng kuài lè wú jí shì guāngmíngzhōng xuānshuō rú lái mì mì zhī
凉 ， 快 乐 无 极 。 是 光 明 中 ， 宣 说 如 来 秘 密 之
zàng yán zhūzhòngshēng jiē yǒu fó xìng zhòngshēngwén yǐ jí
藏 ， 言 ： “ 诸 众 生 皆 有 佛 性 。 ” 众 生 闻 已 ， 即

⁵¹ 大正藏：须

biànmìngzhōng shēng rén tiānzhōng nǎi zhì bā zhǒnghánbīng dì yù
便命终，生人天中。乃至八种寒冰地狱，
suǒwèi ā bō bō dì yù ā zhàzhà dì yù ā luó luó dì yù ā
所谓阿波波地狱、阿咤咤地狱、阿罗罗地狱、阿
pó pó dì yù yōu bō luó dì yù bō tóu mó dì yù jū wù tóu dì
婆婆⁵²地狱、优钵罗地狱、波头摩地狱、拘物头地
yù fēn tuó lì dì yù shì zhōngzhòngshēng chángwéihán kǔ zhī suǒ
狱、分陀利地狱。是中众生，常为寒苦之所
bī nǎo suǒwèi pī liè shēn tǐ suì huài hù xiāngcán hài yù sī
逼恼，所谓劈⁵³裂、身体碎坏、互相残害，遇斯
guāng yǐ rú shì děng kǔ yì miè wú yú jí dé tiáo hé wēnnuǎn
光已，如是等苦，亦灭无余，即得调和，温暖
shì shēn shì guāngmíngzhōng yì shuō rú lái mì mì zhī zàng yán
适身。是光明中，亦说如来秘密之藏，言：

zhūzhòngshēng jiē yǒu fó xìng zhòngshēngwén yǐ jí biànmìng
“诸众生皆有佛性。”众生闻已，即便命
zhōng shēng rén tiānzhōng ěr shí yú cǐ yán fú tí jiè jí yú shì
终，生人天中。尔时，于此阎浮提界及余世
jiè suǒyǒu dì yù jiē xī kōng xū wú shòu zuì zhě chú yī chǎn tí
界所有地狱，皆悉空虚，无受罪者，除一阐提。

è guǐzhòngshēng jī kě suǒ bī yǐ fà chánshēn yú bǎi
饿鬼众生，饥渴所逼，以发缠身，于百
qiān suì wèicéng dé wénjiāngshuǐ zhī míng yù sī guāng yǐ jī kě jí
千岁未曾得闻浆水之名，遇斯光已，饥渴即
chú shì guāngmíngzhōng yì shuō rú lái wēi mì mì zàng yán zhū
除。是光明中，亦说如来微密秘藏，言：“诸
zhòngshēng jiē yǒu fó xìng zhòngshēngwén yǐ jí biànmìngzhōng
众生皆有佛性。”众生闻已，即便命终，
shēngtiānrénzhōng lìng zhū è guǐ yì xī kōng xū chú bàng dà shèng
生天人中⁵⁴，令诸饿鬼，亦悉空虚，除谤大乘
fāngděngzhèngdiǎn
方等正典。

chùshēngzhòngshēng hù xiāngshā hài gòngxiāngcán shí yù
畜生众生，互相杀害，共相残食，遇

⁵² 大正藏：阿娑娑

⁵³ 大正藏：擘

⁵⁴ 大正藏：生人天中

sī guāng yǐ huì xīn xī miè shì guāng míng zhōng yì shuō rú lái mì
斯光已，恚心悉灭。是光明中，亦说如来秘
mì zhī zàng yán zhū zhòng shēng jiē yǒu fó xìng zhòng shēng wén yǐ
密之藏，言：“诸众生皆有佛性。”众生闻已，
jí biàn mìng zhōng shēng rén tiān zhōng dāng ěr zhī shí chù shēng yì
即便命终，生人天中。当尔之时，畜生亦
jìn chú bàng zhèng fǎ
尽，除谤正法。

shì yī yī huā gè yǒu yī fó yuán guāng yī xún jīn sè huàng
是一一华各有一佛，圆光一寻，金色晃
yào wēi miào duān yán zuì shàng wú bǐ sān shí èr xiàng bā shí
曜，微妙端严，最上无比，三十二相、八十
zhǒng hǎo zhuāng yán qí shēn shì zhū shì zūn huò yǒu zuò zhě huò yǒu
种好庄严其身。是诸世尊，或有坐者，或有
xíng zhě huò yǒu wò zhě huò yǒu zhù zhě huò zhèn léi yīn huò zhù hóng
行者，或有卧者，或有住者；或震雷音，或澍洪
yǔ huò fàng diàn guāng huò shàn dà fēng huò chū yān yàn shēn rú jù
雨，或放电光，或扇大风，或出烟焰身如聚
huǒ⁵⁵ huò yǒu⁵⁶ shì xiàn qī bǎo zhū shān chí quán hé shuǐ shān lín
火⁵⁵，或有⁵⁶示现七宝诸山、池泉、河水、山林、
shù mù huò fù shì xiàn qī bǎo guó tǔ chéng yì jù luò gōng diàn
树木，或复示现七宝国土、城邑、聚落、宫殿、
wū zhái huò fù shì xiàn xiàng mǎ shī zǐ hǔ láng kǒng què
屋宅，或复示现象、马、师子、虎、狼、孔雀、
fènghuáng zhūniǎo huò fù shì xiàn líng yán fú tí suǒ yǒu zhòng shēng
凤凰、诸鸟，或复示现令阎浮提所有众生，
xī jiàn dì yù chù shēng è guǐ huò fù shì xiàn yù jiè liù tiān
悉见地狱、畜生、饿鬼，或复示现欲界六天；
fù yǒu shì zūn huò shuō yīn jiè zhū rù duō zhū guò huàn huò fù yǒu
复有世尊或说阴、界、诸入多诸过患，或复有
shuō sì shèng dì fǎ huò fù yǒu shuō zhū fǎ yīn yuán huò fù yǒu shuō zhū
说四圣谛法，或复有说诸法因缘，或复有说诸
yè fán nǎo jiē yīn yuán shēng huò fù yǒu shuō wǒ yǔ wú wǒ huò fù yǒu
业烦恼皆因缘生，或复有说我与无我，或复有
shuō kǔ lè èr fǎ huò fù yǒu shuō cháng wú cháng děng huò fù
说苦、乐二法，或复有说常、无常等，或复

⁵⁵ 大正藏：或出烟焰身如火聚

⁵⁶ 大正藏：复

yǒushuōjìng yǔ bú jìng fù yǒu shì zūn wèi zhū pú sà yǎnshuōsuǒxíng liù
有说净与不净；复有世尊为诸菩萨演说所行六
bō luó mì huò fù yǒushuōzhū dà pú sà suǒ dé gōng dé huò fù yǒu
波罗蜜，或复有说诸大菩萨所得功德，或复有
shuōzhū fó shì zūn suǒ dé gōng dé huò fù yǒushuōshēngwén zhī rén suǒ
说诸佛世尊所得功德，或复有说声闻之人所
dé gōng dé huò fù yǒushuō suí shùn yī shèng huò fù yǒushuōsānshèng
得功德，或复有说随顺一乘，或复有说三乘
chéngdào huòyǒu shì zūn zuǒ xié chūshuǐ yòu xié chūhuǒ huòyǒu shì
成道；或有世尊左肋出水、右肋出火，或有示
xiàncūshēng chū jiā zuò yú dào chǎng pú tí shù xià zhuǎnmào fǎ
现初生、出家、坐于道场、菩提树下转妙法
lún rù yú niè pán huòyǒu shì zūn zuò shī zǐ hǒu lìng cǐ huì zhōng
轮、入于涅槃，或有世尊作师子吼，令此会中
yǒu dé yī guǒ èr guǒ sānguǒ zhì dì sì guǒ huò fù yǒushuōchū
有得一果、二果、三果、至第四果，或复有说出
lí shēng sǐ wú liàng yīn yuán
离生死无量因缘。

ěr shí yú cǐ yán fú tí zhōngsuǒyǒuzhòngshēng yù sī guāng
尔时，于此阎浮提中所有众生，遇斯光
yǐ mángzhějiàn sè lóngzhětīngshēng yǎ zhěnéngyán jū bì néng
已，盲者见色，聋者听声，哑者能言，拘蹩能
xíng pín zhě dé cái qiǎnzhěnéng shī huì zhě cí xīn bú xìn zhě xìn
行，贫者得财，悭者能施，恚者慈心，不信者信。

rú shì shì jiè wú yī zhòngshēng xiū xíng è fǎ chú yī chǎn tí
如是世界无一众生修行恶法，除一阐提。

ěr shí yī qiètiān lóng guǐshén qián tà pó ā xiū luó
尔时，一切天、龙、鬼神、乾闥婆、阿修罗、
jiā lóu luó jǐn nà luó mó hóu luó qié luó chà jiàn tuó yōu mó
迦楼罗、紧那罗、摩睺罗伽、罗刹、建⁵⁷陀、忧摩
tuó ā pó mó luó rén fēi rén děng xī gòngtóngshēngchàng rú
陀、阿婆摩⁵⁸罗、人、非人等，悉共同声唱如
shì yán shàn zāi shàn zāi wú shàngtiānzūn duōsuǒ lì yì shuō
是言：“善哉！善哉！无上天尊多所利益。”说
shì yǔ yǐ yǒngyuèhuān xǐ huò gē huò wǔ huòshēndòngzhuǎn
是语已，踊跃欢喜，或歌或舞、或身动转，

⁵⁷ 大正藏：健

⁵⁸ 大正藏：魔

yǐ zhǒngzhǒnghuāsàn fó jí sēng suǒ wèitiānyōu bō luó huā jū wù tóu
以种 种 华散佛及僧，所谓天优钵罗华、拘物头
huā bō tóu mó huā fēn tuó lì huā màn tuó luó huā mó hē màn tuó
华、波头摩华、分陀利华、曼陀罗华、摩诃曼陀
luó huā màn shū shā huā mó hē màn shū shā huā sàn tuó nà huā mó
罗华、曼殊沙华、摩诃曼殊沙华、散陀那华、摩
hē sàn tuó nà huā lú zhī nà huā mó hē lú zhī nà huā xiāng huā
诃散陀那华、卢脂那华、摩诃卢脂那华、香华、
dà xiāng huā shì yì huā dà shì yì huā ài jiàn huā dà ài jiàn huā
大香华、适意华、大适意华、爱见华、大爱见华、
duān yán huā dì yī duān yán huā fù sàn zhū xiāng suǒ wèi chén shuǐ
端严华、第一端严华。复散诸香，所谓沈水、
duō qié lóu xiāng zhān tán yù jīn hé hé zá xiāng hǎi àn jù xiāng
多伽楼香、栴檀、郁金、和合杂香、海岸聚香。
fù yǐ tiān shàng bǎo chuáng fān gài zhū tiān jì yuè zhēng dí shēng
复以天上宝幢、旛盖、诸天妓乐、箏、笛、笙、
sè kōng hóu gǔ chuī gòng yǎng yú fó ér shuō jì yán
瑟、箏篥、鼓吹，供养于佛，而说偈言：

wǒ jīn qǐ shǒu dà jīng jìn 我今稽首大精进	wú shàng zhèng jué liǎng zú zūn 无上正觉两足尊
tiān rén dà zhòng suǒ bù zhī 天人大众所不知	wéi yǒu qú tán nǎi néng liǎo 唯有瞿昙乃能了
shì zūn wǎng xī wèi wǒ gù 世尊往昔为我故	yú wú liàng jié xiū kǔ xíng 于无量劫修苦行
rú hé yī dàn qì běn shì 如何一旦弃本誓	ér biàn shě mìng yù niè pán 而便舍命欲涅槃
yī qiè zhòng shēng bù néng jiàn 一切众生不能见	zhū fó shì zūn mì mì zàng 诸佛世尊秘密藏
yǐ shì yīn yuán nán dé chū 以是因缘难得出	lún zhuǎn shēng sǐ zhuì è dào 轮转生死坠恶道
rú fó suǒ shuō ā luó hàn 如佛所说阿罗汉	yī qiè jiē dāng zhì niè pán 一切皆当至涅槃
rú shì shēn shēn fó xíng chù 如是甚深佛行处	fán fū xià yú shéi néng zhī 凡夫下愚谁能知
shī zhū zhòng shēng gān lù fǎ 施诸众生甘露法	wèi duàn chú bǐ zhū fán nǎo 为断除彼诸烦恼
ruò yǒu fú cǐ gān lù yǐ 若有服此甘露已	bú fù shòu shēng lǎo bìng sǐ 不复受生老病死

rú lái shì zūn yòng⁵⁹ liáo zhì bǎi qiān wú liàng zhū zhòng shēng
如 来 世 尊 用 疗 治 百 千 无 量 诸 众 生

lìng qí suǒ yǒu zhū zhòng bìng yī qiè xiāo miè wú yí yú
令 其 所 有 诸 重 病 一 切 消 灭 无 遗 余

shì zūn jiǔ yǐ shě bìng kǔ gù dé míng wéi dì qī fó
世 尊 久 已 舍 病 苦 故 得 名 为 第 七 佛

wéi yuàn jīn rì yù fǎ yǔ rùn zì wǒ děng gōng dé zhǒng
惟 愿 今 日 雨 法 雨 润 渍 我 等 功 德 种

shì zhū dà zhòng jí rén tiān rú shì qǐng yǐ mò rán zhù
是 诸 大 众 及 人 天 如 是 请 已 默 然 住

shuō shì jì shí lián huā tái zhōng yī qiè zhū fó cóng yán fú tí
说 是 偈 时 ， 莲 华 台 中 一 切 诸 佛 ， 从 阎 浮 提

biàn zhì jìng jū xī jiē wén zhī
遍 至 净 居 ， 悉 皆 闻 之 。

ěr shí fó gào jiā shè pú sà shàn zāi shàn zāi shàn nán
尔 时 ， 佛 告 迦 叶 菩 萨 ： “ 善 哉 ！ 善 哉 ！ 善 男

zǐ rǔ yǐ jù zú rú shì shēn shēn wēi miào zhì huì bù wéi yī qiè zhū
子 ， 汝 已 具 足 如 是 甚 深 微 妙 智 慧 ， 不 为 一 切 诸

mó wài dào zhī suǒ pò huài shàn nán zǐ rǔ yǐ ān zhù bù wéi yī qiè
魔 外 道 之 所 破 坏 。 善 男 子 ， 汝 已 安 住 ， 不 为 一 切

zhū xié è⁶⁰ fēng zhī suǒ qīng dòng shàn nán zǐ rǔ yǐ chéng jiù yào shuō
诸 邪 恶 风 之 所 倾 动 。 善 男 子 ， 汝 已 成 就 乐 说

biàn cái yǐ céng gòng yǎng guò qù wú liàng héng hé shā děng zhū fó shì zūn
辩 才 ， 已 曾 供 养 过 去 无 量 恒 河 沙 等 诸 佛 世 尊 ，

shì gù néng wèn rú lái zhèng jué rú shì zhī yì
是 故 能 问 如 来 正 觉 如 是 之 义 。

shàn nán zǐ wǒ yú wǎng xī wú liàng wú biān yì nà yóu tā
“ 善 男 子 ， 我 于 往 昔 无 量 无 边 亿 那 由 他

bǎi qiān wàn jié yǐ chú bìng gēn yǒng lí yǐ wò jiā shè guò qù wú
百 千 万 劫 已 除 病 根 ， 永 离 倚 卧 。 迦 叶 ， 过 去 无

liàng ā sēng qí jié yǒu fó chū shì hào wú shàng shèng rú lái yīng gòng
量 阿 僧 祇 劫 有 佛 出 世 ， 号 无 上 胜 如 来 、 应 供 、

zhèng biàn zhī míng xíng zú shàn shì shì jiān jiě wú shàng shì
正 遍 知 、 明 行 足 、 善 逝 、 世 间 解 、 无 上 士 、

tiáo yù zhàng fū tiān rén shī fó shì zūn wèi zhū shēng wén shuō shì
调 御 丈 夫 、 天 人 师 、 佛 、 世 尊 ， 为 诸 声 闻 说 是

⁵⁹ 大正藏：已

⁶⁰ 大正藏：恶邪

dà shèng dà niè pán jīng kāi shì fēn bié xiǎn fā qí yì wǒ yú ěr
大乘大涅槃经，开示分别，显发其义。我于尔
shí yì wèi bǐ fó ér zuò shēng wén shòu chí rú shì dà niè pán diǎn
时，亦为彼佛而作声闻，受持如是大涅槃典，
dú sòng tōng lì shū xiě jīng juàn guǎng wèi tā rén kāi shì fēn bié jiě shuō
读诵通利，书写经卷，广为他人开示分别解说
qí yì yǐ shì shàngēn huí xiàng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
其义，以是善根，回向阿耨多罗三藐三菩提。

shàn nán zǐ wǒ cóng shì lái wèi céng yǒu è fán nǎo yè yuán
“善男子，我从是来，未曾有恶烦恼业缘

duò yú è dào fěi bàng zhèng fǎ zuò yī chǎn tí shòu huáng mén shēn
堕于恶道，诽谤正法，作一阐提，受黄门身、
wú gēn èr gēn fǎn nì fù mǔ shā ā luó hàn pò tǎ huài sēng
无根、二根，反逆父母，杀阿罗汉，破塔坏僧，
chū fó shēn xuè fàn sì zhòng jìn cóng shì yǐ lái shēn xīn ān wěn
出佛身血，犯四重禁。从是以⁶¹来，身心安隐，
wú zhū kǔ nǎo
无诸苦恼。

jiā shè wǒ jīn shí wú yī qiè jí bìng suǒ yǐ zhě hé zhū
“迦叶，我今实无一切疾病。所以者何？诸

fó shì zūn jiǔ yǐ yuǎn lí yī qiè bìng gù jiā shè shì zhū zhòng shēng bù
佛世尊久已远离一切病故。迦叶，是诸众生不
zhī dà shèng fāng děng mì yǔ biàn wèi rú lái zhēn shí yǒu jí
知大乘方等密语⁶²，便谓如来真实有疾。

jiā shè rú yán rú lái rén zhōng shī zǐ ér rú lái zhě shí
“迦叶，如言如来人中师子，而如来者，实

fēi shī zǐ rú shì zhī yán jí shì rú lái mì mì zhī jiào jiā shè
非师子，如是之言，即是如来秘密之教。迦叶，
rú yán rú lái rén zhōng dà lóng ér wǒ yǐ yú wú liàng jié zhōng shě lí
如言如来人中 大龙，而我已于无量劫中，舍离
shì yè jiā shè rú yán rú lái shì rén shì tiān ér wǒ zhēn shí fēi rén
是业。迦叶，如言如来是人 是天，而我真实非人
fēi tiān yì fēi guǐ shén qián tà pó ā xiū luó jiā lóu luó
非天，亦非鬼、神、乾闥婆、阿修罗、迦楼罗、
jīn nà luó mó hóu luó qié fēi wǒ fēi mìng fēi kě yǎng yù fēi
紧那罗、摩睺罗伽，非我、非命，非可养育、非

⁶¹ 大正藏：已

⁶² 大正藏：教

rén shì fū fēi zuò fēi bú zuò fēi shòu fēi bú shòu fēi shì zūn fēi shēng
人 士 夫 ， 非 作 非 不 作 ， 非 受 非 不 受 ， 非 世 尊 非 声

wén fēi shuō fēi bù shuō rú shì děng yǔ jiē shì rú lái mì mì zhī jiào
闻 ， 非 说 非 不 说 ， 如 是 等 语 皆 是 如 来 秘 密 之 教 。

jiā shè rú yán rú lái yóu rú dà hǎi xū mí shānwáng ér rú lái
迦 叶 ， 如 言 如 来 犹 如 大 海 、 须 弥 山 王 ， 而 如 来

zhě shí fēi xiánwèi tóng yú shí shān dāng zhī shì yǔ yì shì rú
者 ， 实 非 馊 味 、 同 于 石 山 ， 当 知 是 语 ， 亦 是 如

lai mì mì zhī jiào jiā shè rú yán rú lái rú fēn tuó lì ér wǒ shí
来 秘 密 之 教 。 迦 叶 ， 如 言 如 来 如 分 陀 利 ， 而 我 实

fēi fēn tuó lì yě rú shì zhī yán jí shì rú lái mì mì zhī jiào jiā
非 分 陀 利 也 ， 如 是 之 言 ， 即 是 如 来 秘 密 之 教 。 迦

shè rú yán rú lái yóu rú fù mǔ ér rú lái zhě shí fēi fù mǔ
叶 ， 如 言 如 来 犹 如 父 母 ， 而 如 来 者 ， 实 非 父 母 ，

rú shì zhī yán yì shì rú lái mì mì zhī jiào jiā shè rú yán rú lái
如 是 之 言 ， 亦 是 如 来 秘 密 之 教 。 迦 叶 ， 如 言 如 来

shì dà chuán shī ér rú lái zhě shí fēi chuán shī rú shì zhī yán
是 大 船 师 ， 而 如 来 者 ， 实 非 船 师 ， 如 是 之 言 ，

yì shì rú lái mì mì zhī jiào jiā shè rú yán rú lái yóu rú shāngzhǔ
亦 是 如 来 秘 密 之 教 。 迦 叶 ， 如 言 如 来 犹 如 商 主 ，

ér rú lái zhě shí fēi shāngzhǔ rú shì zhī yán yì shì rú lái mì mì
而 如 来 者 ， 实 非 商 主 ， 如 是 之 言 ， 亦 是 如 来 秘 密

zhī jiào jiā shè rú yán rú lái néng cuī fú mó ér rú lái zhě shí
之 教 。 迦 叶 ， 如 言 如 来 能 摧 伏 魔 ， 而 如 来 者 ， 实

wú è xīn yù líng tā fú rú shì zhī yán jiē shì rú lái mì mì zhī jiào
无 恶 心 欲 令 他 伏 ， 如 是 之 言 ， 皆 是 如 来 秘 密 之 教 。

jiā shè rú yán rú lái néng zhì yōngchuāng ér wǒ shí fēi zhì yōng
迦 叶 ， 如 言 如 来 能 治 痈 疮 ， 而 我 实 非 治 痈

chuāng shī rú shì zhī yán yì shì rú lái mì mì zhī jiào jiā shè
疮 师 ， 如 是 之 言 ， 亦 是 如 来 秘 密 之 教 。 迦 叶 ，

rú wǒ xiānshuō ruò yǒu shàn nán zǐ shàn nǚ rén shàn néng xiū zhì
如 我 先 说 ： ‘ 若 有 善 男 子 、 善 女 人 ， 善 能 修 治

shēn kǒu yì yè shěmìng zhī shí suī yǒu qīn zú qǔ qí shī hái
身 、 口 、 意 业 ， 舍 命 之 时 ， 虽 有 亲 族 取 其 尸 骸 ，

huò yǐ huǒshāo huò tóu dà shuǐ huò qì zhǒngjiān hú láng qín
或 以 火 烧 ， 或 投 大 水 ， 或 弃 冢 间 ， 狐 、 狼 、 禽

shòu jìng gòng shí dàn rán xīn yì shí jí shēng shàn dào ér shì xīn fǎ shí
兽 竞 共 食 啖 ， 然 心 意 识 即 生 善 道 ， 而 是 心 法 实

wú qù lái yì wú suǒ zhì zhí shì qián hòu xiāng sì xiāng xù xiàng mào
无去来，亦无所至，直是前后相似相续，相貌
bú yì rú shì zhī yán jí shì rú lái mì mì zhī jiào
不异。’如是之言，即是如来秘密之教。

jiā shè wǒ jīn yán bìng yì fù rú shì yì shì rú lái mì mì
“迦叶，我今言病亦复如是，亦是如来秘密
zhī jiào shì gù gù mìng wén shū shī lì wú jīn bèi tòng rǔ děng
之教。是故，顾命文殊师利：‘吾今背痛，汝等
dāng wèi sì zhòng shuō fǎ
当为四众说法。’

jiā shè rú lái zhèng jué shí wú yǒu bìng yòu xié ér wò
“迦叶，如来正觉实无有病，右胁而卧，
yì bú bì jìng rù yú niè pán jiā shè shì dà niè pán jí shì zhū fó shèn
亦不毕竟入于涅槃。迦叶，是大涅槃即是诸佛甚
shēn chān dìng rú shì chān dìng fēi shì shēng wén yuán jué xíng chù
深禅定，如是禅定，非是声闻、缘觉行处。

jiā shè rǔ xiān⁶³ suǒ wèn rú lái hé gù yǐ wò bù qǐ
“迦叶，汝先⁶³所问：‘如来何故倚卧不起、
bù suǒ yǐn shí jiè chì jiā shǔ xiū zhì chǎn yè jiā shè xū kōng
不索饮食、诫勅家属修治产业？’迦叶，虚空
zhī xìng yì wú zuò qǐ qiú suǒ yǐn shí chì jiè jiā shǔ xiū zhì chǎn yè
之性亦无坐起、求索饮食、勅诫家属修治产业，
yì wú qù lái shēng miè lǎo zhuàng chū mò shāng pò jiě tuō xì fù
亦无去来、生灭老壮、出没伤破、解脱系缚，
yì bú zì shuō yì bù shuō tā yì bú zì jiě yì bù jiě tā fēi
亦不自说，亦不说他，亦不自解，亦不解他，非
ān fēi bìng shàn nán zǐ zhū fó shì zūn yì fù rú shì yóu rú xū kōng
安非病。善男子，诸佛世尊亦复如是，犹如虚空，
yún hé dāng yǒu zhū bìng kǔ yé
云何当有诸病苦耶？

jiā xié shì yǒu sān rén qí bìng nán zhì yī bàng dà shèng
“迦叶，世有三人，其病难治：一，谤大乘；
èr wǔ nì zuì sān yī chǎn tí rú shì sān bìng shì zhōng jí
二，五逆罪；三，一阐提。如是三病，世中极
zhòng xī fēi shēng wén yuán jué zhī suǒ néng zhì shàn nán zǐ pì
重，悉非声闻、缘觉之所能治。善男子，譬

⁶³ 大正藏：先；永乐北藏及龙藏：上

rú yǒubìng bì sǐ wú zhì ruò yǒuzhānbìng suí yì yī yào ruò wú
 如有病，必死无⁶⁴治，若有瞻病随意医药，若无
 zhānbìng suí yì yī yào rú shì zhī bìng dìng bù kě zhì dāng zhī shì
 瞻病随意医药，如是之病，定不可治，当知是
 rén bì sǐ wú yí shì sānzhǒngrén yì fù rú shì ruò yòushēngwén
 人，必死无⁶⁵疑。是三种人亦复如是，若有声闻、
 yuánjué pú sà huò yǒushuō fǎ huò bù shuō fǎ bù néng lìng qí
 缘觉、菩萨，或有说法，或不说法，不能令其
 fā ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xīn
 发阿耨多罗三藐三菩提心。

jiā shè pì rú bìng rén ruò yǒuzhānbìng suí yì yī yào zé kě
 “迦叶，譬如病人，若有瞻病随意医药则可
 lìng chāi ruò wú cǐ sān zé bù kě chāi shēngwén yuánjué yì fù
 令差，若无此三，则不可差。声闻、缘觉亦复
 rú shì cóng fó pú sà dé wén fǎ yǐ jí biànnéng fā ā nòuduō luó
 如是，从佛菩萨得闻法已，即便能发阿耨多罗
 sānmiǎosān pú tí xīn fēi bù wén fǎ néng fā xīn yě
 三藐三菩提心，非不闻法能发心也。

jiā shè pì rú bìng rén ruò yǒuzhānbìng suí yì yī yào ruò
 “迦叶，譬如病人，若有瞻病随意医药，若
 wú zhānbìng suí yì yī yào jiē xī kě chāi yǒu yī zhǒngrén yì fù rú
 无瞻病随意医药，皆悉可差。有一种人亦复如
 shì huò zhí shēngwén bù zhí shēngwén huò zhí yuánjué bù zhí
 是，或值声闻、不值声闻，或值缘觉、不值
 yuánjué huò zhí pú sà bù zhí pú sà huò zhí rú lái bù zhí rú
 缘觉，或值菩萨、不值菩萨，或值如来、不值如
 lái huò dé wén fǎ bù dé wén fǎ⁶⁶ zì rán dé chéng ā nòuduō luó
 来，或得闻法、不得闻法⁶⁶，自然得成阿耨多罗
 sānmiǎosān pú tí suǒ wèi yǒu rén huò wèi zì shēn huò wèi tā shēn
 三藐三菩提。所谓有人，或为自身，或为他身，
 huò wèi bù wèi huò wèi lì yǎng huò wèi yú chǎn huò wèi kuáng tā
 或为怖畏，或为利养，或为谄谀，或为诳他，
 shū xiě rú shì dà niè pán jīng shòu chí dú sòng gōng yǎng gōng jìng wèi
 书写如是大涅槃经，受持读诵，供养恭敬，为

⁶⁴ 大正藏：难

⁶⁵ 大正藏：不

⁶⁶ 大正藏：或不闻法

tā shuōzhě
他说者。

jiā shè yǒu wǔ zhǒng rén yú shì dà shèng dà niè pándiǎnyǒu
“迦叶，有五种人于是大乘大涅槃典有

bìngxíngchù fēi rú lái yě hé děng wéi wǔ yī duàn sān jié dé
病行处，非如来也。何等为五？一，断三结得

xū tuó huánguǒ bú duò dì yù chùshēng è guǐ rén tiān qī fǎn
须陀洹果，不堕地狱、畜生、饿鬼，人天七反

⁶⁷ yǒng duàn zhū kǔ rù yú niè pán jiā shè shì míng dì yī yǒu bìng
，永断诸苦，入于涅槃。迦叶，是名第一有病

xíng chù shì rén wèi lái guò bā wàn jié biàn dāng dé chéng ā nòu duō luó
行处。是人未来过八万劫，便当得成阿耨多罗

sān miǎo sān pú tí
三藐三菩提。

jiā shè dì èr rén zhě duàn sān jié fù bó tān huì
“迦叶，第二人者，断三结缚，薄贪、恚、

chī de sī tuó hánguǒ yī wǎng lái yǒng duàn zhū kǔ rù yú niè
痴，得斯陀含果，一往来，永断诸苦，入于涅

pán jiā shè shì míng dì èr yǒu bìng xíng chù shì rén wèi lái guò liù wàn
槃。迦叶，是名第二有病行处。是人未来过六万

jié biàn dāng dé chéng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí
劫，便当得成阿耨多罗三藐三菩提。

jiā shè dì sān rén zhě duàn wǔ xià jié dé ā nà hánguǒ
“迦叶，第三人者，断五下结，得阿那含果，

gèng bù lái cǐ yǒng duàn zhū kǔ rù yú niè pán shì míng dì sān yǒu
更不来此，永断诸苦，入于涅槃。是名第三有

bìngxíngchù shì rén wèi lái guò sì wàn jié biàn dāng dé chéng ā nòu duō
病行处。是人未来过四万劫，便当得成阿耨多

luó sān miǎo sān pú tí
罗三藐三菩提。

jiā shè dì sì rén zhě yǒng duàn tān yù chēn huì yú
“迦叶，第四人者，永断贪欲、瞋恚、愚

chī dé ā luó hànguǒ fán nǎo wú yú rù yú niè pán yì fēi qí
痴，得阿罗汉果，烦恼无余，入于涅槃，亦非麒

lín dú yī zhī xíng shì míng dì sì rén yǒu bìng xíng chù shì rén guò èr wàn
麟独一无二之行。是名第四人有病行处。是人过二万

⁶⁷ 大正藏：返

jié biàndāng dé chéng ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí
劫，便当得成阿耨多罗三藐三菩提。

jiā shè dì wǔ rén zhě yǒngduàntān yù chēn huì yú
“迦叶，第五人者，永断贪欲、瞋恚、愚

chī dé pì zhī fó dào fánǎo wú yú rù yú nièpán zhēn shì qí
痴，得辟支佛道，烦恼无余，入于涅槃，真是麒

lín dú yī zhī xíng shì míng dì wǔ rén yǒubìngxíngchù shì rén wèi lái guò
麟独一无二之行。是名第五人有病行处。是人未来过

shí qiān jié biàndāng dé chéng ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí
十千劫，便当得成阿耨多罗三藐三菩提。

jiā shè shì míng dì wǔ rén yǒubìngxíngchù fēi rú lái yě
“迦叶，是名第五人有病行处，非如来也。”

大般涅槃经卷第十

dà bō niè pán jīng juàn dì shí yī
大般涅槃經卷第十一

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshā mén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

shèngxíng pǐn dì shí jiǔ zhī yī
圣行品第十九之一

ěr shí fó gào jiā shè pú sà shànnán zǐ pú sà mó hē
尔时，佛告迦叶菩萨：“善男子，菩萨摩诃

sà yīngdāng yú shì dà bō niè pán jīng⁶⁸ zhuān xīn sī wéi wǔ zhǒng zhī
萨，应当于是大般涅槃经⁶⁸，专心思惟五种之

xíng hé děng wéi wǔ yī zhě shèngxíng èr zhě fàn xíng sān
行。何等为五？一者，圣行；二者，梵行；三

zhě tiān xíng sì zhě yīng ér xíng wǔ zhě bìng xíng shànnán zǐ
者，天行；四者，婴儿行；五者，病行。善男子，

pú sà mó hē sà chángdāng xiū xí shì wǔ zhǒng xíng fù yǒu yī xíng shì
菩萨摩诃萨常当修习是五种行。复有一行是

rú lái xíng suǒ wèi dà shèng dà niè pán jīng
如来行，所谓大乘大涅槃经。

jiā shè yún hé pú sà mó hē sà suǒ xiū shèngxíng pú sà
“迦叶，云何菩萨摩诃萨所修圣行？菩萨

mó hē sà ruò cóng shēng wén ruò cóng rú lái dé wén rú shì dà niè pán
摩诃萨若从声闻、若从如来得闻如是大涅槃

jīng wén yǐ shēng xìn xìn yǐ yīng zuò rú shì sī wéi zhū fó shì zūn
经，闻已生信，信已应作如是思惟：‘诸佛世尊

yǒu wú shàng dào yǒu dà zhèng fǎ dà zhòng zhèng xíng fù yǒu fāng děng
有无上道，有大正法，大众正行，复有方等

dà shèng jīng diǎn wǒ jīn dāng wèi ài lè tān qiú dà shèng jīng gù shě
大乘经典。我今当为贪乐贪求大乘经故，舍

lí suǒ ài qī zǐ juàn shǔ suǒ jū shè zhái jīn yín zhēn bǎo wēi miào
离所爱妻子眷属、所居舍宅、金银珍宝、微妙

⁶⁸ 大正藏：应当于是般涅槃经

yīng luò xiānghuā jì yuè nú pú jǐ shǐ nán nǚ dà xiǎo xiàngmǎ
瓔珞、香华伎⁶⁹乐、奴仆给使、男女大小、象马
chēshèng niú yáng jī quǎnzhū shǐ zhī shǔ fù zuò shì niàn jū jiā
车乘、牛羊鸡犬猪豕之属。’复作是念：‘居家

bī pò yóu rú lǎo yù yī qiè fán nǎo yóu zhī ér shēng chū jiā xián kuàng
逼迫犹如牢狱，一切烦恼由之而生。出家闲旷

yóu rú xū kōng yī qiè shàn fǎ yīn zhī zēngzhǎng ruò zài jiā jū bù
犹如虚空，一切善法因之增长。若在家居，不

dé jìn shòu jìng xiū fàn xíng wǒ jīn yīng dāng bì chū xū fà chū jiā xué
得尽寿净修梵行，我今应当剃除须⁷⁰发，出家学

dào fù zuò shì niàn wǒ jīn dìng dāng chū jiā xiū xué wú shàng zhèng
道。’复作是念：‘我今定当出家修学无上正

zhēn pú tí zhī dào pú sà rú shì yù chū jiā shí tiān mó bō xún shēng
真菩提之道。’菩萨如是欲出家时，天魔波旬生

dà kǔ nǎo yán shì pú sà fù dāng yǔ wǒ xīng dà zhàn zhēng
大苦恼言：‘是菩萨复当与我兴大战争。’

shànán zǐ rú shì pú sà yún hé dāng fù yǔ rén zhàn zhēng
“善男子，如是菩萨云何当复与人战争？”

shì shí pú sà jí zhì sēng fāng ruò jiàn rú lái jí fó dì zǐ wēi yí jù
是时，菩萨即至僧坊，若见如来及佛弟子威仪具

zú zhūgēn jì jìng qí xīn róu hé qīng jìng jì miè jí zhì qí suǒ
足，诸根寂静，其心柔和，清净寂灭，即至其所

ér qiú chū jiā bì chū xū fà fú sān fǎ yī jì chū jiā yǐ fèng
而求出家，剃除须发，服三法衣。既出家已，奉

chí jìn jiè wēi yí bù quē jìn zhǐ ān xiáng wú suǒ chù fàn nǎi
持禁戒，威仪不缺，进止安庠⁷¹，无所触犯，乃

zhì xiǎo zuì xīn shēng bù wèi hù jiè zhī xīn yóu rú jīn gāng
至小罪心生怖畏，护戒之心犹如金刚。

shànán zǐ pì rú yǒu rén dài chí fú náng yù dù dà hǎi
“善男子，譬如有人，带持浮囊欲度⁷²大海。

ěr shí hǎi zhōng yǒu yī luó chà jí cóng cǐ rén qǐ suǒ fú náng qí
尔时，海中有一罗刹，即从此人乞索浮囊。其

rén wén yǐ jí zuò shì niàn wǒ jīn ruò yǔ bì dìng mò sǐ dá
人闻已，即作是念：‘我今若与，必定没死。’答

⁶⁹ 大正藏：伎

⁷⁰ 大正藏：髻

⁷¹ 大正藏：祥

⁷² 大正藏：渡

yán luó chà rǔ nìngshā wǒ fú náng pǒ dé luó chà fù yán
言：‘罗刹，汝宁杀我，浮囊回得。’罗刹复言：

rǔ ruò bù néngquán yǔ wǒ zhě jiàn huì qí bàn shì rén yóu gù bù
‘汝若不能全与我者，见惠其半。’是人犹故不

kěn yǔ zhī luó chà fù yán rǔ ruò bù néng huì wǒ bànzhě xìngyuàn
肯与之。罗刹复言：‘汝若不能惠我半者，幸愿

yǔ wǒ sān fēn zhī yī shì rén bù kěn luó chà fù yán ruò bù néng
与我三分之一。’是不肯。罗刹复言：‘若不能

zhě shī wǒ shǒu xǔ shì rén bù kěn luó chà fù yán rǔ jīn ruò
者，施我手许。’是不肯。罗刹复言：‘汝今若

fù bù néng yǔ wǒ rú shǒu xǔ zhě wǒ jīn jī qióng zhòng kǔ suǒ bī
复不能与我如手许者，我今饥穷，众苦所逼，

yuàndāng jì wǒ rú wēichén xǔ shì rén fù yán rǔ jīn suǒ suǒ
愿当济我如微尘许。’是人复言：‘汝今所索，

chéng fù bù duō rán wǒ jīn rì fāngdāng dù hǎi bù zhī qián tú
诚复不多，然我今日，方当度⁷³海，不知前途

⁷⁴ jìn yuǎnyún hé ruò yǔ rǔ zhě qì dāngjiànchū dà hǎi zhī nàn
⁷⁴近远云⁷⁵何。若与汝者，气当渐出，大海之难，

hé yóu dé guò tuō néng⁷⁶ zhōng lù mòshuǐ ér sǐ
何由得过脱能⁷⁶？中路没水而死。’

shànnán zǐ pú sà hù chí jìn jiè yì fù rú shì rú bǐ dù
“善男子，菩萨护持禁戒亦复如是，如彼度

rén hù xī fú náng pú sà rú shì shǒu hù jiè shí chángyǒu fán nǎozhū
人护惜浮囊。菩萨如是守护戒时，常有烦恼诸

è luó chà yǔ pú sà yán rǔ dāng xìn wǒ zhōng bù xiāng qī dàn
恶罗刹语菩萨言：‘汝当信我，终不相欺。但

pò sì jìn hù chí yú jiè yǐ shì yīn yuán lìng rǔ ān wěn dé rù
破四禁，护持余戒，以是因缘，令汝安隐，得入

niè pán pú sà ěr shí yīngzuò shì yán wǒ jīn nìng chí rú shì jìn
涅槃。’菩萨尔时，应作是言：‘我今宁持如是禁

jiè duò ā bí yù zhōng bù huǐ fàn ér shēngtiānshàng fán nǎo luó chà
戒堕阿鼻狱，终不毁犯而生天上。’烦恼罗刹

fù zuò shì yán rǔ ruò bù néng pò sì jìn zhě kě pò sēngcán yǐ
复作是言：‘汝若不能破四禁者，可破僧残。以

⁷³ 大正藏：渡

⁷⁴ 大正藏：道

⁷⁵ 大正藏：如

⁷⁶ 大正藏：能脱

shì yīn yuán lìng rǔ ān wěn dé rù niè pán pú sà yì yīng bù suí
是因緣，令汝安隱，得入涅槃。’菩薩亦應不隨

qí yǔ luó chà fù yán rǔ ruò bù néng fàn sēng cán zhě yì kě
其語。羅剎復言：‘汝⁷⁷若不能犯僧殘者，亦可

gù fàn tōu lán zhē zuì yǐ shì yīn yuán lìng rǔ ān wěn dé rù niè pán
故犯偷蘭遮罪。以是因緣，令汝安隱，得入涅槃。’

pú sà ěr shí yì fù bù suí luó chà fù yán rǔ ruò bù néng fàn
菩薩爾時，亦復不隨。羅剎復言：‘汝若不能犯

tōu lán zhē kě fàn shě duò yǐ shì yīn yuán kě dé ān wěn rù yú
偷蘭遮，可犯舍墮。以是因緣，可得安隱，入于

niè pán pú sà ěr shí yì fù bù suí luó chà fù yán rǔ ruò
涅槃。’菩薩爾時，亦復不隨。羅剎復言：‘汝若

bù néng fàn shě duò zhě kě pò bō yè tí yǐ shì yīn yuán lìng rǔ
不能犯舍墮者，可破波夜提。以是因緣，令汝

ān wěn dé rù niè pán pú sà ěr shí yì fù bù suí luó chà
安隱，得入涅槃。’菩薩爾時，亦復不隨。羅剎

fù yán rǔ ruò bù néng fàn bō yè tí zhě xìng kě huǐ pò tū jí luó
復言：‘汝若不能犯波夜提者，幸可毀破突吉羅

jiè yǐ shì yīn yuán kě dé ān wěn rù yú niè pán pú sà ěr
戒。以是因緣，可得安隱，入于涅槃。’菩薩爾

shí xīn zì niàn yán wǒ jīn ruò fàn tū jí luó zuì bù fā lù zhě
時，心自念言：‘我今若犯突吉羅罪不发露者，

zé bù néng dù shēng sǐ bǐ àn ér dé niè pán pú sà mó hē sà yú
則不能度生死彼岸而得涅槃。’菩薩摩訶薩，于

shì wēixiǎozhū jiè lǚ zhōng hù chí jiān gù xīn rú jīn gāng
是微小諸戒律中，護持堅固，心如金剛。

pú sà mó hē sà chí sì zhòng jìn jí tū jí luó jìng zhòng jiān
“菩薩摩訶薩持四重禁及突吉羅，敬重堅

gù děng wú chā bié pú sà ruò néng rú shì jiān chí zé wéi jù zú
固，等无差別。菩薩若能如是堅持，則为具足

wǔ zhī zhū jiè suǒ wèi jù zú pú sà gēn běn yè qīng jìng jiè qián hòu juàn
五支諸戒，所謂具足菩薩根本業清淨戒、前後眷

shǔ yú qīng jìng jiè fēi zhū è jué jué qīng jìng jiè hù chí zhèng niàn niàn
属余清淨戒、非諸惡覺覺清淨戒、護持正念念

qīng jìng jiè huí xiàng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí jiè
清淨戒、回向阿耨多羅三藐三菩提戒。

⁷⁷ 大正藏：卿

jiā shè shì pú sà mó hē sà fù yǒu èr zhǒng jiè yī zhě
“迦叶，是菩萨摩诃萨复有二种戒：一者，

shòu shì jiào jiè èr zhě dé zhèng fǎ jiè pú sà ruò dé zhèng fǎ jiè
受世教戒；二者，得正法戒。菩萨若得正法戒
zhě zhōng bù wéi è shòu shì jiè zhě bó sì jié mó rán hòu nǎi dé
者，终不为恶。受世戒者，白四羯磨然后乃得。

fù cì shànánán zǐ yǒu èr zhǒng jiè yī zhě xìngzhòng
“复次，善男子，有二种戒：一者，性重

jiè èr zhě xī shì jī xián jiè xìngzhòng jiè zhě wèi sì jìn yě
戒；二者，息世讥嫌戒。性重戒者，谓四禁也。

xī shì jī xián jiè zhě bú zuò fàn mài qīng chēng xiǎo dòu qī kuáng yú
息世讥嫌戒者，不作贩卖轻称⁷⁸小斗欺诳于

rén yīn tā xíng shì qǔ rén cái wù hài xīn xì fù pò huài chéng gōng
人、因他形势取人财物、害心系缚、破坏成功、

rán míng ér wò tián zhái zhòng zhí jiā yè zuò sì bú xù xiàng mǎ chē
燃明而卧、田宅种植、家业坐肆。不畜象马车

shèng niú yáng tuó lú jī quǎn mí hóu kǒng què
乘、牛、羊、驼、驴、鸡、犬、猕猴、孔雀、

yīng wǔ gòng mìng jí jū zhǐ luó chái láng hǔ bào māo
鸚鹉、共命，及拘枳罗、豺、狼、虎、豹、猫、

lí zhū shǐ jí yú è shòu tóng nán tóng nǚ dà nán
狸、猪、豕，及余恶兽、童男、童女、大男、

dà nǚ nú bì tóng pú jīn yín liú lí bō lí zhēn zhū
大女、奴婢、僮仆、金、银、琉璃、玻瓈、真珠、

chē qú mǎ nǎo shān hú bì yù kē bèi zhū bǎo chì tóng
砗磲、码瑙、珊瑚、璧玉、珂贝、诸宝、赤铜、

bái là tōu shí yú qì qú shū tà dēng jū zhí róng yī
白镏、鍤石、盂器、毳毼⁷⁹、毼毼⁸⁰、拘执茸⁸¹衣、

yī qiè gǔ mǐ dà xiǎo mài dòu shǔ sù dào má shēng shú
一切谷米、大小麦豆、黍、粟、稻、麻、生熟

cān jù cháng shòu yī shí wèi céng zài shí ruò xíng qǐ shí jí sēng
餐具。常受一食，未⁸²曾再食。若行乞食及僧

78 大正藏：秤

79 大正藏：穉穉

80 大正藏：穉穉

81 大正藏：蕘

82 大正藏：不

zhōng shí cháng zhī zhǐ zú bú shòu bié qǐng bù shí ròu bù yǐn jiǔ
中食，常知止足，不受别请。不食肉，不饮酒，
wǔ xīn hūn wù xī bù shí zhī shì gù qí shēn wú yǒu chòu huì cháng wéi
五辛荤物悉不食之，是故其身无有臭秽，常为
zhū tiān yī qiè shì rén gōng jìng gòng yǎng zūn zhòng zàn tàn qù zú ér
诸天、一切世人恭敬供养，尊重赞叹。趣足而
shí zhōng bù cháng shòu suǒ shòu yī fú cái zú fù shēn jìn zhǐ
食，终不长受。所受衣服，才足覆身。进止
cháng yǔ sān yī bō jù zhōng bù shě lí rú niǎo èr yì bú xù gēn
常与三衣钵具，终不舍离，如鸟二翼。不畜根
zǐ jīng zǐ jié zǐ dì zǐ zǐ zǐ bú xù kù cáng ruò jīn
子、茎子、节子、⁸³藁子、子子，不畜库⁸⁴藏若金
ruò yín yǐn shí chú kù yī shang fú shì gāo guǎng dà chuáng xiàng
若银、饮食厨库、衣裳服饰。高广大床、象
yá jīn chuáng zá sè biān zhī xī bú zuò wò bú xù yī qiè xì ruǎn
牙金床、杂色编织，悉不坐卧。不畜一切细软
zhū xí bú zuò yī qiè xiàng jiàn mǎ jiàn bù yǐ xì ruǎn shàng miào yī
诸席，不坐一切象荐、马荐，不以细软上妙衣
shang yòng fū chuáng wò qí zhǐ xī chuáng bú zhì èr zhěn yì bú
裳⁸⁵用敷床卧。其止息床不置二枕，亦不
shòu xù miào hǎo dān zhěn ān huáng mù zhěn zhōng bù guān shì xiàng
受畜妙好丹枕、安簧⁸⁶木枕。终不观视象
dǒu mǎ dǒu chē dǒu bīng dǒu ruò nán ruò nǚ niú yáng
斗、马斗、车斗、兵斗、若男、若女、牛、羊、
jī zhì yīng wǔ děng dǒu yì bú gù wǎng guān shì jūn zhèn yì bú
鸡、雉、鸚鵡等斗，亦不故往观视军阵；亦不
gù tīng chuī bèi gǔ jiǎo qín sè zhēng dí kōng hóu
故听吹贝、鼓、角、琴、瑟、箏、笛、箜篌、
gē jiào jì yuè zhī shēng chú gòng yǎng fó chū pú wéi qí
歌叫、妓乐之声，除供养佛；樗⁸⁷蒲、围棋⁸⁸、
bō luó sài xì shī zǐ xiàng dòu tán qí liù bó pāi jū zhì
波罗塞戏、师子、象斗、弹碁、六博、拍毬、擲

⁸³ 大正藏：接

⁸⁴ 大正藏：宝

⁸⁵ 大正藏：服

⁸⁶ 大正藏：黄

⁸⁷ 大正藏：樗

⁸⁸ 大正藏：碁

shí tóu hú qiāndào bā dào xíng chéng yī qiè xì xiào xī bù guān
石、投壺、牽道、八道行成，一切戏笑悉不观
zuò zhōng bù zhān xiàngshǒu zú miàn mù bù yǐ zhǎo jìng shī
作。终不占⁸⁹相手、足、面目，不以爪镜、著
⁹⁰cǎo yáng zhī bō yú dú lóu ér zuò bǔ shì yì bù yǎng guān xū
草、杨枝、钵盂、髑髅而作卜筮，亦不仰观虚
kōng xīng xiù chú yù jiě shuì bú zuò wáng jiā wǎng fǎn shǐ mìng yǐ cǐ
空星宿，除欲解睡；不作王家往返使命，以此
yǔ bǐ yǐ bǐ yǔ cǐ zhōng bù yú chǎn xié mìng zì huó yì bù xuān
语彼，以彼语此，终不谀谄邪命自活，亦不宣
shuō wáng chén dào zéi dòu zhēng yǐn shí guó tǔ jī jǐn kǒng bù
说王臣、盗贼、斗争、饮食、国土饥谨恐怖、
fēng lè ān wěn zhī shì
丰乐安隐之事。

shàn nán zǐ shì míng pú sà mó hē sà xī shì jī xián jiè
“善男子，是名菩萨摩诃萨息世讥嫌戒。

shàn nán zǐ pú sà mó hē sà jiān chí rú shì zhē zhì zhī jiè
“善男子，菩萨摩诃萨坚持如是遮制之戒，

yǔ xìng zhòng jiè děng wú chā bié
与性重戒等无差别。

shàn nán zǐ pú sà mó hē sà shòu chí rú shì zhū jìn jiè yǐ
“善男子，菩萨摩诃萨受持如是诸禁戒已，

zuò shì yuàn yán nìng yǐ cǐ shēn tóu yú chì rán měng huǒ shēn kēng
作是愿言：‘宁以此身，投于炽然猛火深坑，

zhōng bù huǐ fàn guò qù wèi lái xiàn zài zhū fó suǒ zhì jìn jiè yǔ
终不毁犯过去、未来、现在诸佛所制禁戒，与

chà lì pó luó mén jū shì děng nǚ ér xíng bú jìng fù cì shàn
刹利、婆罗门、居士等女而行不净。’复次，善

nán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ rè tiě zhōu zā chán
男子，菩萨摩诃萨复作是愿：‘宁以热铁周巾缠

shēn zhōng bù gǎn yǐ pò jiè zhī shēn ér shòu xìn xīn tán yuè yī fú
身，终不敢以破戒之身而受信心檀越衣服。’

fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ cǐ
复次，善男子，菩萨摩诃萨复作是愿：‘宁以此

kǒu tūn rè tiě wán zhōng bù gǎn yǐ huǐ jiè zhī kǒu ér shí xìn xīn tán yuè
口吞热铁丸，终不敢以毁戒之口而食信心檀越

⁸⁹ 大正藏：瞻

⁹⁰ 大正藏：芝

yǐn shí fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn
饮食。’ 复次，善男子，菩萨摩訶萨复作是愿：

nìng wò cǐ shēn dà rè tiě shàng zhōng bù gǎn yǐ pò jiè zhī shēnshòu
‘宁卧此身大热铁上，终不敢以破戒之身受

xìn xīn tán yuè chuáng wò fū jù fù cì shànnán zǐ pú sà mó
信心檀越床卧敷具。’ 复次，善男子，菩萨摩

hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ cǐ shēnshòu sān bǎi máo⁹¹ zhōng bù
诶萨复作是愿：‘宁以此身受三百矛⁹¹，终不

gǎn yǐ huǐ jiè zhī shēn ér shòu xìn xīn tán yuè yī yào fù cì shànnán
敢以毁戒之身而受信心檀越医药。’ 复次，善男

zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ cǐ shēn tóu rè tiě huò
子，菩萨摩訶萨复作是愿：‘宁以此身投热铁镬，

zhōng bù gǎn yǐ pò jiè zhī shēnshòu xìn xīn tán yuè fáng shè wū zhái
终不敢以破戒之身受信心檀越房舍、屋宅。’

fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ tiě
复次，善男子，菩萨摩訶萨复作是愿：‘宁以铁

chuí dǎ suì cǐ shēn cóng tóu zhì zú lìng rú wēi chén bù yǐ pò jiè zhī
椎打碎此身，从头至足令如微尘，不以破戒之

shēnshòu zhū chà lì pó luó mén jū shì gōng jìng lǐ bài fù cì
身受⁹²诸刹⁹³利、婆罗门、居士恭敬礼拜。’ 复次，

shànnán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ rè tiě tiǎo qí
善男子，菩萨摩訶萨复作是愿：‘宁以热铁挑其

liǎng mù bù yǐ rǎn xīn shì tā hǎo sè fù cì shànnán zǐ pú
两目，不以染心视他好色。’ 复次，善男子，菩

sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ tiě zhuī zhōu biàn cì ěr⁹⁴ bù
萨摩訶萨复作是愿：‘宁以铁锥周遍刺耳⁹⁴，不

yǐ rǎn xīn tīng hǎo yīn shēng fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà
以染心听好音声。’ 复次，善男子，菩萨摩訶萨

fù zuò shì yuàn nìng yǐ lì dāo gē qù qí bí bù yǐ rǎn xīn tān xiù
复作是愿：‘宁以利刀割去其鼻，不以染心贪嗅

zhū xiāng fù cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn
诸香。’ 复次，善男子，菩萨摩訶萨复作是愿：

nìng yǐ lì dāo gē liè qí shé bù yǐ rǎn xīn tān zhuó měi wèi fù
‘宁以利刀割裂其舌，不以染心贪著美味。’ 复

⁹¹ 大正藏：铍

⁹² 大正藏：不以破戒受；永乐北藏及龙藏：不以破戒之身受

⁹³ 大正藏：刹；永乐北藏：利；龙藏：刹

⁹⁴ 大正藏：身

cì shànnán zǐ pú sà mó hē sà fù zuò shì yuàn nìng yǐ lì fǔ
次，善男子，菩薩摩訶薩復作是愿：‘宁以利斧
zhǎn pò⁹⁵ qí shēn bù yǐ rǎn xīn tānzhuózhū chù hé yǐ gù yǐ
斩破⁹⁵其身，不以染心贪著诸触。’何以故？以
shì yīn yuán néng lìng xíng zhě duò yú dì yù chùshēng è guǐ
是因縁能令行者堕于地狱、畜生、饿鬼。

jiā shè shì míng pú sà mó hē sà hù chí jìn jiè
“迦叶，是名菩薩摩訶薩护持禁戒。

pú sà mó hē sà hù chí rú shì zhū jìn jiè yǐ xī yǐ shī yǔ
“菩薩摩訶薩护持如是诸禁戒已，悉以施与

yī qiè zhòngshēng yǐ shì yīn yuán yuàn lìng zhòngshēng hù chí jìn jiè
一切众生，以是因縁，愿令众生护持禁戒，
dé qīngjìng jiè shàn jiè bù quē jiè bù xī jiè dà shèng jiè
得清净戒、善戒、不缺戒、不析戒、大乘戒、
bú tuì jiè suí shùn jiè bì jìng jiè jù zú chéng jiù bō luó mì jiè
不退戒、随顺戒、毕竟戒、具足成就波罗蜜戒。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà xiū chí rú shì qīngjìng jiè shí
“善男子，菩薩摩訶薩修持如是清净戒时，

jí dé zhù yú chū bú dòng dì yún hé míngwéi bú dòng dì pú sà zhù
即得住于初不动地。云何名为不动地？菩薩住
shì bú dòng dì zhōng bú dòng bú duò bú tuì bú sàn shànnán zǐ
是不动地中，不动不堕，不退不散。善男子，

pì rú xū mí shān suí lán měngfēng bù néng lìng dòng duò luò tuì
譬如须弥山，随蓝猛风不能令动、堕落、退
sàn pú sà mó hē sà zhù shì dì zhōng yì fù rú shì bù wéi sè
散。菩薩摩訶薩住是地中，亦复如是，不为色、

shēng xiāng wèi suǒ dòng bú duò dì yù chùshēng è guǐ
声、香、味所动，不堕地狱、畜生、饿鬼，

bú tuì shēngwén pì zhī fó dì bù wéi yì jiàn xié fēngsuǒ sàn ér zuò
不退声闻、辟支佛地，不为异见邪风所散而作

xié mìng fù cì shànnán zǐ yòu bú dòngzhě bù wéi tān yù
邪命。复次，善男子，又，不动者，不为贪欲、

huì chī suǒ dòng yòu bú duòzhě bú duò sì zhòng yòu bú
恚、痴所动。又，不堕者，不堕四重。又，不

tuì zhě bú tuì jiè huán jiā⁹⁶ yòu bú sànzhě bù wéi wéi nì dà
退者，不退戒还家⁹⁶。又，不散者，不为违逆大

⁹⁵ 大正藏：斫

⁹⁶ 大正藏：不退还家

shèng jīng zhě zhī suǒ sàn huài fù cì pú sà mó hē sà yì fù bù wéi
乘 经者之所散坏。复次，菩萨摩诃萨亦复不为
zhū fán nǎo mó zhī suǒ qīng dòng bù wéi yīn mó suǒ duò nǎi zhì zuò yú
诸烦恼魔之所倾动，不为阴魔所堕，乃至坐于
dào chǎng pú tí shù xià suī yǒu tiān mó bù néng lìng qí tuì ā nòu duō
道场菩提树下，虽有天魔，不能令其退阿耨多
luó sān miǎo sān pú tí yì fù bù wéi sǐ mó suǒ sàn shàn nán zǐ
罗三藐三菩提，亦复不为死魔所散。善男子，
shì míng pú sà xiū xí shèng xíng
是名菩萨修习圣行。

shàn nán zǐ yún hé míng wéi shèng xíng shèng xíng zhě fó jí
“善男子，云何名为圣行？圣行者，佛及
pú sà zhī suǒ xíng gù gù míng shèng xíng yǐ hé děng gù míng fó pú sà
菩萨之所行故，故名圣行。以何等故名佛菩萨
wéi shèng rén yé rú shì děng rén yǒu shèng fǎ gù cháng guān zhū fǎ
为圣人耶？如是等人有圣法故，常观诸法
xìng kōng jì gù yǐ shì yì gù gù míng shèng rén yǒu shèng jiè gù
性空寂故。以是义故，故名圣人。有圣戒故，
gù míng shèng rén yǒu shèng dìng huì gù gù míng shèng rén yǒu qī
故名圣人；有圣定、慧故，故名圣人；有七
shèng cái suǒ wèi xìn jiè cán kuì duō wén zhì huì shě
圣财，所谓信、戒、惭、愧、多闻、智慧、舍
lí gù gù míng shèng rén yǒu qī shèng jué gù gù míng shèng rén
离故，故名圣人；有七圣觉故，故名圣人。
yǐ shì yì gù fù míng shèng xíng
以是义故，复名圣行。

fù cì shàn nán zǐ pú sà mó hē sà shèng xíng zhě guān
“复次，善男子，菩萨摩诃萨圣行者，观
chá shì shēn cóng tóu zhì zú qí zhōng wéi yǒu fà máo zǎo chǐ bù jìng
察是身从头至足，其中唯有发毛爪齿、不净
gòu huì pí ròu jīn gǔ pí shèn xīn fèi gān dǎn cháng wèi shēng shú
垢秽、皮肉筋骨、脾肾心肺、肝胆肠胃、生熟
èr zàng⁹⁷ dà xiǎo biàn lì tì tuò mù lèi fāng gāo nǎo mó gǔ suǐ
二脏⁹⁷、大小便利、涕唾目泪、肪膏脑膜、骨髓
nóng xuè nǎo hǎi zhū mài pú sà rú shì zhuān niàn guān shí shéi
脓血、脑髓⁹⁸诸脉。菩萨如是专念观时，：‘谁

⁹⁷ 大正藏：藏

⁹⁸ 大正藏：骸

yǒu shì wǒ wǒ wéi shǔ shéi zhù zài hé chù shéi shǔ yú wǒ fù
有是我？我为属谁？住在何处？谁属于我？’复

zuò shì niàn gǔ shì wǒ yé lí gǔ shì hū⁹⁹ pú sà ěr shí
作是念：‘骨是我耶？离骨是乎⁹⁹？’菩萨尔时，

chú qù pí ròu wéi guān bái gǔ fù zuò shì niàn gǔ sè xiāng yì
除去皮肉，唯观白骨，复作是念：‘骨色相异，

suǒ wèi qīng huáng bái sè gē sè rú shì gǔ xiàng yì fù fēi wǒ
所谓青、黄、白色、鸽色，如是骨相亦复非我。

hé yǐ gù wǒ zhě yì fēi qīng huáng bái sè jí yǐ gē sè
何以故？我者亦非青、黄、白色，及以鸽色。’

pú sà xì xīn zuò shì guān shí jí dé duàn chú yī qiè sè yù
菩萨系心作是观时，即得断除一切色欲。

fù zuò shì niàn rú shì gǔ zhě cóng yīn yuán shēng yī yīn
“复作是念：‘如是骨者从因缘生。依因

zú gǔ yǐ zhǔ huái gǔ yī yīn huái gǔ yǐ zhǔ shuàn gǔ yī yīn shuàn gǔ
足骨以拄踝骨，依因踝骨以拄蹲骨，依因蹲骨

yǐ zhǔ xī gǔ yī yīn xī gǔ yǐ zhǔ bì gǔ yī yīn bì gǔ yǐ zhǔ kuān
以拄膝骨，依因膝骨以拄髀骨，依因髀骨以拄臑

gǔ yī yīn kuān gǔ yǐ zhǔ yāo gǔ yī yīn yāo gǔ yǐ zhǔ jí gǔ yī
骨，依因臑骨以拄腰骨，依因腰骨以拄脊骨，依

yīn jí gǔ yǐ zhǔ lèi gǔ fù yīn jí gǔ shàng zhǔ xiàng gǔ yī yīn xiàng
因脊骨以拄肋骨；复因脊骨上拄项骨，依因项

gǔ yǐ zhǔ hàn gǔ yī yīn hàn gǔ yǐ zhǔ yá chǐ shàng yǒu dú lóu
骨以拄颌骨，依因颌骨以拄牙齿，上有髑髅；

fù yīn xiàng gǔ yǐ zhǔ jiān gǔ yī yīn jiān gǔ yǐ zhǔ bì gǔ yī yīn bì
复因项骨以拄肩骨，依因肩骨以拄臂骨，依因臂

gǔ yǐ zhǔ wàn gǔ yī yīn wàn gǔ yǐ zhǔ zhǎng gǔ yī yīn zhǎng gǔ yǐ
骨以拄腕骨，依因腕骨以拄掌骨，依因掌骨以

zhǔ zhǐ gǔ pú sà mó hē sà rú shì guān shí shēn suǒ yǒu gǔ yī qiè
拄指骨。’菩萨摩诃萨如是观时，身所有骨一切

fēn lí dé shì guān yǐ jí duàn sān yù yī xíng mào yù èr
分离。得是观已，即断三欲：一，形貌欲；二，

zī tài yù sān xì chù yù
姿态欲；三，细触欲。

pú sà mó hē sà guān qīng gǔ shí jiàn cǐ dà dì dōng xī
“菩萨摩诃萨观青骨时，见此大地，东西

⁹⁹ 大正藏：耶

nán běi sì wéishàng xià xī jiē qīngxiàng rú qīng sè guān huáng
 南北，四维上下，悉皆青相。如青色观，黄、
 bái gē sè yì fù rú shì pú sà mó hē sà zuò shì guān shí méi
 白、鸽色亦¹⁰⁰复如是。菩萨摩诃萨作是观时，眉
 jiān jí chūqīng huáng chì bái gē děng sè guāng pú sà yú
 间即出青、黄、赤、白、鸽等色光。菩萨于
 shì yī yī zhūguāng míngzhōng jiàn yǒu fó xiàng jiàn yǐ jí wèn rú cǐ
 是一一诸光明中见有佛像，见已即问：‘如此
 shēnzhě bú jìng yīn yuán hé hé gòngchéng yún hé ér dé zuò qǐ xíngzhù
 身者，不净因缘和合共成，云何而得坐起行住、
 qū shēn fǔ yǎng shì shùnchuǎn xī bēi qì xǐ xiào cǐ zhōng wú zhǔ
 屈伸俯仰、视瞬喘息、悲泣喜笑？此中无主，
 shéi shǐ zhī ěr zuò shì wèn yǐ guāngzhōng zhū fó hū rán bú xiàn
 谁使之尔？’作是问已，光中诸佛忽然不现。
 fù zuò shì niàn huò shí shì wǒ gù shǐ zhū fó bú wèi wǒ shuō fù
 复作是念：‘或识是我，故使诸佛不为我说。’复
 guān cǐ shí cì dì shēngmièyóu rú liú shuǐ yì fù fēi wǒ fù zuò
 观此识，次第生灭犹如流水，亦复非我。复作
 shì niàn ruò shí fēi wǒ chū xī rù xī huò néng shì wǒ fù zuò
 是念：‘若识非我，出息、入息或能是我。’复作
 shì niàn cǐ chū rù xī zhí shì fēng xìng ér shì fēng xìng nǎi shì
 是念：‘此¹⁰¹出、入息直是风性，而是风性乃是
 sì dà sì dà zhī zhōng hé zhě shì wǒ dì xìng fēi wǒ shuǐ huǒ
 四大，四大之中，何者是我？地性非我，水、火、
 fēng xìng yì fù fēi wǒ fù zuò shì niàn cǐ shēn yī qiè xī wú yǒu wǒ
 风性亦复非我。’复作是念：‘此身一切悉无有我，
 wéi yǒu xīn fēng yīn yuán hé hé shì xiàn zhǒng zhǒng suǒ zuò shì yè pì
 唯有心风因缘和合，示现种种所作事业，譬
 rú zhòu lì huànshù suǒ zuò yì rú kōng hóu suí yì chū shēng shì gù
 如呪力、幻术所作，亦如箜篌随意出声。是故，
 cǐ shēn rú shì bú jìng jiǎ zhòng yīn yuán hé hé gòngchéng dāng yú hé
 此身如是不净，假众因缘和合共成，当于何
 chù ér shēng tān yù ruò bǐ mà rǔ fù yú hé chù ér shēng mǐn
 处而生贪欲？若彼¹⁰²骂辱，复于何处而生瞋

¹⁰⁰ 大正藏：亦；永乐北藏：亦；龙藏：不

¹⁰¹ 大正藏：是

¹⁰² 大正藏：被

huì rú wǒ cǐ shēnsān shí liù wù bú jìng chòu huì hé chù dāng yǒu
恚？如我此身三十六物不净、臭秽，何处当有
shòu mà rǔ zhě ruò wén qí mà jí biàn sī wéi yǐ hé yīn shēng
受骂辱者？’若闻其骂，即便思惟：‘以何音声
ér jiàn mà yé yī yī yīn shēng bù néng jiàn mà ruò yī bù néng
而见骂耶？一一音声不能见骂，若一不能，
zhòng duō yì ěr yǐ shì yì gù bù yīng shēng chēn ruò tā lái dǎ
众多亦尔，以是义故，不应生瞋。’若他来打，
yì yīng sī wéi rú shì dǎ zhě cóng hé ér shēng fù zuò shì niàn
亦应思惟：‘如是打者，从何而生？’复作是念：
yīn shǒu dāo zhàng jí yǐ wǒ shēn gù dé míng dǎ wǒ jīn hé yuán
‘因手、刀、杖及以我身故得名打。我今何缘
héng chēn yú tā nǎi shì wǒ shēn zì zhāo cǐ jiù yǐ wǒ shòu shì wǔ
横瞋于他？乃是我身自招此咎，以我受是五
yīn shēn gù pì rú yīn de zé yǒu jiàn zhòng wǒ shēn yì ěr yǒu shēn
阴身故。譬如因的则有箭中，我身亦尔，有身
yǒu dǎ wǒ ruò bù rěn xīn zé sǎn luàn xīn ruò sǎn luàn zé shī zhèng
有打。我若不忍，心则散乱；心若散乱，则失正
niàn ruò shī zhèng niàn zé bù néng guān shàn bù shàn yì ruò bù néng
念；若失正念，则不能观善不善义；若不能
guān shàn bù shàn yì zé xíng è fǎ è fǎ yīn yuán zé duò dì yù
观善不善义，则行恶法；恶法因缘则堕地狱、
chù shēng è guǐ pú sà ěr shí zuò shì guān yǐ dé sì niàn chù
畜生、饿鬼。’菩萨尔时作是观已，得四念处。
dé sì niàn chù yǐ zé dé zhù yú kān rěn dì zhōng pú sà mó hē sà
得四念处已，则得住于堪忍地中。菩萨摩訶萨
zhù shì dì yǐ zé néng kān rěn tān yù huì chī yì néng kān rěn
住是地已，则能堪忍贪欲、恚、痴，亦能堪忍
hán rè jī kě wén méng zǎo shī bào fēng è chù zhǒng zhǒng jí yì
寒热饥渴、蚊虻蚤虱、暴风恶触、种种疾疫、
è kǒu mà lì zhuā dǎ chǔ tà shēn xīn kǔ nǎo yī qiè néng rěn shì
恶口骂詈、挝打楚挞，身心苦恼一切能忍，是
gù míng wéi zhù kān rěn dì
故名为住堪忍地。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn pú sà wèi dé zhù bú dòng
迦叶菩萨白佛言：“世尊！菩萨未得住不动

dì jìng chí jiè shí pō yǒu yīn yuán dé pò jiè fǒu
地，净持戒时，颇有因缘得破戒不？”

shànnán zǐ pú sà wèi dé zhù bú dòng dì yǒu yīn yuán gù
“善男子，菩薩未得住不动地，有因缘故

kě dé pò jiè
可得破戒。”

jiā shèyán wéirán shì zūn hé zhě shì yé
迦叶言：“唯然，世尊！何者是耶？”

fó gào jiā shè ruò yǒu pú sà zhī yǐ pò jiè yīn yuán zé
佛告迦叶：“若有菩薩，知以破戒因緣，則

néng lìng rén shòu chí ài lè dà shèng jīng diǎn yòu néng lìng qí dú sòng
能令人受持愛樂大乘經典，又能令其讀誦、
tōng lì shū xiě jīng juàn guǎng wèi rén¹⁰³ shuō bú tuì zhuǎn yú ā nòu
通利、書寫經卷、廣為人¹⁰³說、不退轉于阿耨
duō luó sān miǎo sān pú tí wèi rú shì gù gù dé pò jiè pú sà ěr
多羅三藐三菩提，為如是故，故得破戒。菩薩爾
shí yīng zuò shì niàn wǒ nìng yī jié ruò jiǎn yī jié duò ā bí dì yù
時，應作是念：‘我寧一劫若減一劫墮阿鼻地獄
shòu cǐ zuì bào yào lìng shì rén bú tuì zhuǎn yú ā nòu duō luó sān miǎo
受此罪報，要令是人¹⁰⁴不退轉于阿耨多羅三藐
sān pú tí jiā shè yǐ shì yīn yuán pú sà mó hē sà dé huǐ jìng
三菩提。’ 迦叶，以是因緣，菩薩摩訶薩得毀淨
jiè
戒。”

ěr shí wénshū shī lì pú sà bó fó yán shì zūn ruò yǒu
爾時，文殊師利菩薩白佛言：“世尊！若有
pú sà shè qǔ hù chí rú shì zhī rén lìng bú tuì zhuǎn pú tí zhī xīn wéi
菩薩攝取護持如是之人，令不退轉菩提之心，為
shì huǐ jiè ruò duò ā bí dì yù wú yǒu shì chù
是毀戒，若墮阿鼻地獄，無有是處。”

ěr shí fó zàn wénshū shī lì shàn zāi shàn zāi rú rǔ
爾時，佛讚文殊師利：“善哉！善哉！如汝
suǒ shuō wǒ niàn wǎng xī yú yán fú tí zuò dà guó wáng míng yuē xiān
所說。我念往昔于閻浮提作大國王，名曰仙
yù¹⁰⁴ ài niàn jìng zhòng dà shèng jīng diǎn qí xīn chún shàn wú yǒu
豫¹⁰⁴，愛念敬重大乘經典，其心純善，無有
cū è jí dù qiān lìn kǒu cháng xuān shuō ài yǔ shàn yǔ
粗惡、嫉妬、慳吝，口常宣說愛語、善語，

¹⁰³ 大正藏：他

¹⁰⁴ 大正藏：預

shēnchángshè hù pínqióng gū dú bù shī jīng jìn wú yǒu xiū fèi
身常摄护贫穷、孤独，布施、精进无有休废。

shí shì wú fó shēngwén yuánjué wǒ yú ěr shí ài lè dà shèng
时世无佛、声闻、缘觉。我于尔时，爱乐大乘

fāngděngjīngdiǎn shí èr niánzhōng shì pó luó mén gōng jǐ suǒ xū
方等经典，十二年中事婆罗门，供给所须。

guò shí èr nián shī ān yǐ qì jí zuò shì yán shī děng jīn yīng fā ā
过十二年施安已讫，即作是言：‘师等今应发阿

nòuduō luó sānmiǎosān pú tí xīn pó luó mén yán dà wáng pú
耨多罗三藐三菩提心。’婆罗门言：‘大王，菩

tí zhī xìng shì wú suǒ yǒu dà shèng jīng diǎn yì fù rú shì dà wáng yún
提之性是无所有，大乘经典亦复如是。大王云

hé nǎi yù lìng rén tóng yú xū kōng shànán zǐ wǒ yú ěr shí
何乃欲令人同于虚空？’善男子，我于尔时，

xīn zhòng dà shèng wén pó luó mén fěi bàngfāngděng wén yǐ jí shí
心重大乘，闻婆罗门诽谤方等，闻已即时

duàn qí mìnggēn shànán zǐ yǐ shì yīn yuán cóng shì yǐ lái bú
断其命根。善男子，以是因缘，从是已来不

duò dì yù shànán zǐ yōng hù shè chí dà shèng jīng diǎn nǎi yǒu
堕地狱。善男子，拥护、摄持大乘经典，乃有

rú shì wú liàng shì lì
如是无量势力。

fù cì jiā shè yòuyǒushèngxíng suǒ wèi sì shèng dì
“复次，迦叶，又有圣行，所谓四圣谛，

kǔ jí miè dào jiā shè kǔ zhě bī pò xiàng jí zhě
苦、集、灭、道。迦叶，苦者，逼迫相；集者，

néngshēngzhǎngxiàng mièzhě jì mièxiàng dào zhě dà shèngxiàng
能生长相；灭者，寂灭相；道者，大乘相。

fù cì shànán zǐ kǔ zhě xiànxàng jí zhě zhuǎnxiàng
复次，善男子，苦者，现相；集者，转相；

mièzhě chúxiàng dào zhě néngchúxiàng fù cì shànán zǐ
灭者，除相；道者，能除相。复次，善男子，

kǔ zhě yǒu sānxiàng kǔ kǔ xiàng xíng kǔ xiàng huài kǔ xiàng jí
苦者有三相：苦苦相、行苦相、坏苦相；集

zhě èr shí wǔ yǒu mièzhě miè èr shí wǔ yǒu dào zhě xiū jiè
者，二十五有；灭者，灭二十五有；道者，修戒、

dìng huì
定、慧。

fù cì shànnán zǐ yǒu lòu fǎ zhě yǒu èr zhǒng yǒu yīn
“复次，善男子，有漏法者有二种，有因

yǒuguǒ wú lòu fǎ zhě yì yǒu èr zhǒng yǒu yīn yǒuguǒ yǒu lòu guǒzhě
有果；无漏法者亦有二种，有因有果。有漏果者，

shì zé míng kǔ yǒu lòu yīn zhě zé míng wéi jí wú lòu guǒzhě zé
是则名苦；有漏因者，则名为集；无漏果者，则

míng wéi miè wú lòu yīn zhě zé míng wéi dào
名为灭；无漏因者，则名为道。

fù cì shànnán zǐ bā xiàng míng kǔ suǒ wèi shēng kǔ
“复次，善男子，八相名苦，所谓生苦、

lǎo kǔ bìng kǔ sǐ kǔ ài bié lí kǔ yuàn zēng huì kǔ qiú
老苦、病苦、死苦、爱别离苦、怨憎会苦、求

bù dé kǔ wǔ shèng yīn kǔ néng shēng rú shì bā kǔ fǎ zhě shì míng
不得苦、五盛阴苦；能生如是八苦法者，是名

wéi jí wú yǒu rú shì bā kǔ zhī chù shì míng wéi miè shí lì
为集；无有如是八苦¹⁰⁵之处，是名为灭；十力、

sì wú suǒ wèi sān niàn chù dà bēi shì míng wéi dào
四无所畏、三念处、大悲，是名为道。

shànnán zǐ shēng zhě chū xiàng suǒ wèi wǔ zhǒng yī zhě
“善男子，生者出相，所谓五种：一者，

chū chū èr zhě zhì zhōng sān zhě zēng zhǎng sì zhě chū tāi
初出；二者，至终；三者，增长；四者，出胎；

wǔ zhě zhǒng lèi shēng
五者，种类生。

hé děng wéi lǎo lǎo yǒu èr zhǒng yī niàn niàn lǎo èr
“何等为老？老有二种：一，念念老；二，

zhōng shēn lǎo fù yǒu èr zhǒng yī zēng zhǎng lǎo èr miè huài
终身老。复有二种：一，增长老；二，灭坏

lǎo shì míng wéi lǎo
老。是名为老。

yún hé wéi bìng bìng wèi sì dà dú shé hù bù tiáo shì yì
“云何为病？病谓四大毒蛇互不调适，亦

yǒu èr zhǒng yī zhě shēn bìng èr zhě xīn bìng shēn bìng yǒu wǔ
有二种：一者，身病；二者，心病。身病有五：

yī zhě yīn shuǐ èr zhě yīn fēng sān zhě yīn rè sì zhě
一者，因水；二者，因风；三者，因热；四者，

¹⁰⁵ 大正藏：法

zá bìng wǔ zhě kè bìng kè bìngyǒu sì yī zhě fēi fèn qiáng
杂病；五者，客病。客病有四：一者，非分强
zuò èr zhě wàng wù duò luò sān zhě dāo zhàng wǎ shí sì zhě
作；二者，忘误堕落；三者，刀杖瓦石；四者，
guǐ mèi suǒ zhuó xīn bìng yì yǒu sì zhǒng yī zhě yǒng yuè èr zhě
鬼魅所著。心病亦有四种：一者，踊跃；二者，
kǒng bù sān zhě yōu chóu sì zhě yú chī fù cì shàn nán
恐怖；三者，忧愁；四者，愚痴。复次，善男
zǐ shēn xīn zhī bìng fán yǒu sān zhǒng hé děng wéi sān yī zhě yè
子，身心之病凡有三种。何等为三？一者，业
bào èr zhě bù dé yuǎn lí è duì sān zhě shí jié dài xiè shēng
报；二者，不得远离恶对；三者，时节代谢。生
rú shì děng yīn yuán míng zì shòu fēn bié bìng yīn yuán zhě fēng
如是等因缘、名字、受分别病。因缘者，风
děng zhū bìng míng zì zhě xīn mèn fèi zhàng shàng qì sòu nì xīn
等诸病；名字者，心闷肺胀、上气嗽逆、心
jīng xià lì shòu fēn bié zhě tóu tòng mù tòng shǒu zú děng tòng
惊下痢；受分别者，头痛、目痛、手足等痛。
shì míng wéi bìng
是名为病。

hé děng wéi sǐ sǐ zhě shě suǒ shòu shēn shě suǒ shòu shēn
“何等为死？死者，舍所受身。舍所受身
yì yǒu èr zhǒng yī mìng jìn sǐ èr wài yuán sǐ mìng jìn sǐ
亦有二种：一，命尽死；二，外缘死。命尽死
zhě yì yǒu sān zhǒng yī zhě mìng jìn fēi shì fú jìn èr zhě fú
者亦有三种：一者，命尽非是福尽；二者，福
jìn fēi shì mìng jìn sān zhě fú mìng jù jìn wài yuán sǐ zhě yì yǒu
尽非是命尽；三者，福命俱尽。外缘死者亦有
sān zhǒng yī zhě fēi fèn zì hài sǐ èr zhě hòng wéi tā sǐ
三种：一者，非分自害死；二者，横为他死；
sān zhě jù sǐ yòu yǒu sān zhǒng sǐ yī fàng yì sǐ èr
三者，俱死。又有三种死：一，放逸死；二，
pò jiè sǐ sān huài mìng gēn sǐ hé děng míng wéi fàng yì sǐ ruò
破戒死；三，坏命根死。何等名为放逸死？若
yǒu fěi bàng dà shèng fāng děng bō luó mì shì míng fàng yì sǐ
有诽谤大乘方等般若波罗蜜，是名放逸死。
hé děng míng wéi pò jiè sǐ huǐ fàn qù lái xiàn zài zhū fó suǒ zhì
何等名为破戒死？毁犯去、来、现在诸佛所制

jìn jiè shì míng pò jiè sǐ hé děng míng wéi huài mìng gēn sǐ shě wǔ
禁戒，是名破戒死。何等名为坏命根死？舍五

yīn shēn shì míng huài mìng gēn sǐ rú shì míng yuē sǐ wéi dà kǔ
阴身，是名坏命根死。如是名曰死为大苦。

hé děng míng wéi ài bié lí kǔ suǒ ài zhī wù pò huài lí
“何等名为爱别离苦？所爱之物破坏离

sàn suǒ ài zhī wù pò huài lí sàn yì yǒu èr zhǒng yī zhě rén zhōng
散。所爱之物破坏离散亦有二种：一者，人中

wǔ yīn huài èr zhě tiān zhōng wǔ yīn huài rú shì rén tiān suǒ shòu¹⁰⁶
五阴坏；二者，天中五阴坏。如是人天所受¹⁰⁶

wǔ yīn fēn bié jiào jì yǒu wú liàng zhǒng shì míng ài bié lí kǔ
五阴分别校计有无量种，是名爱别离苦。

hé děng míng wéi yuàn zēng huì kǔ suǒ bú ài zhě ér gòng jù
“何等名为怨憎会苦？所不爱者而共聚

jí suǒ bú ài zhě ér gòng jù jí yì yǒu sān zhǒng suǒ wèi dì yù
集。所不爱者而共聚集亦有三种，所谓地狱、

è guǐ chù shēng rú shì sān qù fēn bié jiào¹⁰⁷ jì yǒu wú liàng zhǒng
饿鬼、畜生。如是三趣分别校¹⁰⁷计有无量种，

rú shì zé míng yuàn zēng huì kǔ
如是则名怨憎会苦。

hé děng míng wéi qiú bù dé kǔ qiú bù dé kǔ yì yǒu èr
“何等名为求不得苦？求不得苦亦有二

zhǒng yī zhě suǒ xī wàng chù qiú bù néng dé èr zhě duō yòng
种：一者，所希望处求不能得；二者，多用

gōng lì bù dé guǒ bào rú shì zé míng qiú bù dé kǔ
功力不得果报，如是则名求不得苦。

hé děng míng wéi wǔ shèng yīn kǔ wǔ shèng yīn kǔ zhě
“何等名为五盛阴苦？五盛阴苦者，

shēng kǔ lǎo kǔ bìng kǔ sǐ kǔ ài bié lí kǔ yuàn zēng huì
生苦、老苦、病苦、死苦、爱别离苦、怨憎会

kǔ qiú bù dé kǔ shì gù míng wéi wǔ shèng yīn kǔ
苦、求不得苦，是故名五盛阴苦。

jiā shè shēng zhī gēn běn fán yǒu rú shì qī zhǒng zhī kǔ
“迦叶，生之根本，凡有如是七种之苦，

lǎo kǔ nǎi zhì wǔ shèng yīn kǔ jiā shè fū shuāi lǎo zhě fēi yī qiè
老苦乃至五盛阴苦。迦叶，夫衰老者，非一切

¹⁰⁶ 大正藏：爱

¹⁰⁷ 大正藏：校

yǒu fó jí zhūtiān yī xiàngdìng wú rénzhōng bú dìng huòyǒuhuò
有。佛及诸天，一向定无；人中不定，或有或
wú jiā shè sān jiè shòushēn wú bù yǒushēng lǎo bú bì dìng
无。迦叶，三界受身，无不有生，老不必定，
shì gù yī qièshēngwéigēnběn
是故一切生为根本。

jiā shè shì jiānzhòngshēngdiāndǎo fù xīn tānzhúoshēngxiàng
“迦叶，世间众生颠倒覆心，贪著生相，

yànhuànlǎo sǐ pú sà bù ěr guān yú chūshēng yǐ jiànguòhuàn
厌患老死；菩萨不尔，观于初生已见过患。

jiā shè rú yǒu nǚ rén rù yú tā shè shì nǚ duānzhèng yánmào měi
迦叶，如有女人入于他舍。是女端正，颜貌美

lǐ yǐ hǎoyīng luò zhuāngyán qí shēn zhǔ rén jiàn yǐ jí biànwènyán
丽，以好璎珞庄严其身。主人见已，即便问言：

rǔ zì hé děng xì shǔ yú shéi nǚ rén dá yán wǒ shēn jí
‘汝字何等？系属于谁？’女人答言：‘我身即

shì gōng dé dà tiān zhǔ rén wèn yán rǔ suǒ zhì chù wéi hé suǒ zuò
是功德大天。’主人问言：‘汝所至处为何所作？’

nǚ tiān dá yán wǒ suǒ zhì chù néng yǔ zhǒngzhǒng jīn yín liú lí
女天答言：‘我所至处能与种种金、银、琉璃、

bō lí zhēnzhū shān hú hǔ pò chē qú mǎnǎo xiàngmǎ
玻瓈、真珠、珊瑚、琥珀、砗磲、码瑙、象马

chēshèng nú bì pú shǐ zhǔ rén wén yǐ xīn shēng huān xǐ
车乘、奴婢、仆使。’主人闻已，心生欢喜，

yǒngyuè wú liàng wǒ jīn fú dé gù lìng rǔ lái zhì wǒ shè zhái jí
踊跃无量：‘我今福德故，令汝来至我舍宅。’即

biànsāoxiāng sǎnhuā gòngyǎng gōngjìng lǐ bài fù yú mén
便烧香、散华，供养、恭敬、礼拜。复于门

wàigèngjiàn yī nǚ qí xíngchǒulòu yī shang bì huài duōzhūgòu nì
外更见一女，其形丑陋，衣裳弊坏，多诸垢腻，

pí fū cūn liè qí sè ài bái jiàn yǐ wèn yán rǔ zì hé děng
皮肤皴裂，其色艾白。见已问言：‘汝字何等？

xì shǔ yú shéi nǚ rén dá yán wǒ zì hēi àn fù wèn hé
系属于谁？’女人答言：‘我字黑暗。’复问：‘何

gù míngwéi hēi àn nǚ rén dá yán wǒ suǒ xíng chù néng lìng qí
故名为黑暗？’女人答言：‘我所行处，能令其

jiā suǒ yǒu cái bǎo yī qiè shuāi hào zhǔ rén wén yǐ jí chí lì dāo zuò
家所有财宝一切衰耗。’主人闻已，即持利刀作

rú shì yán rǔ ruò bú qù dāng duàn rǔ mìng nǚ rén dá yán
如是言：‘汝若不去，当断汝命。’ 女人答言：
rǔ shèn yú chī wú yǒu zhì huì zhǔ rén wèn yán hé gù míng
‘汝甚愚痴，无有智慧。’ 主人问言：‘何故名
wǒ chī wú zhì huì nǚ rén dá yán rǔ jiā zhōng zhě jí shì wǒ
我痴无智慧？’ 女人答言：‘汝家中者，即是我
zǐ wǒ cháng yǔ zǐ jìn zhǐ gòng jù rǔ ruò qū wǒ yì dāng qū
姊，我常与姊，进止共俱。汝若驱我，亦当驱
bǐ¹⁰⁸。’ 主人还入，问功德天：‘外有一女，云是
rǔ mèi shí wéi shì fǒu gōng dé tiān yán shí shì wǒ mèi wǒ
汝妹，实为是不？’ 功德天言：‘实是我妹，我
yǔ cǐ mèi xíng zhù gòng jù wèi céng xiāng lí suí suǒ zhù chù wǒ
与此妹，行住共俱，未曾相离。随所住处，我
cháng zuò hǎo bǐ dāng¹⁰⁹ zuò è wǒ zuò lì yì bǐ zuò shuāi sǔn
常作好，彼当¹⁰⁹作恶；我作利益，彼作衰损。
ruò ài wǒ zhě yì yīng ài bǐ ruò jiàn gōng jìng yì yīng jìng bǐ
若爱我者，亦应爱彼；若见恭敬，亦应敬彼。’
zhǔ rén jí yán ruò yǒu rú shì hǎo è shì zhě wǒ jiē bú yòng gè
主人即言：‘若有如是好恶事者，我皆不用，各
suí yì qù shì shí èr nǚ biàn gòng xiāng jiāng hái qí suǒ zhǐ ěr
随意去。’ 是时，二女便共相将还其所止。尔
shí zhǔ rén jiàn qí huán qù xīn shēng huān xǐ yǒng yuè wú liàng
时，主人见其还去，心生欢喜，踊跃无量。
shì shí èr nǚ fù gòng xiāng suí zhì yī pín jiā pín rén jiàn yǐ xīn
是时，二女复共相随至一贫家。贫人见已，心
shēng huān xǐ jí qǐng zhī yán cóng jīn yǐ wǎng yuàn rǔ èr rén
生欢喜，即请之言：‘从今已往，愿汝二人，
cháng zhù wǒ jiā gōng dé tiān yán wǒ děng xiān yǐ¹¹⁰ wéi tā suǒ qū
常住我家。’ 功德天言：‘我等先以¹¹⁰为他所驱，
rǔ fù hé yuán jù qǐng wǒ zhù pín rén dá yán rǔ jīn niàn wǒ
汝复何缘俱请我住？’ 贫人答言：‘汝今念我，
wǒ yǐ rǔ gù fù dāng jìng bǐ shì gù jù qǐng lìng zhù wǒ jiā
我以汝故，复当敬彼，是故俱请，令住我家。’

¹⁰⁸ 大正藏：姊

¹⁰⁹ 大正藏：常

¹¹⁰ 大正藏：已

jiā shè pú sà mó hē sà yì fù rú shì bú yuànshēngtiān yǐ shēng
迦叶，菩萨摩诃萨亦复如是，不愿生天，以生
dāngyǒulǎo bìng sǐ gù shì yǐ jù qì céng wú shòu xīn fán
当有老、病、死故，是以俱弃，曾无受心。凡
fū yú rén bù zhī lǎo bìng sǐ děngguòhuàn shì gù tānshòushēng sǐ
夫愚人不知老、病、死等过患，是故贪受生死
èr fǎ
二法。

fù cì jiā shè rú pó luó mén yòu zhì tóng zǐ wéi jī suǒ
“复次，迦叶，如婆罗门幼稚童子，为饥所

bī jiàn rén fènzhōngyǒu ān luó guǒ jí biàn qǔ zhī yǒu zhì jiàn yǐ
逼，见人粪中有庵罗果，即便取之。有智见已，

hē zé zhī yán rǔ pó luó mén zhǒng xìng qīng jìng hé gù qǔ shì fèn
呵责之言：‘汝婆罗门种姓清净，何故取是粪

zhōng huì guǒ tóng zǐ wén yǐ nǎn rán yǒu kuì jí dá zhī yán
中秽菓？’童子闻已，赧然有愧，即答之言：

wǒ shí bù shí wèi yù xǐ jìng huán qì shě zhī zhì zhě yǔ yán
‘我实不食，为欲洗净还弃舍之。’智者语言：

rǔ dà yú chī ruò huán qì zhě běn bù yīng qǔ shàn nán zǐ
‘汝大愚痴，若还弃者，本不应取。’善男子，

pú sà mó hē sà yì fù rú shì yú cǐ shēng fēn bú shòu bù shě rú
菩萨摩诃萨亦复如是，于此生分不受不舍，如

bǐ zhì zhě hē zé tóng zǐ fán fū zhī rén xīn shēng è sǐ rú bǐ tóng
彼智者呵责童子；凡夫之人欣生恶死，如彼童

zǐ qǔ guǒ huán qì
子取菓还弃。

fù cì jiā shè pì rú yǒu rén sì qú dào tóu qì chéng
“复次，迦叶，譬如有人，四衢道头器盛

mǎn shí sè xiāng wèi jù ér yù mài zhī yǒu rén yuǎn lái jī xū
满食，色香味具，而欲卖之。有人远来，饥虚

léi fá jiàn qí fàn shí sè xiāng wèi jù jí zhǐ wèn yán cǐ shì hé
羸乏，见其饭食色香味具，即指问言：‘此是何

wù shí zhǔ dá yán cǐ shì shàng shí sè xiāng wèi jù ruò shí
物？’食主答言：‘此是上食，色香味具。若食

cǐ shí dé sè dé lì néng chú jī kě dé jiàn zhū tiān wéi yǒu
此食，得色、得力、能除饥渴、得见诸天，唯有

yī huàn suǒ wèi mìng zhōng shì rén wén yǐ jí zuò shì niàn wǒ
一患，所谓命终。’是人闻已，即作是念：‘我

jīn bú yòng sè lì jiàntiān yì bú yòng sǐ jí zuò shì yán
今不用色、力、见天，亦不用死。’ 即作是言：

shí shì shí yǐ ruò mìngzhōngzhě rǔ jīn hé wèi yú cǐ mài zhī
‘食是食已若命终者，汝今何为于此卖之？’

shí zhǔ dá yán yǒu zhì zhī rénzhōng bù kěnmǎi wéiyǒu yú rén bù zhī
食主答言：‘有智之人终不肯买，唯有愚人不知

shì shì duō yǔ wǒ jià tān ér shí zhī shànnán zǐ pú sà mó
是事，多与我价，贪而食之。’ 善男子，菩萨摩

hē sà yì fù rú shì bú yuànshēngtiān dé sè dé lì jiàn yú
诃萨亦复如是，不愿生天、得色、得力、见于

zhūtiān hé yǐ gù yǐ qí bù miǎnzhū kǔ nǎo gù fán fū yú chī
诸天。何以故？以其不免诸苦恼故。凡夫愚痴，

suí yǒushēngchù jiē xī tān ài yǐ qí bú jiàn lǎo bìng sǐ gù
随有生处皆悉贪爱，以其不见老、病、死故。

fù cì jiā shè¹¹¹ pì rú dú shù gēnnéngshā rén zhī
“复次，迦叶¹¹¹，譬如毒树，根能杀人，枝

gān jīng jié pí yè huā shí xī yì néngshā shànnán zǐ èr
干、茎节、皮叶、华实悉亦能杀。善男子，二

shí wǔ yǒushòushēng zhī chù suǒshòu wǔ yīn yì fù rú shì yī qiè néng
十五有受生之处，所受五阴亦复如是，一切能

shā
杀。

fù cì jiā shè pì rú fèn huì duōshǎo jù chòu shàn
“复次，迦叶，譬如粪秽，多少俱臭。善

nán zǐ shēng yì rú shì shèshòu¹¹² bā wàn xià zhì shí suì jù yì
男子，生亦如是，设受¹¹²八万下至十岁，俱亦

shòu kǔ
受苦。

fù cì jiā shè pì rú xiǎn àn shàngyǒucǎo fù yú
“复次，迦叶，譬如险岸，上有草覆，于

bǐ àn biān duōyǒugān lù ruò yǒu shí zhě shòumìng¹¹³ qiānnián
彼岸边，多有甘露，若有食者，寿命¹¹³千年，

yǒngchúzhūbìng ān wěnkuài lè fán fū yú rén tān qí wèi gù bù
永除诸病，安隐快乐。凡夫愚人贪其味故，不

¹¹¹ 大正藏：复次，善男子

¹¹² 大正藏：寿；永乐北藏及龙藏：受

¹¹³ 大正藏：天

zhī qí xià yǒu dà shēnkēng jí qián yù qǔ bù jué jiǎo diē duòkēng
知其下有大深坑，即前欲取，不觉脚踏，堕坑
ér sǐ zhì zhě zhī yǐ shě lí yuǎn qù shàn nán zǐ pú sà mó hē
而死。智者知己，舍离远去。善男子，菩萨摩訶
sà yì fù rú shì shàng bú yù shòutiānshàngmiào shí kuàng fù rén
萨亦复如是，尚不欲受天上妙食，况复人
zhōng fán fū zhī rén nǎi yú dì yù tūn dàn tiě wán kuàng fù rén tiān
中？凡夫之人乃于地狱吞啖铁丸，况复人、天
shàngmiào yáo zhuàn ér néng bù shí
上妙肴饌而能不食？

jiā shè yǐ rú shì pì jí yú wú liàng wú biān pì yù dāng
“迦叶，以如是譬及余无量无边譬喻，当
zhī shì shēng shí wéi dà kǔ jiā shè shì míng pú sà zhù yú dà shèng dà
知是生实为大苦。迦叶，是名菩萨住于大乘大
niè pán jīng guān yú shēng kǔ
涅槃经观于生苦。

jiā shè yún hé pú sà yú shì dà shèng dà niè pán jīng guān yú
“迦叶，云何菩萨于是大乘大涅槃经观于
lǎo kǔ lǎo zhě néng wéi sù nì shàng qì néng huài yǒng lì yì niàn
老苦？老者，能为嗽逆上气，能坏勇力；忆念
jìn chí shèng nián kuài lè jiāo màn gòng gāo ān wěn zì zì néng zuò
进持盛年快乐，憍慢贡高，安隐自恣；能作
bèi lǚ xiè dài lǎn duò wéi tā suǒ qīng jiā shè pì rú chí shuǐ
背偻，懈怠懒堕，为他所轻。迦叶，譬如池水，
lián huā mǎn zhōng kāi fū xiān róng shèn kě ài lè zhí tiān jiàng báo
莲华满中，开敷鲜荣，甚可爱乐；值天降雹，
xī jiē pò huài shàn nán zǐ lǎo yì rú shì xī néng pò huài shèng
悉皆破坏。善男子，老亦如是，悉能破坏盛
zhuàng hǎo sè
壮好色。

fù cì jiā shè pì rú guó wáng yǒu yī zhì chén shàn
“复次，迦叶，譬如国王，有一智臣，善
zhī bīng fǎ yǒu dí guó wáng jù nì bú shùn wáng qiǎn cǐ chén
知兵法，有敌国王，拒逆不顺，王遣此臣，
wǎng tǎo fá zhī jí biàn qín huò jiāng lái zhì wáng lǎo yì rú shì
往讨伐之，即便擒获，将来诣王。老亦如是，
qín huò zhuàng sè jiāng fù sǐ wáng
擒获壮色，将付死王。

fù cì jiā shè pì rú zhézhóu wú suǒ fù yòng lǎo yì
“复次，迦叶，譬如折轴，无所复用；老亦
rú shì wú suǒ fù yòng
如是，无所复用。

fù cì jiā shè rú dà fù jiā duō yǒu cái bǎo jīn
“复次，迦叶，如大富家，多有财宝，金、
yín liú lí shān hú hǔ pò chē qú mǎ nǎo yǒu zhū yuàn
银、琉璃、珊瑚、琥珀、砗磲、码瑙。有诸怨
zéi ruò rù qí jiā jí néng jié duó xī lìng kōng jìn shàn nán zǐ
贼，若入其家，即能劫夺，悉令空尽。善男子，
shèng nián hǎo sè yì fù rú shì cháng wéi lǎo zéi zhī suǒ jié duó
盛 年好色亦复如是，常 为老贼之所劫夺。

fù cì jiā shè pì rú pín rén tān zhuó shàng shàn xì
“复次，迦叶，譬如贫人，贪著上膳¹¹⁴细
ruǎn yī shang suī fù xī wàng ér bù néng dé shàn nán zǐ lǎo yì
软衣裳，虽复希望而不能得。善男子，老亦
rú shì suī yǒu tān xīn yù shòu fù lè wǔ yù zì zì ér bù néng
如是，虽有贪心，欲受富乐，五欲自恣，而不能
dé
得。

fù cì jiā shè rú lù dì guī xīn cháng niàn shuǐ shàn
“复次，迦叶，如陆地龟，心常念水。善
nán zǐ rén yì rú shì jì wéi shuāi lǎo zhī suǒ gān kū xīn cháng yì
男子，人亦如是，既为衰老之所干枯，心常忆
niàn zhuàng shí suǒ shòu wǔ yù zhī lè
念 壮 时 所 受 五 欲 之 乐。

fù cì jiā shè yóu rú qiū yuè suǒ yǒu lián huā jiē wéi yī
“复次，迦叶，犹如秋月所有莲华，皆为一
qiè zhī suǒ ài¹¹⁵ jiàn jí qí wěi huáng rén suǒ è jiàn shàn nán zǐ
切之所爱¹¹⁵见；及其萎黄，人所恶贱。善男子，
shèng nián zhuàng sè yì fù rú shì xī wéi yī qiè zhī suǒ ài lè jí qí
盛 年 壮 色 亦 复 如 是， 悉 为 一 切 之 所 爱 乐； 及 其
lǎo zhì zhòng suǒ è jiàn
老 至， 众 所 恶 贱。

fù cì jiā shè pì rú gān zhè jì bèi yā yǐ zǐ wú
“复次，迦叶，譬如甘蔗，既被压已，滓无

¹¹⁴ 大正藏：饍

¹¹⁵ 大正藏：乐

fù wèi zhuàngniánshèng sè yì fù rú shì jì bèi lǎo yā wú sān
复味。壮年盛色亦复如是，既被老压，无三

zhǒngwèi yī chū jiā wèi èr dú sòngwèi sān zuò chánwèi
种味：一，出家味；二，读诵味；三，坐禅味。

fù cì jiā shè pì rú mǎnyuè yè duōguāngmíng zhòu
“复次，迦叶，譬如满月，夜多光明，昼

zé bù ěr shànnán zǐ rén yì rú shì zhuàng zé duānyán xíngmào
则不尔。善男子，人亦如是，壮则端严，形貌

guī wěi¹¹⁶ lǎo zé shuāi léi xíngshén kū cuì¹¹⁷
瓌伟¹¹⁶；老则衰羸，形神枯悴¹¹⁷。

fù cì jiā shè pì rú yǒuwáng cháng yǐ zhèng fǎ zhì
“复次，迦叶，譬如有王，常以正法治

guó lǐ mín zhí¹¹⁸ shí wú qū cí mǐnhào shī shí wéi dí guó zhī
国理民，直¹¹⁸实无曲，慈悯好施。时，为敌国之

suǒ pò huài liú lí táo bèng yuǎn zhì tā tǔ tā tǔ rén mín jiàn ér
所破坏，流离逃迸，远至他土。他土人民见而

mǐn zhī xiánzuò shì yán dà wáng wǎng rì zhèng fǎ zhì guó bù wǎng
悯之，咸作是言：‘大王往日正法治国，不枉

wàn xìng rú hé yī dàn liú lí zhì cǐ shànnán zǐ rén yì rú shì
万姓，如何一旦流离至此？’善男子，人亦如是，

jì wéishuāi lǎo suǒ huài bài yǐ cháng zàn zhuàng shí suǒ xíng shì yè
既为衰老所坏败已，常赞壮时，所行事业。

fù cì jiā shè pì rú dēngzhù wéi lài gāoyóu gāoyóu
“复次，迦叶，譬如灯炷，唯赖膏油，膏油

jì jìn shì bù jiǔ tíng shànnán zǐ rén yì rú shì wéi lài zhuàng
既尽，势不久停。善男子，人亦如是，唯赖壮

gāo zhuànggāo jì jìn shuāi lǎo zhī zhù hé dé jiǔ tíng
膏，壮膏既尽，衰老之炷何得久停？

fù cì jiā shè pì rú kū hé bù néng lì yì rén jí fēi
“复次，迦叶，譬如枯河，不能利益人及非

rén fēi niǎo zǒushòu shànnán zǐ rén yì rú shì wéi lǎo suǒ
人、飞鸟、走兽。善男子，人亦如是，为老所

kū bù néng lì yì yī qiè zuò yè
枯，不能利益一切作业。

¹¹⁶ 大正藏：玮

¹¹⁷ 大正藏：頽

¹¹⁸ 大正藏：真

fù cì jiā shè pì rú hé àn lín xiǎn zhī shù ruò yù
“复次，迦叶，譬如河岸临岭之¹¹⁹树，若遇

bào fēng bì dāng diān zhuì shàn nán zǐ rén yì rú shì lín lǎo xiǎn
暴风，必当颠坠。善男子，人亦如是，临老险

àn sǐ fēng jì zhì shì bù dé zhù
岸，死风既至，势不得住。

fù cì jiā shè rú chē zhóu zhé bú rèn zhòng zài shàn
“复次，迦叶，如车轴折，不任重载。善

nán zǐ lǎo yì rú shì bù néng zī shòu yī qiè shàn fǎ
男子，老亦如是，不能咨受一切善法。

fù cì jiā shè pì rú yīng ér wéi rén suǒ qīng shàn nán
“复次，迦叶，譬如婴儿，为人所轻。善男

zǐ lǎo yì rú shì cháng wéi yī qiè zhī suǒ qīng huǐ
子，老亦如是，常为一切之所轻毁。

jiā shè yǐ shì děng pì jí yú wú liàng wú biān pì yù dāng
“迦叶，以是等譬及余无量无边譬喻，当

zhī shì lǎo shí wéi dà kǔ jiā shè shì míng pú sà xiū xíng¹²⁰ dà shèng
知是老，实为大苦。迦叶，是名菩萨修行¹²⁰大乘

dà niè pán jīng guān yú lǎo kǔ
大涅槃经观于老苦。

jiā shè yún hé pú sà mó hē sà xiū xíng dà shèng dà niè pán
“迦叶，云何菩萨摩诃萨修行大乘大涅槃

jīng guān yú bìng kǔ suǒ wèi bìng zhě néng huài yī qiè ān wěn lè shì
经观于病苦？所谓病者，能坏一切安隐乐事，

pì rú báo yǔ shāng huài gǔ miáo
譬如雹雨，伤坏谷苗。

fù cì jiā shè rú rén yǒu yuàn xīn cháng yōu chóu ér huái
“复次，迦叶，如人有怨，心常忧愁而怀

kǒng bù shàn nán zǐ yī qiè zhòng shēng yì fù rú shì cháng wèi bìng
恐怖。善男子，一切众生亦复如是，常畏病

kǔ xīn huái yōu qī
苦，心怀忧戚。

fù cì jiā shè pì rú yǒu rén xíng mào duān zhèng wéi
“复次，迦叶，譬如有人，形貌端正，为

¹¹⁹ 大正藏：大

¹²⁰ 大正藏：是名菩萨摩诃萨修行大乘

wáng fū rén yù xīn suǒ ài qiǎn xìn bī hū yǔ gòngjiāotōng shí
王夫人欲心所爱，遣信逼呼¹²¹，与共交通。时
wángshōu dé tiǎo qí yī mù jié qí yī ěr duàn yī shǒu zú
王收¹²²得，挑其一目，截其一耳，断一手足。
shì rén ěr shí xíng róng gǎi yì rén suǒ è jiàn shàn nán zǐ rén yì
是人尔时，形容改异，人所恶贱。善男子，人亦
rú shì xiān suī duān yán ěr mù jù zú jì wéi bìng kǔ suǒ chán bī
如是，先虽端严，耳目具足，既为病苦所缠逼
yǐ zé wéi zhòng rén zhī suǒ è jiàn
已，则为众人之所恶贱。

fù cì jiā shè pì rú bā jiāo zhú wěi jí luó yǒu zǐ
“复次，迦叶，譬如芭蕉、竹苇及骡，有子
zé sǐ shàn nán zǐ rén yì rú shì yǒu bìng zé sǐ
则死。善男子，人亦如是，有病则死。

fù cì jiā shè rú zhuàn lún wáng zhǔ bīng dà chén cháng
“复次，迦叶，如转轮王，主兵大臣常
zài qiándǎo wáng suí hòu xíng yì rú yú wáng yǐ wáng luó wáng
在前导，王随后行；亦如鱼王、蚁王、螺¹²³王、
niú wáng shāng zhǔ zài qián xíng shí rú shì zhū zhòng xī jiē suí
牛王、商主，在前行时，如是诸众，悉皆随
cóng wú shě lí zhě shàn nán zǐ sǐ zhuàn lún wáng yì fù rú shì
从，无舍离者。善男子，死转轮王亦复如是，
cháng suí bìng chén bù xiāng shě lí yú yǐ luó niú shāng
常随病臣，不相舍离；鱼、蚁、螺、牛、商
zhǔ bìng wáng yì fù rú shì cháng wéi sǐ zhòng zhī suǒ suí zú
主兵王亦复如是，常为死众之所随逐。

jiā shè bìng yīn yuán zhě suǒ wèi kǔ nǎo yōu chóu¹²⁴
“迦叶，病因缘者，所谓苦恼、忧愁¹²⁴、
bēi tàn¹²⁵ shēn xīn bù ān huò wéi yuàn zéi zhī suǒ bī hài pò huài fú
悲叹¹²⁵、身心不安；或为怨贼之所逼害，破坏浮
náng fā chè¹²⁶ qiáoliáng yì néng jié duó zhèng mìng gēn běn fù néng
囊，发撤¹²⁶桥梁；亦能劫夺正命¹²⁷根本，复能

121 大正藏：唤

122 大正藏：捕

123 大正藏：蚕

124 大正藏：愁忧

125 大正藏：叹

126 大正藏：拔撤

127 大正藏：念

pò huài shèng zhuàng hǎo sè lì shì ān lè chú shě cán kuì néng
破坏盛壮好色、力势、安乐，除舍惭愧，能
wéi shēn xīn jiāo rè chì rán
为身心焦热炽然。

yǐ shì děng pì jí yú wú liàng wú biān pì yù dāng zhī bìng
“以是等譬及余无量无边譬喻，当知病

kǔ shì wéi dà kǔ jiā shè shì míng pú sà mó hē sà xiū xíng dà shèng
苦是为大苦。迦叶，是名菩萨摩诃萨修行大乘
dà niè pán jīng guān yú bìng kǔ
大涅槃经观于病苦。

jiā shè yún hé pú sà xiū xíng dà shèng dà niè pán jīng guān yú
“迦叶，云何菩萨修行大乘大涅槃经观于

sǐ kǔ suǒ wèi sǐ zhě néng shāo miè gù
死苦？所谓死者，能烧灭故。

jiā shè rú huǒ zāi qǐ néng shāo yī qiè wéi chú èr chán
“迦叶，如火灾起，能烧一切，唯除二禅，

lì bú zhì gù shàn nán zǐ sǐ huǒ yì ěr néng shāo yī qiè wéi
力不至故。善男子，死火亦尔，能烧一切，唯
chú pú sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán shì bù jí gù
除菩萨住于大乘大般涅槃，势不及故。

fù cì jiā shè rú shuǐ zāi qǐ yī qiè piāo mò wéi chú
“复次，迦叶，如水灾起，一切漂没，唯除

sān chán lì bú zhì gù shàn nán zǐ sǐ shuǐ yì ěr piāo mò yī
三禅，力不至故。善男子，死水亦尔，漂没一
qiè wéi chú pú sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán
切，唯除菩萨住于大乘大般涅槃。

fù cì jiā shè rú fēng zāi qǐ néng chuī yī qiè xī lìng
“复次，迦叶，如风灾起，能吹一切，悉令

sàn miè wéi chú sì chán lì bú zhì gù shàn nán zǐ sǐ fēng yì
散灭，唯除四禅，力不至故。善男子，死风亦
ěr xī néng chuī miè yī qiè suǒ yǒu wéi chú pú sà zhù yú dà shèng dà
尔，悉能吹灭一切所有，唯除菩萨住于大乘大
bō niè pán
般涅槃。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn bǐ dì sì chán yǐ hé
迦叶菩萨白佛言：“世尊！彼第四禅，以何

yīn yuán fēng bù néng chuī shuǐ bù néng piāo huǒ bù néng shāo
因缘，风不能吹，水不能漂，火不能烧？”

fó gào jiā shè shànnán zǐ bǐ dì sì chán nèi wàiguòhuàn
佛告迦叶：“善男子，彼第四禅，内外过患

yī qiè wú gù shànnán zǐ chūchánguòhuàn nèi yǒu jué guān wài
一切无故。善男子，初禅过患，内有觉观，外

yǒuhuǒ zāi èr chánguòhuàn nèi yǒuhuān xǐ wàiyǒushuǐ zāi sān
有火灾；二禅过患，内有欢喜，外有水灾；三

chánguòhuàn nèi yǒuchuǎn xī wàiyǒufēng zāi shànnán zǐ bǐ
禅过患，内有喘息，外有风灾。善男子，彼

dì sì chán nèi wàiguòhuàn yī qiè xī wú shì gù zhū zāi bù néng jí
第四禅，内外过患一切悉无，是故诸灾不能及

zhī shànnán zǐ pú sà mó hē sà yì fù rú shì ān zhù dà shèng
之。善男子，菩萨摩诃萨亦复如是，安住大乘

dà bō niè pán nèi wàiguòhuàn yī qiè jiē jìn shì gù sǐ wáng bù
大般涅槃，内外过患一切皆尽。是故，死王不

néng jí zhī
能及之。

fù cì shànnán zǐ rú jīn chìniǎo néngdànnéngxiāo yī
“复次，善男子，如金翅鸟，能啖能消一

qiè lóng yú jīn yín děngbǎo wéichú jīn gāng bù néng líng xiāo
切龙、鱼、金、银等宝，唯除金刚不能令消。

shànnán zǐ sǐ jīn chìniǎo yì fù rú shì néngdànnéngxiāo yī qiè
善男子，死金翅鸟亦复如是，能啖能消一切

zhòngshēng wéi bù néng xiāozhù yú dà shèng dà bō niè pán pú sà mó hē
众生，唯不能消住于大乘大般涅槃菩萨摩诃

sà
萨。

fù cì jiā shè pì rú hé àn suǒyǒucǎo mù dà shuǐ bào
“复次，迦叶，譬如河岸所有草木，大水暴

zhǎng¹²⁸ xī suí piāo liú rù yú dà hǎi wéichúyáng liǔ yǐ qí ruǎn
长¹²⁸，悉随漂流入于大海，唯除杨柳，以其软

gù shànnán zǐ yī qiè zhòngshēng yì fù rú shì xī jiē suí liú rù
故。善男子，一切众生亦复如是，悉皆随流入

yú sǐ hǎi wéichú pú sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán
于死海，唯除菩萨住于大乘大般涅槃。

fù cì jiā shè rú nà luó yán xī néng cuī fú yī qiè lì shì
“复次，迦叶，如那罗延悉能摧伏一切力士，

¹²⁸ 大正藏：瀑漲

wéichú dà fēng hé yǐ gù yǐ wú ài gù shànnán zǐ sǐ nà luó
唯除大风。何以故？以无碍故。善男子，死那罗
yán yì fù rú shì xī néng cuī fú yī qiè zhòngshēng wéichú pú sà zhù
延亦复如是，悉能摧伏一切众生，唯除菩萨住
yú dà shèng dà bō niè pán hé yǐ gù yǐ wú ài gù
于大乘大般涅槃。何以故？以无碍故。

fù cì jiā shè pì rú yǒurén yú yuàn zēng zhōng zhà
“复次，迦叶，譬如有人，于怨憎中，诈
xiàn qīn shàn cháng xiāng zhuī zú rú yǐng suí xíng sì qiú qí biàn ér
现亲善，常相追逐，如影随形，伺求其便，而
yù shā zhī bǐ yuàn jǐn shèn jiān láo zì bèi gù shǐ shì rén bù néng
欲杀之。彼怨谨慎，坚牢自备，故使是人不能
dé shā shànnán zǐ sǐ yuàn yì ěr cháng sì zhòngshēng ér yù
得杀。善男子，死怨亦尔，常伺众生，而欲
shā zhī wéi bù néng shā zhù yú dà shèng dà bō niè pán pú sà mó hē sà
杀之，唯不能杀住于大乘大般涅槃菩萨摩诃萨。
hé yǐ gù yǐ shì pú sà bú fàng yì gù
何以故？以是菩萨不放逸故。

fù cì jiā shè pì rú cù jiàng jīn gāngbào yǔ xī huài
“复次，迦叶，譬如卒降金刚暴¹²⁹雨，悉坏
yào mù zhū shù shān lín tǔ shā wǎ shí jīn yín liú lí yī
药木、诸树、山林、土沙、瓦石、金银、琉璃一
qiè zhī wù wéi bù néng huài jīn gāngzhēnbǎo shànnán zǐ jīn gāng
切之物，唯不能坏金刚真宝。善男子，金刚
sǐ yǔ yì fù rú shì xī néng pò huài yī qiè zhòngshēng wéichú jīn
死雨亦复如是，悉能破坏一切众生，唯除金
gāng pú sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán
刚菩萨住于大乘大般涅槃。

fù cì jiā shè rú jīn chì niǎo néng dàn zhū lóng wéi
“复次，迦叶，如金翅鸟，能啖诸龙，唯
bù néng dàn shòu sān guī zhě shànnán zǐ sǐ jīn chì niǎo yì fù rú shì
不能啖受三归者。善男子，死金翅鸟亦复如是，
néng dàn yī qiè wú liàng zhòngshēng wéichú pú sà zhù sān dìng zhě hé
能啖一切无量众生，唯除菩萨住三定者。何
wèi sān dìng kōng wú xiàng yuàn
谓三定？空无相愿。

¹²⁹ 大正藏：瀑

fù cì jiā shè rú mó luó dú shé fán yǒu suǒ shì suī
“复次，迦叶，如摩罗毒蛇，凡有所螫，虽
yǒu liáng zhòu shàng miào hǎo yào wú rú zhī hé wéi ā jié duō xīng zhòu
有良呪、上妙好药，无如之何，唯阿竭多星呪
néng lìng chú yù shàn nán zǐ sǐ dú suǒ shì yì fù rú shì yī qiè
能令除愈。善男子，死毒所螫亦复如是，一切
yī fāng wú rú zhī hé wéi chú pú sà zhù yú dà chéng dà bō niè pán
医方无如之何，唯除菩萨住于大乘大般涅槃
zhòu
呪。

fù cì jiā shè pì rú yǒu rén wéi wáng suǒ chēn qí
“复次，迦叶，譬如有人，为王所瞋，其
rén ruò néng yǐ ruǎn shàn yǔ gòng shàng cái bǎo biàn kě dé tuō shàn nán
人若能以软善语、贡上财宝便可得脱。善男
zǐ sǐ wáng bù ěr suī yǐ ruǎn yǔ qián cái zhēn bǎo ér gòng shàng
子，死王不尔，虽以软语、钱财、珍宝而贡上
zhī yì bù dé tuō shàn nán zǐ fū sǐ zhě yú xiǎn nàn chù wú yǒu
之，亦不得脱。善男子，夫死者，于险难处无有
zī liáng qù chù xuán yuǎn ér wú bàn lǚ zhòu yè cháng xíng bù zhī biān
资粮，去处悬远而无伴侣，昼夜常行不知边
jì shēn suì yōu àn wú yǒu dēng míng rù wú mén hù ér yǒu chù suǒ
际，深邃幽暗无有灯明，入无门户而有处所，
suī wú tòng chù bù kě liáo zhì wǎng wú zhē zhǐ dào bù dé tuō wú suǒ
虽无痛处不可疗治，往无遮止到不得脱，无所
pò huài jiàn zhě chóu dú fēi shì è sè ér lìng rén bù fū zài shēn biān
破坏见者愁毒，非是恶色而令人怖，敷在身边
bù kě jué zhī
不可觉知。

jiā shè yǐ shì děng pì jí yú wú liàng wú biān pì yù dāng
“迦叶，以是等譬及余无量无边譬喻，当
zhī shì sǐ zhēn wéi dà kǔ jiā shè shì míng pú sà xiū xíng dà shèng
知是¹³⁰死真为大苦。迦叶，是名菩萨修行大乘
dà niè pán jīng guān yú sǐ kǔ
大涅槃经观于死苦。

jiā shè yún hé pú sà zhù yú dà chéng dà niè pán jīng guān ài
“迦叶，云何菩萨住于大乘大涅槃经观爱

¹³⁰ 大正藏：是；永乐北藏及龙藏：生

bié lí kǔ
别离苦？

ài bié lí kǔ néngwéi yī qièzhòng kǔ gēnběn rú shuō
“爱别离苦能为一切众苦根本。如说：

yīn ài shēngyōu yīn ài shēngwèi
因爱生忧 因爱生畏¹³¹

ruò lí tān¹³² ài hé yōu hé wèi¹³³
若离贪¹³² 爱何忧何畏¹³³

ài yīn yuán gù zé shēngyōu kǔ yǐ yōu kǔ gù zé lìng
“爱因缘故，则生忧苦；以忧苦故，则令

zhòngshēngshēng yú shuāilǎo ài bié lí kǔ suǒ wèimìngzhōng shànnán
众生生于衰老爱别离苦，所谓命终。善男

zǐ yǐ bié lí gù néngshēngzhǒngzhǒngwēi xì zhū kǔ jīn dāngwèi
子，以别离故，能生种种微细诸苦，今当为

rǔ fēn bié xiǎn shì
汝分别显示。

shànnán zǐ guò qù zhī shì rénshòu wú liàng shí shì yǒuwáng
“善男子，过去之世人寿无量，时世有王，

míngyuēshànzhù qí wáng ěr shí wéitóng zǐ shēn tài zǐ zhì shì jí
名曰善住，其王尔时，为童子身、太子治事及

dēngwángwèi gè bā wàn sì qiān suì shí wángdǐngshàngshēng yī ròu
登王位各八万四千万岁。时，王顶上生一肉

pào qí pàoróuruǎn rú dōuluó mián xì ruǎn jié bèi jiànjiàn zēng
疱，其疱柔软，如兜罗绵、细软劫贝，渐渐增

zhǎng bù yǐ wéihuàn zú mǎn shí yuè pào jí kāi pōu shēng yī tóng
长不以为患。足满十月，疱即开剖，生一童

zǐ qí xíngduānzhèng qí yì shǎoshuāng sè xiàng fēn míng rén
子，其形端正，奇异少双，色像分明，人

zhōng dì yī fù wáng huān xǐ zì yuē dǐng shēng shí shànzhù wáng
中第一。父王欢喜，字曰顶生。时，善住王

jí yǐ guó shì wěi fù dǐngshēng qì shě gōngdiàn qī zǐ juànshǔ
即以国事委付顶生，弃舍宫殿、妻子、眷属，

rù shānxué dào mǎn bā wàn sì qiān suì
入山学道，满八万四千万岁。

¹³¹ 大正藏：怖

¹³² 大正藏：于

¹³³ 大正藏：怖

ěr shí dǐngshēng yú shí wǔ rì chǔ zài gāo lóu mù yù
“尔时，顶生于十五日，处在高楼，沐浴

shòuzhāi jí yú¹³⁴ dōngfāngyǒu jīn lún bǎo qí lún qiān fú gǔ wǎng
受斋。即于¹³⁴东方有金轮宝，其轮千辐，毂辘

jù zú bù yóugōngjiàng zì rán chéng jiù ér lái yìng zhī dǐngshēng
具足，不由工匠，自然成就，而来应之。顶生

dà wáng jí zuò shì niàn wǒ xī céngwén wǔ tōngxiānshuō ruò chā
大王即作是念：‘我昔曾闻五通仙说：“若刹

lì wáng yú shí wǔ rì chǔ zài gāo lóu mù yù shòuzhāi ruò yǒu jīn lún
利王，于十五日处在高楼沐浴受斋，若有金轮，

qiān fú bù jiǎn gǔ wǎng jù zú bù yóugōngjiàng zì rán chéng jiù
千辐不减，毂辘具足，不由工匠，自然成就，

ér lái yìng zhě dāng zhī shì wáng jí dāng dé zuò zhuàn lún shèng dì
而来应者，当知是王即当得作转轮圣帝。”

fù zuò shì niàn wǒ jīn dāng shì jí yǐ zuǒshǒuqīng cǐ lún bǎo
‘复作是念：‘我今当试。’即以左手擎此轮宝，

yòu zhí xiāng lú yòu xī zhuó dì ér fā shì yán shì jīn lún bǎo ruò
右执香炉，右膝著地而发誓言：‘是金轮宝，若

shí bù xū yīng rú guò qù zhuàn lún shèng wáng suǒ xíng dào fǎ zuò shì
实不虚，应如过去转轮圣王所行道法。’作是

shì yǐ shì jīn lún bǎo fēi shēng xū kōng biàn shí fāng yǐ huán lái zhù
誓已，是金轮宝飞升虚空遍十方已，还来住

zài dǐngshēng zuǒ shǒu ěr shí dǐngshēng xīn shēng huān xǐ yǒng yuè
在顶生左手。尔时，顶生心生欢喜，踊跃

wú liàng fù zuò shì yán wǒ jīn dìng zuò zhuàn lún shèng wáng
无量，复作是言：‘我今定作转轮圣王。’

qí hòu bù jiǔ fù yǒu xiàng bǎo zhuàng mào duān yán rú bái
“其后不久，复有象宝，状貌端严如白

lián huā qī zhī zhǔ dì dǐngshēng jiàn yǐ fù zuò shì niàn wǒ xī
莲华，七支柱地。顶生见已，复作是念：‘我昔

céng wén wǔ tōng xiān shuō ruò zhuàn lún wáng yú shí wǔ rì chǔ zài
曾闻五通仙说：“若转轮王，于十五日，处在

gāo lóu mù yù shòuzhāi ruò yǒu xiàng bǎo zhuàng mào duān yán rú bái
高楼，沐浴受斋，若有象宝，状貌端严如白

lián huā qī zhī zhǔ dì ér lái yìng zhě dāng zhī shì wáng jí shì shèng
莲华，七支柱地，而来应者，当知是王即是圣

¹³⁴ 大正藏：时

dì fù zuò shì niàn wǒ jīn dāng shì jí qíngxiāng lú yòu
帝。”‘复作是念：‘我今当试。’即擎香炉，右
xī zhuó dì ér fā shì yán shì bái xiàng bǎo ruò shí bù xū yīng rú
膝著地而发誓言：‘是白象宝，若实不虚，应如
guò qù zhuàn lún shèng wáng suǒ xíng dào fǎ zuò shì shì yǐ shì bái xiàng
过去转轮圣王所行道法。’作是誓已，是白象
bǎo cóng dàn zhì xī zhōu biàn bā fāng jìn dà hǎi jì huán zhù běn
宝，从旦至夕，周遍八方，尽大海际，还住本
chù ěr shí dǐng shēng xīn dà huān xǐ yǒng yuè wú liàng fù zuò shì
处。尔时，顶生心大欢喜，踊跃无量。复作是
yán wǒ jīn dìng shì zhuàn lún shèng wáng
言：‘我今定是转轮圣王。’

qí hòu bù jiǔ cì yǒu mǎ bǎo qí sè gān yàn máo wěi jīn
“其后不久，次有马宝，其色绀艳，髦尾金
sè dǐng shēng jiàn yǐ fù zuò shì niàn wǒ xī céng wén wǔ tōng xiān
色。顶生见已，复作是念：‘我昔曾闻五通仙
shuō ruò zhuàn lún wáng yú shí wǔ rì chǔ zài gāo lóu mù yù
说：“若转轮王，于十五日，处在高楼，沐浴
shòu zhāi ruò yǒu mǎ bǎo qí sè gān yàn máo wěi jīn sè ér lái
受斋，若有马宝，其色绀艳，髦尾金色，而来
yìng zhě dāng zhī shì wáng jí shì shèng dì fù zuò shì niàn wǒ
应者，当知是王即是圣帝。”‘复作是念：‘我
jīn dāng shì jí zhí xiāng lú yòu xī zhuó dì ér fā shì yán shì
今当试。’即执香炉，右膝著地而发誓言：‘是
gàn mǎ bǎo ruò shí bù xū yīng rú guò qù zhuàn lún shèng wáng suǒ xíng
绀马宝，若实不虚，应如过去转轮圣王所行
dào fǎ zuò shì shì yǐ shì gàn mǎ bǎo cóng dàn zhì xī zhōu biàn bā
道法。’作是誓已，是绀马宝从旦至夕周遍八
fāng jìn dà hǎi jì huán zhù běn chù ěr shí dǐng shēng xīn dà huān
方，尽大海际还住本处。尔时，顶生心大欢
xǐ yǒng yuè wú liàng fù zuò shì yán wǒ jīn dìng shì zhuàn lún shèng
喜，踊跃无量。复作是言：‘我今定是转轮圣
wáng
王。’

qí hòu bù jiǔ fù yǒu nǚ bǎo xíng róng duān zhèng wēi miào
“其后不久，复有女宝，形容端正，微妙
dì yī bù cháng bù duǎn bù bái bù hēi shēn zhū máo kǒng chū zhān
第一，不长不短，不白不黑，身诸毛孔出梅

tánxiāng kǒu qì xiāng jié rú qīngliánhuā qí mù yuǎn shì jiàn yī yóuxún
檀香，口气香洁如青莲华；其目远视见一由旬，
ěr wén bí xiù yì fù rú shì qí shéguǎng dà chūnéng fù miàn xíng
耳闻鼻嗅亦复如是，其舌广大，出能覆面，形
sè xì bó rú chì tóng yè¹³⁵ xīn shí cōngzhé yǒu dà zhì huì yú
色细薄，如赤铜鍱¹³⁵。心识聪哲，有大智慧，于
zhūzhòngshēngchángyǒuruǎn yǔ shì nǚ yǐ shǒuchùwáng yī shí jí
诸众生常有软语。是女以手触王衣时，即
zhī wángshēn ān lè bìng huàn yì zhī wáng xīn suǒ yuán zhī chù ěr shí
知王身安乐病患，亦知王心所缘之处。尔时，
dǐngshēng fù zuò shì niàn rě yǒu nǚ rén néng zhī wáng xīn jí shì nǚ
顶生复作是念：‘若有女人能知王心，即是女
bǎo
宝。’

qí hòu bù jiǔ yú wánggōng nèi zì rán ér yǒubǎo mó ní zhū
“其后不久，于王宫内自然而有宝摩尼珠，
chúnqīng liú lí dà rú chē gǔ néng yú àn zhōngzhào yī yóuxún ruò
纯青琉璃大如车毂，能于暗中照一由旬。若
tiānjiàng yǔ dī rú chēzhóu shì zhū shì lì néngzuò dà gài fù yī yóu
天降雨，沛如车轴，是珠势力能作大盖覆一由
xún zhē cǐ dà yǔ bú lìng xià guò ěr shí dǐngshēng fù zuò shì niàn
旬，遮此大雨不令下过。尔时，顶生复作是念：
ruò zhuàn lún wáng dé shì bǎozhū bì shì shèng dì
‘若转轮王得是宝珠，必是圣帝。’

qí hòu bù jiǔ yǒuzhǔ zàngchén zì rán ér chū duōráo cái
“其后不久，有主藏臣自然而出，多饶财
bǎo jù fù wú liàng kù cáng yíng yì wú suǒ fá shǎo bào dé yǎn
宝，巨富无量，库藏盈溢，无所乏少，报得眼
gēn lì néngchèjiàn yī qiè dì zhōngsuǒ yǒu fú zàng suí wángsuǒ niàn
根力能彻见一切地中所有伏藏，随王所念，
jiē néng bàn zhī ěr shí dǐngshēng fù yù shì zhī jí gòngchéng chuán
皆能办之。尔时，顶生复欲试之，即共乘船
rù yú dà hǎi gào zàng chényán wǒ jīn yù dé zhēn yì zhī bǎo
入于大海，告藏臣言：‘我今欲得珍异之宝。’
zàngchénwén yǐ jí yǐ liǎngshǒu náo dà hǎi shuǐ shí shí zhǐ tóu chū shí
藏臣闻已，即以两手挠大海水，时十指头出十

¹³⁵ 大正藏：叶

bǎozàng yǐ fèngshèngwáng ér bó wángyán dà wángsuǒ xū
宝藏，以奉圣王，而白王言：‘大王所须，
suí yì yòng zhī qí yú zài zhě dāng tóu dà hǎi ěr shí dǐngshēng
随意用之，其余在者，当投大海。’尔时，顶生
xīn dà huān xǐ yǒngyuè wú liàng fù zuò niànyán wǒ jīn dìng shì
心大欢喜，踊跃无量。复作念言：‘我今定是
zhuàn lún shèngwáng
转轮圣王。’

qí hòu bù jiǔ yǒuzhǔbīngchén zì rán ér chū yǒngjiàn měng
“其后不久，有主兵臣自然而出，勇健猛
lüè cè móu dì yī shàn zhī sì bīng ruò rèn dòuzhě zé xiànsèng
略，策谋第一，善知四兵。若任斗者，则现圣
wáng ruò bú rèn zhě tuì bú lìng xiàn wèi cuī fú zhě néng lìng cuī
王；若不任者，退不令现。未摧伏者，能令摧
fú yǐ cuī fú zhě lì néng shǒu hù ěr shí dǐngshēng fù zuò shì
伏；已摧伏者，力能守护。尔时，顶生复作是
niàn ruò zhuàn lún wáng dé shì bīngbǎo dāng zhī dìng shì zhuàn lún shèng
念：‘若转轮王得是兵宝，当知定是转轮圣
wáng
王。’

ěr shí dǐngshēngzhuàn lún shèng dì gào zhū dà chén rǔ
“尔时，顶生转轮圣帝告诸大臣：‘汝
děngdāng zhī cǐ yán fú tí ān wěn fēng lè wǒ jīn yǐ yǒu qī bǎo
等当知，此阎浮提安隐丰乐，我今已有七宝
chéng jiù qiān zǐ jù zú gèng hé suǒ wéi zhū chén dá yán
成就、千子具足，更何所为？’诸臣答言：
wéi rán dà wáng dōng fú pó tí yóu wèi guī dé wáng jīn yīng
‘唯然，大王，东弗婆提犹未归德，王今应
wǎng ěr shí shèngwáng jí yǔ qī bǎo yī qiè yíng cóng fēi kōng
往。’尔时，圣王即与七宝、一切营从，飞空
ér wǎng dōng fú pó tí bǐ tǔ rén mín huān xǐ guī huà
而往东弗婆提，彼土人民欢喜归化。

fù gào dà chén wǒ yán fú tí jí fú pó tí ān wěn fēng
“复告大臣：‘我阎浮提及弗婆提安隐丰
lè rén mín chì shèng xī lái guī huà qī bǎo chéng jiù qiān zǐ jù
乐，人民炽盛，悉来归化，七宝成就，千子具
zú fù hé suǒ wéi zhū chén dá yán wéi rán dà wáng xī
足，复何所为？’诸臣答言：‘唯然，大王，西

qú tuó ní yóu wèi guī dé ěr shí shèngwáng fù yǔ qī bǎo yī qiè
瞿陀尼犹未归德。’尔时，圣王复与七宝、一切
yíngcóng fēi kōng ér wǎng xī qú tuó ní wáng jì zhì bǐ bǐ tǔ rén
营从，飞空而往西瞿陀尼。王既至彼，彼土人
mín yì fù guī fú
民亦复归伏。

fù gào dà chén wǒ yán fú tí jí fú pó tí cǐ qú
“复告大臣：‘我阎浮提、及弗婆提、此瞿
tuó ní ān wǎnfēng lè rén mín chì shèng xī lái guī huà¹³⁶ qī bǎo
陀尼安隐丰乐，人民炽盛，悉来归化¹³⁶，七宝
chéng jiù qiān zǐ jù zú fù hé suǒ wéi zhū chén dá yán wéi
成就，千子具足，复何所为？’诸臣答言：‘唯
rán dà wáng běi yù dānyuè yóu wèi guī huà ěr shí shèngwáng
然，大王，北郁单越犹未归化。’尔时，圣王
fù yǔ qī bǎo yī qiè yíngcóng fēi kōng ér wǎng běi yù dānyuè wáng
复与七宝、一切营从，飞空而往北郁单越。王
jì zhì bǐ bǐ tǔ rén mín huān xǐ guī dé
既至彼，彼土人民欢喜归德。

fù gào dà chén wǒ sì tiān xià ān wǎnfēng lè rén mín chì
“复告大臣：‘我四天下安隐丰乐，人民炽
shèng xián yǐ guī dé qī bǎo chéng jiù qiān zǐ jù zú gèng hé
盛，咸已归德，七宝成就，千子具足，更何
suǒ wéi zhū chén dá yán wéi rán shèngwáng sān shí sān tiān
所为？’诸臣答言：‘唯然，圣王！三十三天
shòumìng jí cháng ān wǎnkuài lè bǐ tiānshēnxíngduānyán wú bǐ
寿命极长，安隐快乐。彼天身形端严无比，
suǒ jū gōngdiàn chuáng tà wò jù xī shì qī bǎo zì shì tiān fú wèi
所居宫殿、床榻、卧具悉是七宝，自恃天福未
lái guī huà jīn yīngwǎngtǎo lìng qí cuī fú
来归化，今应往讨，令其摧伏。’

ěr shí shèngwáng fù yǔ qī bǎo yī qiè yíngcóng fēi téng
“尔时，圣王复与七宝、一切营从，飞腾
xū kōngshàngdāo lì tiān jiànyǒu yī shù qí sè qīng lǜ shèngwáng
虚空上忉利天，见有一树，其色青绿。圣王
jiàn yǐ jí wèn dà chén cǐ shì hé sè dà chén dá yán
见已，即问大臣：‘此是何色？’大臣答言：

¹³⁶ 大正藏：皆以归化

cǐ shì bō lì zhì duō luó shù dāo lì zhū tiān xià sān yuè shí¹³⁷
‘此是波利质多罗树， 忉利诸天， 夏三月时’，
cháng yú qí xià yú lè shòu lè yòu jiàn bái sè yóu rú bái yún fù
常于其下娱乐受乐。’ 又见白色， 犹如白云， 复
wèn dà chén bǐ shì hé sè dà chén dá yán shì shàn fǎ táng
问大臣：‘彼是何色？’ 大臣答言：‘是善法堂，
dāo lì zhū tiān cháng jí qí zhōng lùn rén tiān shì
忉利诸天常集其中， 论人天事。’

yú shì tiān zhǔ shì tí huán yīn zhī dǐng shēng wáng yǐ lái zài
“于是， 天主释提桓因知顶生王已来在
wài jí chū yíng nì jiàn yǐ zhí shǒu shēng shàn fǎ táng fēn zuò ér
外， 即出迎逆。 见已执手， 升善法堂， 分座而
zuò bǐ shí èr wáng xíng róng xiàng mào děng wú chā bié wéi yǒu
坐。 彼时， 二王形容相貌， 等无差别， 唯有
shì shùn wéi bié yì ěr shì shí shèng wáng jí shēng niàn yán wǒ jīn
视眴为别异耳。 是时， 圣王即生念言：‘我今
nìng kě tuì bǐ wáng wèi jí zhù qí zhōng wéi tiān wáng fǒu
宁可退彼王位， 即住其中为天王不？’

shàn nán zǐ ěr shí dì shì shòu chí dú sòng dà shèng jīng diǎn
“善男子， 尔时， 帝释受持读诵大乘经典，
kāi shì fēn bié wèi tā yǎn shuō wéi yú shēn yì wèi jìn tōng dá yǐ shì
开示分别为他演说， 唯于深义未尽通达。 以是
dú sòng shòu chí fēn bié wèi tā guǎng shuō yīn yuán lì gù yǒu dà
读诵、 受持、 分别为他广说因缘力故， 有大
wēi dé shàn nán zǐ shì dǐng shēng wáng yú cǐ dì shì shēng è xīn yǐ
威德。 善男子， 是顶生王于此帝释生恶心已，
jí biàn duò luò huán yán fú tí yǔ suǒ ài niàn rén tiān lí bié shēng dà
即便堕落还阎浮提， 与所爱念人天离别， 生大
kǔ nǎo fù yù è bìng jí biàn mìng zhōng ěr shí dì shì jiā
苦恼， 复遇恶病， 即便命终。 尔时， 帝释， 迦
shè fó shì zhuàn lún shèng wáng zé wǒ shēn shì
叶佛是； 转轮圣王则我身是。

shàn nán zǐ dāng zhī rú shì ài bié lí zhě jí wéi dà kǔ
“善男子， 当知如是爱别离者， 极为大苦。
shàn nán zǐ pú sà mó hē sà shàng yì guò qù rú shì děng bèi ài bié
善男子， 菩萨摩诃萨尚忆过去如是等辈爱别

¹³⁷ 大正藏：日

lí kǔ hé kuàng pú sà zhù yú dà shèng dà niè pán jīng ér dāng bù
离苦，何况菩萨住于大乘大涅槃经，而当不
guān xiàn zài zhī shì ài bié lí kǔ
观现在之世爱别离苦？

shàn nán zǐ yún hé pú sà xiū xíng dà shèng dà niè pán jīng
“善男子，云何菩萨修行大乘大涅槃经

guān yuàn zēng huì kǔ shàn nán zǐ shì pú sà mó hē sà guān yú dì
观怨憎会苦？善男子，是菩萨摩诃萨观于地

yù chù shēng è guǐ rén zhōng tiān shàng jiē yǒu rú shì yuàn zēng
狱、畜生、饿鬼、人中、天上皆有如是怨憎

huì kǔ pì rú rén guān lǎo yù xì bì jiā suǒ chǒu xiè yǐ wéi
会苦。譬如人观牢狱、系闭、枷锁、杻械以为

dà kǔ pú sà mó hē sà yì fù rú shì guān yú wǔ dào yī qiè shòu
大苦；菩萨摩诃萨亦复如是，观于五道一切受

shēng xī shì yuàn zēng hé huì dà kǔ fù cì shàn nán zǐ pì rú
生，悉是怨憎合会大苦。复次，善男子，譬如

yǒu rén cháng wèi yuàn jiā jiā suǒ chǒu xiè shě lí fù mǔ qī
有人，常畏怨家、枷锁、杻械，舍离父母、妻

zǐ juàn shǔ zhēn bǎo chǎn yè ér yuǎn táo bì shàn nán zǐ pú
子、眷属、珍宝、产业而远逃避。善男子，菩

sà mó hē sà yì fù rú shì wèi bù shēng sǐ jù zú xiū xíng liù bō
萨摩诃萨亦复如是，畏怖¹³⁸生死，具足修行六波

luó mì rù yú niè pán jiā shè shì míng pú sà xiū xíng dà shèng dà
罗蜜，入于涅槃。迦叶，是名菩萨修行大乘大

bō niè pán guān yuàn zēng huì kǔ
般涅槃观怨憎会苦。

shàn nán zǐ yún hé pú sà xiū xíng dà shèng dà bō niè pán
“善男子，云何菩萨修行大乘大般涅槃

guān qiú bù dé kǔ qiú zhě yī qiè jìn qiú jìn qiú zhě yǒu èr zhǒng
观求不得苦？求者，一切尽求。尽求者，有二种：

yī qiú shàn fǎ èr qiú bù shàn fǎ shàn fǎ wèi dé kǔ è
一，求善法；二，求不善法。善法未得苦，恶

fǎ wèi lí kǔ shì wéi lüè shuō wǔ shèng yīn kǔ
法未离苦，是为¹³⁹略说五盛阴苦。

jiā shè shì míng kǔ dì
“迦叶，是名苦谛。”

¹³⁸ 大正藏：怖畏

¹³⁹ 大正藏：则

ěr shí jiā shè pú sà mó hē sà bó fó yán shì zūn rú fó
尔时，迦叶菩萨摩诃萨白佛言：“世尊！如佛

suǒ shuō wǔ shèng yīn kǔ shì yì bù rán hé yǐ gù rú fó wǎng xī
所说五盛阴苦，是义不然。何以故？如佛往昔

gào shì mó nán ruò sè kǔ zhě yī qiè zhòng shēng bù yīng qiú sè
告释摩男：‘若色苦者，一切众生不应求色；

ruò yǒu qiú zhě zé bù míng kǔ rú fó gào zhū bǐ qiū yǒu sān zhǒng
若有求者则不名苦。’如佛告诸比丘：‘有三种

shòu kǔ shòu lè shòu bù kǔ bù lè shòu rú fó xiān wèi zhū bǐ
受：苦受、乐受、不苦不乐受。’如佛先为诸比

qiū shuō ruò yǒu rén néng xiū xíng shàn fǎ zé dé shòu lè yòu
丘说：‘若有人，能修行善法，则得受乐。’又

rú fó shuō yú shàn dào zhōng liù chù shòu lè yǎn jiàn hǎo sè
如佛说：‘于善道中，六触受乐，眼见好色，

shì zé wéi lè ěr bí shé shēn yì sī hǎo fǎ yì fù rú
是则为乐；耳、鼻、舌、身、意思好法，亦复如

shì rú fó shuō jì
是。’如佛说偈：

chí jiè zé wéi lè shēn bú shòu zhòng kǔ
持戒则为乐 身不受众苦

shuì mián dé ān wěn wù zé xīn huān xǐ
睡眠得安隐 寤则心欢喜

ruò shòu yī shí shí sòng xí ér jīng xíng
若受衣食时 诵习而经行

dú chǔ yú shān lín rú shì wéi zuì lè
独处于山林 如是为最乐

ruò néng yú zhòng shēng zhòu yè cháng xiū cí
若能于众生 昼夜常修慈

yīn shì dé cháng lè yǐ bù nǎo tā gù
因是得常乐 以不恼他故

shǎo yù zhī zú lè duō wén fēn bié lè
少欲知足乐 多闻分别乐

wú zhuó ā luó hàn yì míng wéi shòu lè
无著阿罗汉 亦名为受乐

pú sà mó hē sà bì jìng dào bǐ àn
菩萨摩诃萨 毕竟到彼岸

suǒ zuò zhòng shì bàn shì míng wéi zuì lè
所作众事办 是名为最乐

shì zūn rú zhū jīng zhōng suǒ shuō lè xiàng qí yì rú shì
“世尊！如诸经中 所说乐相，其义如是。

rú fó jīn shuō yún hé dāng yǔ cǐ yì xiāng yìng
如佛今说，云何当与此义相应？”

fó gào jiā shè shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ shàn néng
佛告迦叶：“善哉！善哉！善男子，善能

zī wèn rú lái shì yì shàn nán zǐ yī qiè zhòng shēng yú xià kǔ zhōng
咨问如来是义。善男子，一切众 生，于下苦中
héng shēng lè xiǎng shì gù wǒ jīn suǒ shuō kǔ xiàng yǔ běn bú yì
横 生乐想，是故，我今所说苦相与本不异。”

jiā shè pú sà bó fó yán rú fó suǒ shuō yú xià kǔ zhōng shēng
迦叶菩萨白佛言：“如佛所说于下苦中 生

lè xiǎng zhě xià shēng xià lǎo xià bìng xià sǐ xià ài bié lí
乐想者，下生、下老、下病、下死、下爱别离、
xià qiú bù dé xià yuàn zēng huì xià wǔ shèng yīn rú shì děng kǔ yì
下求不得、下怨憎会、下五盛阴，如是等苦亦

yīng yǒu lè shì zūn xià shēng zhě suǒ wèi sān è qù zhōng shēng
应有乐。世尊！下生者，所谓三恶趣；中 生

zhě suǒ wèi rén zhōng shàng shēng zhě suǒ wèi tiān shàng ruò fù yǒu
者，所谓人中；上 生者，所谓天上。若复有

rén zuò rú shì wèn ruò yú xià lè shēng yú kǔ xiǎng yú zhōng lè
人作如是问：‘若于下乐生于苦想，于中乐

zhōng shēng wú kǔ lè xiǎng yú shàng lè zhōng shēng yú lè xiǎng dāng
中 生无苦乐想，于上乐中 生于乐想。’当

yún hé dá shì zūn ruò xià kǔ zhōng shēng lè xiǎng zhě wèi jiàn yǒu rén
云何答？世尊！若下苦中 生乐想者，未见有人

dāng shòu qiān fá chū yī xià shí yǐ shēng lè xiǎng ruò bù shēng zhě
当受千罚，初一下时，已生乐想。若不生者，

yún hé shuō yán yú xià kǔ zhōng ér shēng lè xiǎng
云何说言：‘于下苦中而生乐想。’”

fó gào jiā shè rú shì rú shì rú rǔ suǒ shuō yǐ shì yì
佛告迦叶：“如是如是，如汝所说，以是义

gù wú yǒu lè xiǎng hé yǐ gù yóu rú bǐ rén dāng shòu qiān fá
故，无有乐想。何以故？犹如彼人当受千罚，

shòu yī xià yǐ jí dé tuō zhě shì rén ěr shí biàn shēng lè xiǎng shì
受一下已，即得脱者，是人尔时便生乐想。是

gù dāng zhī yú wú lè zhōng wàng shēng lè xiǎng
故当知，于无乐中，妄生乐想。”

jiā shè yán shì zūn bǐ rén bù yǐ yī xià shēng yú lè xiǎng
迦叶言：“世尊！彼人不以一下生于乐想，

yǐ dé tuō gù ér shēng lè xiǎng
以得脱故而生乐想。”

jiā shè shì gù wǒ xī wèi shì mó nán shuō wǔ yīn zhōng lè
“迦叶，是故，我昔为释摩男说五阴中乐，

shí bù xū yě jiā shè yǒu sān shòu sān kǔ sān shòu zhě suǒ wèi lè
实不虚也。迦叶，有三受三苦。三受者，所谓乐

shòu kǔ shòu bù kǔ bú lè shòu sān kǔ zhě suǒ wèi kǔ kǔ
受、苦受、不苦不乐受。三苦者，所谓苦苦、

xíng kǔ huài kǔ shàn nán zǐ kǔ shòu zhě míng wéi sān kǔ suǒ
行苦、坏苦。善男子，苦受者，名为三苦，所

wèi kǔ kǔ xíng kǔ huài kǔ yú èr shòu zhě suǒ wèi xíng kǔ huài
谓苦苦、行苦、坏苦；余二受者，所谓行苦、坏

kǔ shàn nán zǐ yǐ shì yīn yuán shēng sǐ zhī zhōng shí yǒu lè
苦。善男子，以是因缘，生死之中，实有乐

shòu pú sà mó hē sà yǐ kǔ lè xìng bù xiāng shě lí shì gù shuō yán
受。菩萨摩訶萨以苦乐性不相舍离，是故说言：

yī qiè jiē kǔ shàn nán zǐ shēng sǐ zhī zhōng shí wú yǒu lè
‘一切皆苦。’善男子，生死之中，实无有乐，

dàn zhū fó pú sà suí shùn shì jiān shuō yán yǒu lè
但诸佛菩萨随顺世间说言有乐。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn zhū fó pú sà ruò suí sú
迦叶菩萨白佛言：“世尊！诸佛菩萨若随俗

shuō shì xū wàng fǒu¹⁴⁰ rú fó suǒ shuō xiū xíng shàn zhě zé shòu
说，是虚妄不¹⁴⁰？如佛所说：‘修行善者，则受

lè bào chí jiè ān lè shēn bú shòu kǔ nǎi zhì zhòng shì yǐ bàn
乐报，持戒安乐，身不受苦，乃至众事已办，

shì wéi zuì lè rú shì děng jīng suǒ shuō lè shòu shì xū wàng fǒu
是为最乐。’如是等经所说乐受，是虚妄不？

ruò shì xū wàng zhū fó shì zūn jiǔ yú wú liàng bǎi qiān wàn yì ā sēng
若是虚妄，诸佛世尊，久于无量百千万亿阿僧

qí jié xiū pú tí dào yǐ lí wàng yǔ jīn zuò shì shuō qí yì
祇劫，修菩提道，已离妄语，今作是说，其义

yún hé?
云何？”

¹⁴⁰ 大正藏：否

fó yán shànnán zǐ rú shàngsuǒshuōzhūshòu lè jì jí
佛言：“善男子，如上所说诸受乐偈，即
shì pú tí dào zhī gēnběn yì néngzhǎngyǎng ā nòuduōluó sānmiǎosān
是菩提道之根本，亦能长养阿耨多罗三藐三
pú tí yǐ shì yì gù xiān yú jīngzhōngshuō shì lè xiàng shànnán zǐ
菩提。以是义故，先于经中说是乐相。善男子，
pì rú shì jiānsuǒ xū zī shēng néngwéi lè yīn gù míngwéi lè suǒ
譬如世间所须资生，能为乐因，故名为乐，所
wèi nǚ sè dānmiǎn yǐn jiǔ shàngzhuàngānwèi kě shí dé shuǐ hán
谓女色、耽湏饮酒、上饌甘味、渴时得水、寒
shí yù huǒ yī fú yīng luò xiàngmǎ chēshèng nú bì tóng pú
时遇火、衣服、瓔珞、象马车乘、奴婢、僮仆、
jīn yín liú lí shān hú zhēnzhū cāng kù gǔ mǐ rú shì
金、银、琉璃、珊瑚、真珠、仓库谷米，如是
děng wù shì jiānsuǒ xū néngwéi lè yīn shì míngwéi lè shànnán zǐ
等物世间所须，能为乐因，是名为乐。善男子，
rú shì děng wù yì néngshēng kǔ yīn yú nǚ rénshēngnán zǐ kǔ yōu
如是等物亦能生苦。因于女人生男子苦，忧
chóu bēi qì nǎi zhì duàn mìng yīn jiǔ gānwèi nǎi zhì cāng kù¹⁴¹ yì néng
愁悲泣乃至断命。因酒甘味乃至仓库¹⁴¹，亦能
lìng rén shēng dà yōunǎo yǐ shì yì gù yī qiè jiē kǔ wú yǒu lè xiàng
令人 生大忧恼，以是义故，一切皆苦，无有乐相。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà yú shì bā kǔ jiě kǔ wú kǔ
“善男子，菩萨摩訶萨于是八苦，解苦无苦。

shànnán zǐ yī qiè shēngwén pì zhī fó děng bù zhī lè
“善男子，一切声闻、辟支佛等，不知乐

yīn wéi rú shì rén yú xià kǔ zhōng shuō yǒu lè xiàng wéi yǒu pú
因，为如是人，于下苦中，说有乐相。唯有菩

sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán nǎi néng zhī shì kǔ yīn lè yīn
萨住于大乘大般涅槃，乃能知是苦因乐因。

大般涅槃經卷第十一

¹⁴¹ 大正藏：谷

dà bō niè pán jīng juàn dì shí èr
大般涅槃经卷第十二

běiliángtiānzhú sānzàngtán wú chèn yì fàn
北凉天竺三藏昙无讖译 梵

sòngshāmén huì yán huì guāntóng xiè líng yùn zài zhì
宋沙门慧严慧观同谢灵运再治

shèngxíng pǐn dì shí jiǔ zhī èr¹⁴²
圣行品第十九之二

shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà zhù yú dà shèng dà bō
“善男子，云何菩萨摩诃萨住于大乘大般

niè pánguānchá jí dì shànnán zǐ pú sà mó hē sà guān cǐ jí dì
涅槃观察集谛？善男子，菩萨摩诃萨观此集谛

shì yīn yīn yuán suǒ wèi jí zhě huán ài yú yǒu ài yǒu èr zhǒng
是阴因缘。所谓集者，还爱于有。爱有二种：

yī ài jǐ shēn èr ài suǒ xū fù yǒu èr zhǒng wèi dé wǔ
一，爱己身；二，爱所须。复有二种：未得五

yù xì xīn zhuān qiú jì qiú dé yǐ kān rěn zhuān zhuó fù yǒu sān
欲，系心专求；既求得已，堪忍专著。复有三

zhǒng yù ài sè ài wú sè ài fù yǒu sān zhǒng yè yīn yuán
种：欲爱、色爱、无色爱。复有三种：业因缘

ài fán nǎo yīn yuán ài kǔ yīn yuán ài chū jiā zhī rén yǒu sì zhǒng
爱、烦恼因缘爱、苦因缘爱。出家之人有四种

ài hé děng wéi sì yī fú yǐn shí wò jù tāng yào fù yǒu
爱。何等为四？衣服、饮食、卧具、汤药。复有

wǔ zhǒng tān zhuó wǔ yīn suí zhū suǒ xū yī qiè ài zhuó fēn bié jiào
五种：贪著五阴。随诸所须一切爱著、分别校

jì wú liàng wú biān¹⁴³
计无量无边。

shànnán zǐ ài yǒu èr zhǒng yī zhě shàn ài èr
“善男子，爱有二种：一者，善爱；二，

bú shàn ài bú shàn ài zhě fán yú zhī qiú shàn fǎ ài zhě zhū
不善爱。不善爱者，凡愚之求；善法爱者，诸

¹⁴² 大正藏：之二

¹⁴³ 大正藏：校

pú sà qiú shàn fǎ ài zhě fù yǒu èr zhǒng bú shàn yǔ shàn qiú èr
菩萨求。善法爱者复有二种：不善与善。求二
shèngzhě míngwéi bú shàn qiú dà shèngzhě shì míngwéishàn shàn
乘者，名为不善；求大乘者，是名为善。善
nán zǐ fán fū ài zhě míng zhī wéi jí bù míngwéi dì pú sà ài
男子，凡夫爱者，名之为集，不名为谛；菩萨爱
zhě míng zhī shí dì bù míngwéi jí hé yǐ gù wèi dù zhòngshēng
者，名之实谛，不名为集。何以故？为度众生
suǒ yǐ shòushēng bù yǐ ài gù ér shòushēng yě
所以受生，不以爱故而受生也。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn rú fó shì zūn yú yú jīng
迦叶菩萨白佛言：“世尊！如佛世尊于余经
zhōng wèi zhūzhòngshēngshuō yè wéi yīn yuán huòshuōjiāomàn huò
中，为诸众生说业为因缘，或说憍慢、或
shuō liù chù huòshuō wú míngwéi wǔ shèng yīn ér zuò yīn yuán jīn yǐ hé
说六触、或说无明为五盛阴而作因缘。今以何
yì shuō sì shèng dì dú yǐ ài xìngwéi wǔ yīn yīn
义，说四圣谛，独以爱性为五阴因？”

fó zàn jiā shè shàn zāi shàn zāi shànnán zǐ rú rǔ suǒ
佛赞迦叶：“善哉！善哉！善男子，如汝所
shuō zhū yīn yuánzhě fēi wéi fēi yīn dàn shì wǔ yīn yào yīn yú ài
说。诸因缘者，非为非因，但是五阴要因于爱。

shànnán zǐ pì rú dà wáng ruò chū yóu xún dà chén juànshǔ xī
善男子，譬如大王，若出游巡，大臣、眷属悉
jiē suí cóng ài yì rú shì suí ài xíngchù shì zhū jié děng yì fù
皆随从；爱亦如是，随爱行处，是诸结等亦复
suí xíng pì rú nì yī suí yǒuchénzhuó zhuó zé suí zhù ài yì
随行。譬如腻衣，随有尘著，著则随住；爱亦
rú shì suí suǒ ài chù yè jié yì zhù fù cì shànnán zǐ pì
如是，随所爱处，业结亦住。复次，善男子，譬
rú shī dì zé néngshēng yá ài yì rú shì néngshēng yī qiè yè
如湿地，则能生牙；爱亦如是，能生一切业
fánǎo yá
烦恼牙。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà zhù shì dà shèng dà bō niè pán
“善男子，菩萨摩诃萨住是大乘大般涅槃，

shēnguān cǐ ài fányǒu jiǔ zhǒng yī rú zhài yǒu yú èr
深观此爱，凡有九种：一，如责¹⁴⁴有余；二，
rú luó chà nǚ fù sān rú miào huā jīng yǒu dú shé sì rú è shí
如罗刹女妇；三，如妙华茎有毒蛇；四，如恶食
xìng suǒ bú biàn ér qiáng shí zhī wǔ rú yín nǚ liù rú mó lóu
性所不便而强食之；五，如淫女；六，如摩楼
jiā zǐ qī rú chuāng zhōng xī ròu bā rú bào fēng jiǔ
迦子；七，如疮中瘰肉；八，如暴风；九，
rú huì xīng
如彗星。

yún hé míng wéi rú zhài yǒu yú shàn nán zǐ pì rú qióng rén
“云何名为如责有余？善男子，譬如穷人，
fù tā qián cái suī yù yù bì yú wèi bì gù yóu xì zài yù ér bù
负他钱财，虽偿欲毕，余未毕故，犹系在狱而不
dé tuō shēng wén yuán jué yì fù rú shì yǐ yǒu ài xí zhī yú qì
得脱。声闻、缘觉亦复如是，以有爱习之余气
gù bù néng dé chéng ā nòu duō luó sān miǎo sān pú tí shàn nán zǐ
故，不能得成阿耨多罗三藐三菩提。善男子，
shì míng rú zhài yǒu yú
是名如责有余。

shàn nán zǐ yún hé rú luó chà nǚ fù shàn nán zǐ pì
“善男子，云何如罗刹女妇？善男子，譬
rú yǒu rén dé luó chà nǚ nà yǐ wéi fù shì luó chà nǚ suí suǒ shēng
如有人，得罗刹女纳以为妇，是罗刹女随所生
zǐ shēng yǐ biàn shí shí zǐ jì jìn fù shí qí fū shàn nán zǐ
子，生已便食；食子既尽，复食其夫。善男子，
ài luó chà nǚ yì fù rú shì suí zhū zhòng shēng shēng shàngēn zǐ suí
爱罗刹女亦复如是，随诸众生善根子，随
shēng suí shí shàn zǐ jì jìn fù shí zhòng shēng lìng duò dì yù
生随食；善子既尽，复食众生，令堕地狱、
chù shēng è guǐ wéi chú pú sà shì míng rú luó chà nǚ fù
畜生、饿鬼，唯除菩萨。是名如罗刹女妇。

shàn nán zǐ yún hé rú miào huā jīng dú shé chán zhī pì rú
“善男子，云何如妙华茎毒蛇缠之？譬如
yǒu rén xìng ài hào huā bú jiàn huā jīng dú shé guò huàn jí biàn qián
有人，性爱好华，不见华茎毒蛇过患，即便前

¹⁴⁴ 大正藏：債（後同）

zhuō zhuō yǐ shé shì shì yǐ mìngzhōng yī qiè fán fū yì fù rú shì
 捉，捉已蛇螫，螫已命终。一切凡夫亦复如是，
 tān wǔ yù huā bú jiàn shì ài dú shéguòhuàn ér biànshòu qǔ jí wéi
 贪五欲华，不见是爱毒蛇过患而便受取，即为
 ài shé zhī suǒ dú shì mìngzhōng jí duòsān è dào zhōng wéichú pú sà
 爱蛇之所毒螫，命终即堕三恶道中，唯除菩萨。
 shì míng rú miào huā jīng dú shé chán zhī
 是名如妙华茎毒蛇缠之。

shànnán zǐ yún hé suǒ bú biàn shí ér qiáng shí zhī pì rú
 “善男子，云何所不便食而强食之？譬如
 yǒurén suǒ bú biàn shí ér qiáng shí zhī shí yǐ fù tòng huàn xià
 有人，所不便食，而强食之，食已腹痛，患下
 ér sǐ ài shí rú shì wǔ dào zhòngshēngqiáng shí tānzhuó yǐ shì
 而死。爱食如是，五道众生强食贪著，以是
 yīn yuán duòsān è dào wéichú pú sà shì míngsuǒ bú biàn shí ér
 因缘，堕三恶道，唯除菩萨。是名所不便食而
 qiáng shí zhī
 强食之。

shànnán zǐ yún hé rú yīn nǚ pì rú yú rén yǔ yīn nǚ
 “善男子，云何如淫女？譬如愚人与淫女
 tōng ér bǐ yīn nǚ qiǎozuò zhǒngzhǒngchǎnmèixiàn qīn xī duó shì
 通，而彼淫女，巧作种种谄媚现亲，悉夺是
 rén suǒ yǒuqián cái qián cái jì jìn biàn fù qū zhú ài zhī yīn nǚ yì
 人所有钱财，钱财既尽，便复驱逐。爱之淫女亦
 fù rú shì yú rén wú zhì yǔ zhī jiāotōng ér shì ài nǚ duó qí suǒ yǒu
 复如是，愚人无智与之交通，而是爱女夺其所有
 yī qiè shàn fǎ shàn fǎ jì jìn qū zhú lìng duòsān è dào zhōng wéi
 一切善法，善法既尽，驱逐令堕三恶道中，唯
 chú pú sà shì míng rú yīn nǚ¹⁴⁵
 除菩萨。是名如淫女¹⁴⁵。

shànnán zǐ yún hé rú mó lóu jiā zǐ pì rú mó lóu jiā
 “善男子，云何如摩楼迦子？譬如摩楼迦
 zǐ ruòniǎo shí yǐ suí fèn duò dì huò yīn fēngchuī lái zài shù xià
 子，若鸟食已，随粪堕地，或因风吹来，在树下
 jí biànshēngzhǎng chánrào fù shù ní jū luó shù lìng bù zēngzhǎng
 即便生长，缠绕缚束¹⁴⁶尼拘罗树，令不增长，

¹⁴⁵ 大正藏：是名姪女

¹⁴⁶ 大正藏：纏繞束縛

sù zhì kǔ sǐ ài mó lóu jiā zǐ yì fù rú shì chán fù fán fū suǒ yǒu
遂至枯死。爱摩楼迦子亦复如是，缠缚凡夫所有
shàn fǎ bú lìng zēng zhǎng suì zhì kǔ miè jì kǔ miè yǐ mìng zhōng
善法，不令增长，遂至枯灭，既枯灭已，命终
zhī hòu duò sān è dào wéi chú pú sà shì míng rú mó lóu jiā zǐ
之后，堕三恶道，唯除菩萨。是名如摩楼迦子。

shàn nán zǐ yún hé rú chuāng zhōng xī ròu rú rén jiǔ
“善男子，云何如疮中瘰肉？如人久
chuāng zhōng shēng xī ròu qí rén yào dāng qín xīn liáo zhì mò shēng
疮，中生瘰肉，其人要当勤心疗治，莫生
shě xīn ruò shēng shě xīn xī ròu zēng zhǎng chóng jū fù shēng yǐ
舍心。若生舍心，瘰肉增长，虫疽复生，以
shì yīn yuán jí biàn mìng zhōng fán fū yú rén wǔ yīn chuāng yí yì fù
是因缘，即便命终。凡夫愚人五阴疮痍亦复
rú shì ài yú qí zhōng ér wéi xī ròu yīng dāng qín xīn zhì ài xī ròu
如是，爱于其中而为瘰肉，应当勤心治爱瘰肉。
ruò bú zhì zhě mìng zhōng jí duò sān è dào zhōng wéi chú pú sà shì
若不治者，命终即堕三恶道中，唯除菩萨。是
míng rú chuāng zhōng xī ròu
名如疮中瘰肉。

shàn nán zǐ yún hé rú bào fēng pì rú bào fēng néng yǎn
“善男子，云何如暴风？譬如暴风，能偃
shān yí yuè bá yú shēngēn ài yù bào fēng yì fù rú shì yú fù
山夷岳，拔于深根。爱欲暴风亦复如是，于父
mǔ suǒ ér shēng è xīn néng bá dà zhì shè lì fú děng wú shàng shēn gù
母所而生恶心，能拔大智舍利弗等无上深固
pú tí gēn běn wéi chú pú sà shì míng rú bào fēng
菩提根本，唯除菩萨。是名如暴风。

shàn nán zǐ yún hé rú huì xīng pì rú huì xīng chū xiàn tiān
“善男子，云何如彗星？譬如彗星出现，天
xià yī qiè rén mín jī jǐn bìng shòu yīng zhū kǔ nǎo ài zhī huì xīng yì fù
下一切人民饥谨病瘦，婴诸苦恼。爱之彗星亦复
rú shì néng duàn yī qiè shàn gēn zǐ lìng fán fū rén gū qióng jī
如是，能断一切善根种子，令凡夫人孤穷饥
jīn shēng fán nǎo bìng liú zhuǎn shēng sǐ shòu zhǒng zhǒng kǔ wéi
谨，生烦恼病，流转生死，受种种苦，唯
chú pú sà shì míng rú huì xīng
除菩萨。是名如彗星。

shànnán zǐ pú sà mó hē sà zhù yú dà shèng dà bō niè pán
“善男子，菩萨摩訶萨住于大乘大般涅槃，

guānchá ài jié rú shì jiǔ zhǒng shànnán zǐ yǐ shì yì gù zhū fán
观察爱结如是九种。善男子，以是义故，诸凡

fū rén yǒu kǔ wú dì shēngwén yuánjué yǒu kǔ yǒu kǔ dì ér wú zhēn
夫人有苦无谛；声闻、缘觉有苦有苦谛而无真

shí zhū pú sà děng jiě kǔ wú kǔ shì gù wú kǔ ér yǒuzhēn dì zhū
实；诸菩萨等解苦无苦，是故无苦而有真谛。诸

fán fū rén yǒu jí wú dì shēngwén yuánjué yǒu jí yǒu jí dì zhū
凡夫人有集无谛；声闻、缘觉有集有集谛；诸

pú sà děng jiě jí wú jí shì gù wú jí ér yǒuzhēn dì shēngwén
菩萨等解集无集，是故无集而有真谛。声闻、

yuánjué yǒumiè fēi zhēn pú sà mó hē sà yǒumiè yǒuzhēn dì shēngwén
缘觉有灭非真；菩萨摩訶萨有灭有真谛。声闻、

yuánjué yǒudào fēi zhēn pú sà mó hē sà yǒudào yǒuzhēn dì
缘觉有道非真；菩萨摩訶萨，有道有真谛。

shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà zhù yú dà shèng dà bō
“善男子，云何菩萨摩訶萨住于大乘大般

niè pán jiàn miè jiàn miè dì suǒ wèi duàn chú yī qiè fán nǎo ruò fán
涅槃见灭、见灭谛？所谓断除一切烦恼。若烦

nǎo duàn zé míng wéi cháng miè fán nǎo huǒ zé míng jì miè fán
恼断，则名为常；灭烦恼火，则名寂灭；烦

nǎo miè gù zé dé shòu lè zhū fó pú sà qiú yīn yuán gù gù míng
恼灭故，则得受乐。诸佛菩萨求因缘故，故名

wéi jìng gèng bú fù shòu èr shí wǔ yǒu gù míng chū shì yǐ chū shì
为净；更不复受二十五有，故名出世；以出世

gù gù míng wéi wǒ cháng yú sè shēng xiāng wèi chù děng
故，故名为我常；于色、声、香、味、触等，

ruò nán ruò nǚ ruò shēng zhù miè ruò kǔ ruò lè bù kǔ bú lè bù
若男若女、若生住灭、若苦若乐、不苦不乐，不

qǔ xiàng mào gù míng bì jìng jì miè zhēn dì shànnán zǐ pú sà rú shì
取相貌故名毕竟寂灭真谛。善男子，菩萨如是

zhù yú dà shèng dà bō niè pán guān miè shèng dì
住于大乘大般涅槃观灭圣谛。

shànnán zǐ yún hé pú sà mó hē sà zhù yú dà shèng dà bō
“善男子，云何菩萨摩訶萨住于大乘大般

niè pán guān dào shèng dì shànnán zǐ pì rú àn zhōng yīn dēng dé
涅槃观道圣谛？善男子，譬如暗中，因灯得

jiàn cū xì zhī wù pú sà mó hē sà yì fù rú shì zhù yú dà shèng dà
见粗细之物。菩萨摩诃萨亦复如是，住于大乘大
bō niè pán yīn bā shèng dào jiàn yī qiè fǎ suǒ wèi cháng wú cháng
般涅槃，因八圣道见一切法，所谓常、无常，
yǒu wéi wú wéi yǒu zhòng shēng fēi zhòng shēng wù fēi wù
有为、无为，有众生、非众生，物、非物，
kǔ lè wǒ wú wǒ jìng bú jìng fán nǎo fēi fán nǎo
苦、乐，我、无我，净、不净，烦恼、非烦恼，
yè fēi yè shí bù shí shèng fēi shèng zhī wú zhī
业、非业，实、不实，乘、非乘，知、无知，
tuó luó biāo fēi tuó luó biāo qiú nà fēi qiú nà jiàn fēi jiàn
陀罗骠、非陀罗骠，求那、非求那，见、非见，
sè fēi sè dào fēi dào jiě fēi jiě shàn nán zǐ pú sà
色、非色，道、非道，解、非解。善男子，菩萨
rú shì zhù yú dà shèng dà bō niè pán guān dào shèng dì
如是住于大乘大般涅槃观道圣谛。”

jiā shè pú sà bó fó yán shì zūn ruò bā shèng dào shì dào
迦叶菩萨白佛言：“世尊！若八圣道是道
shèng dì yì bù xiāng yìng hé yǐ gù rú lái huò shuō xìn xīn
圣谛，义不相应。何以故？如来或说：‘信心
wéi dào néng dù zhū lòu huò shí shuō dào bú fàng yì shì
为道，能度诸漏。’或时说：‘道，不放逸是。
zhū fó shì zūn bú fàng yì gù dé ā nù duō luó sān miǎo sān pú tí
诸佛、世尊不放逸故，得阿耨多罗三藐三菩提；
yì shì pú sà zhù dào zhī fǎ huò shí shuō yán jīng jìn shì dào
亦是菩萨助道之法。’或时说言：‘精进是道。’
rú gào ā nán ruò yǒu rén néng qín xiū jīng jìn zé dé chéng jiù ā nù
如告阿难：‘若有人能勤修精进，则得成就阿耨
duō luó sān miǎo sān pú tí huò shí shuō yán guān shēn niàn chù ruò
多罗三藐三菩提。’或时说言：‘观身念处，若
yǒu xì xīn jīng qín xiū xí shì shēn niàn chù zé dé chéng jiù ā nù duō
有系心精勤修习是身念处，则得成就阿耨多
luó sān miǎo sān pú tí huò shí shuō yán zhèng dìng wéi dào rú
罗三藐三菩提。’或时说言：‘正定为道。’如
gào dà dé mó hē jiā shè fū zhèng dìng zhě zhēn shí shì dào fēi bú
告大德摩诃迦叶：‘夫正定者，真实是道；非不

zhèngdìng ér shì dào yě ruò rù chán¹⁴⁷ dìng nǎi néng sī wéi wǔ yīn
 正定而是道也。若入禅¹⁴⁷定，乃能思惟五阴
 shēngmiè fēi bú rù¹⁴⁸ dìng néng sī wéi yě huòshuō yī fǎ ruò
 生灭，非不入¹⁴⁸定能思惟也。’或说一法：‘若
 rén xiū xí néng jìng zhòng shēng mièchú yī qiè yōuchóu kǔ nǎo dài
 人修习，能净众生，灭除一切忧愁苦恼，逮
 dé zhèng fǎ suǒ wèiniàn fó sānmèi huò fù shuō yán xiū wú cháng
 得正法，所谓念佛三昧。’或复说言：‘修无常
 xiǎng shì míng wéi dào rú gào bǐ qiū yǒu néng duō xiū wú cháng
 想，是名为道。’如告比丘：‘有能多修无常
 xiǎngzhě néng dé ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí huòshuō kōng
 想者，能得阿耨多罗三藐三菩提。’或说：‘空
 jì ā lán rě chù dú zuò sī wéi néng dé sù chéng ā nòuduō luó sān
 寂阿兰若处，独坐思惟，能得速成阿耨多罗三
 miǎosān pú tí huò shí shuō yán wèi rén yǎn fǎ shì míng wéi dào
 藐三菩提。’或时说言：‘为人演法，是名为道。
 ruò wén fǎ yǐ yí wǎng jí duàn yí wǎng duàn yǐ zé dé ā nòu
 若闻法已，疑网即断，疑网断已，则得阿耨
 duō luó sānmiǎosān pú tí huò shí shuō yán chí jiè shì dào rú
 多罗三藐三菩提。’或时说言：‘持戒是道。’如
 gào ā nán ruò yǒu jīng qín xiū chí jìn jiè shì rén zé dù shēng sǐ dà
 告阿难：‘若有精勤修持禁戒，是人则度生死大
 kǔ huò shí shuō yán qīn jìn shàn yǒu shì míng wéi dào rú gào
 苦。’或时说言：‘亲近善友，是名为道。’如告
 ā nán ruò yǒu qīn jìn shàn zhī shí zhě zé jù¹⁴⁹ jìng jiè ruò yǒu zhòng
 阿难：‘若有亲近善知识者，则具¹⁴⁹净戒。若有众
 shēng néng qīn jìn wǒ zé dé fā yú ā nòuduō luó sānmiǎosān pú tí
 生能亲近我，则得发于阿耨多罗三藐三菩提
 xīn huò shí shuō yán xiū cí shì dào xiū xué cí zhě duàn zhū
 心。’或时说言：‘修慈是道。修学慈者，断诸
 fán nǎo dé bú dòng chù huò shí shuō yán zhì huì shì dào rú
 烦恼，得不动处。’或时说言：‘智慧是道。’如
 fó xī wèi bō dū bō tí bǐ qiū ní shuō zǐ mèi rú zhū shēng wén yǐ
 佛昔为波阁波提比丘尼说：‘姊妹，如诸声闻以

¹⁴⁷ 大正藏：正

¹⁴⁸ 大正藏：人

¹⁴⁹ 大正藏：安

zhì huì dāonéngduànzhū liú zhū lòu fán nǎo huò shí rú lái shuō
智慧刀能断诸流、诸漏烦恼。’ 或时如来说：

shī shì dào rú fó wǎng xī gào bō sī nì wáng dà wáng dāng
‘施是道。’ 如佛往昔告波斯匿王：‘大王当

zhī wǒ yú wǎng xī duō xíng huì shī yǐ shì yīn yuán jīn rì dé chéng
知，我于往昔多行惠施，以是因缘，今日得成

ā nòuduō luó sān miǎo sān pú tí shì zūn ruò bā shèng dào shì dào
阿耨多罗三藐三菩提。’ 世尊！若八圣道是道

dì zhě rú shì děng jīng qǐ fēi xū wàng ruò bǐ zhū jīng fēi xū wàng
谛者，如是等经岂非虚妄？若彼诸经非虚妄

zhě bǐ zhōng hé yuán bù shuō bā dào wéi dào shèng dì ruò bǐ bù shuō
者，彼中何缘不说八道为道圣谛？若彼不说，

rú lái wǎng xī hé gù cuò miù rán wǒ dìng zhī zhū fó rú lái jiǔ lí
如来往昔何故错谬？然我定知诸佛如来久离

cuò miù
错谬。”

ěr shí shì zūn zàn jiā shè pú sà shàn zāi shàn zāi shàn
尔时，世尊赞迦叶菩萨：“善哉！善哉！善

nán zǐ rǔ jīn yù zhī pú sà dà shèng wēi miào jīng diǎn suǒ yǒu mì mì
男子，汝今欲知菩萨大乘微妙经典所有秘密，

gù zuò shì wèn shàn nán zǐ rú shì zhū jīng xī rù dào dì
故作是问。善男子，如是诸经悉入道谛。

shàn nán zǐ rú wǒ xiān shuō ruò yǒu xìn dào rú shì xìn
“善男子，如我先说，若有信道，如是信

dào shì xìn gēn běn shì néng zuǒ zhù pú tí zhī dào shì gù wǒ shuō
道是信根本，是能佐助菩提之道。是故，我说

wú yǒu cuò miù
无有错谬。

shàn nán zǐ rú lái shàn zhī wú liàng fāng biàn yù huà zhòng
“善男子，如来善知无量方便，欲化众

shēng gù zuò rú shì zhǒng zhǒng shuō fǎ shàn nán zǐ pì rú liáng yī
生故，作如是种种说法。善男子，譬如良医，

shí zhū zhòng shēng zhǒng zhǒng bìng yuán suí qí suǒ huàn ér wéi hé yào
识诸众生种种病源，随其所患而为合药。

bìng yào suǒ jìn wéi shuǐ yī zhǒng bú zài jìn lì huò fú jiāng shuǐ huò
并药所禁，唯水一种不在禁例，或服姜水、或

gān cǎo shuǐ huò xì xīn shuǐ huò hēi shí mì shuǐ huò ā mó lè shuǐ
甘草水、或细辛水、或黑石蜜水、或阿摩勒水、

huò ní pó luó shuǐ huò bō zhòu luó shuǐ huò fú lěngshuǐ huò fú rè shuǐ
或尼婆罗水、或钵昼罗水、或服冷水、或服热水、
huò pú táo shuǐ huò ān shí liù shuǐ shàn nán zǐ rú shì liáng yī shàn
或蒲萄水、或安石榴水。善男子，如是，良医善
zhī zhòngshēng suǒ huàn zhǒng zhǒng yào suī duō jìn shuǐ bú zài lì
知众生所患种种，药虽多禁，水不在例。
rú lái yì ěr shàn zhī fāng biàn yú yī fǎ xiàng suí zhū zhòngshēng fēn
如来亦尔，善知方便于一法相，随诸众生分
bié guǎng shuō zhǒng zhǒng míng xiàng bǐ zhū zhòngshēng suí suǒ shuō shòu
别广说种种名相。彼诸众生，随所说受，
shòu yǐ xiū xí chú duàn fán nǎo rú bǐ bìng rén suí liáng yī jiào
受已修习，除断烦恼，如彼病人，随良医教，
suǒ huàn dé chú
所患得除。

fù cì shàn nán zǐ rú yǒu yī rén shàn jiě zhòng yǔ
“复次，善男子，如有一人，善解众语，
zài dà zhòng zhōng shì zhū dà zhòng rè kě suǒ bī xián fā shēng yán
在大众中。是诸大众，热渴所逼，咸发声言：

wǒ yù yǐn shuǐ wǒ yù yǐn shuǐ shì rén jí shí yǐ qīng lěng shuǐ suí
‘我欲饮水！我欲饮水！’是人即时以清冷水随
qí zhǒng lèi shuō yán shì shuǐ huò yán bō ní huò yán yù chí¹⁵⁰ huò yán
其种类说言是水，或言波尼、或言郁持¹⁵⁰、或言
shā lì lán huò yán pó lì huò yán bō¹⁵¹ yē huò yán gān lù huò
絜利蓝、或言婆利、或言波¹⁵¹耶、或言甘露、或
yán niú rǔ yǐ rú shì děng wú liàng shuǐ míng wèi dà zhòng shuō shàn nán
言牛乳，以如是等无量水名为大众说。善男
zǐ rú lái yì ěr yī yī shèng dào wèi zhū shēng wén zhǒng zhǒng yǎn
子，如来亦尔，以一圣道为诸声闻种种演
shuō cóng xìn gēn děng zhì bā shèng dào
说，从信根等至八圣道。

fù cì shàn nán zǐ pì rú jīn shī yǐ yī zhǒng jīn suí
“复次，善男子，譬如金师，以一种金随
yì zào zuò zhǒng zhǒng yīng luò suǒ wèi qián suǒ huán chuàn chāi dāng
意造作种种瓔珞，所谓钳锁、环钏、钗瑯

¹⁵⁰ 大正藏：特

¹⁵¹ 大正藏：婆

152 tiānguān bì yìn sū yǒu rú shì chābié bù tóng rán bù lí jīn
、天冠、臂印，虽有如是差别不同，然不离金。

shànnán zǐ rú lái yì ěr yǐ yī fó dào suí zhū zhòngshēngzhǒngzhǒng
善男子，如来亦尔，以一佛道随诸众生种种
fēn bié ér wèishuō zhī huòshuō yī zhǒng suǒ wèi zhū fó yī dào wú èr
分别而为说之，或说一种，所谓诸佛一道无二。

fù shuō èr zhǒng suǒ wèi dìng huì fù shuō sān zhǒng wèi jiàn
复说二种，所谓定、慧。复说三种，谓见、
huì zhì fù shuō sì zhǒng suǒ wèi jiàn dào xiū dào wú xué dào
慧、智。复说四种，所谓见道、修道、无学道、

fó dào fù shuō wǔ zhǒng suǒ wèi xìn xíng dào fǎ xíng dào xìn jiě
佛道。复说五种，所谓信行道、法行道、信解
tuō dào jiàn dào dào shēnzhèng dào fù shuō liù zhǒng suǒ wèi xū
脱道、见到道、身证道。复说六种，所谓须

tuó huán dào sī tuó hán dào ā nà hán dào ā luó hàn dào pì
陀洹道、斯陀含道、阿那含道、阿罗汉道、辟
zhī fó dào fó dào fù shuō qī zhǒng suǒ wèi niàn jué fēn zé fǎ
支佛道、佛道。复说七种，所谓念觉分、择法

jué fēn jīng jìn jué fēn xǐ jué fēn chú jué fēn dìng jué fēn shě
觉分、精进觉分、喜觉分、除觉分、定觉分、舍
jué fēn fù shuō bā zhǒng suǒ wèi zhèng jiàn zhèng sī wéi zhèng yǔ
觉分。复说八种，所谓正见、正思惟、正语、

zhèng yè zhèng mìng zhèng jīng jìn zhèng niàn zhèng dìng fù shuō
正业、正命、正精进、正念、正定。复说
jiǔ zhǒng suǒ wèi bā dào jí xìn 153 fù shuō shí zhǒng suǒ wèi shí lì
九种，所谓八道及信。复说十种，所谓十力。

fù shuō shí yī zhǒng suǒ wèi shí lì dà cí fù shuō shí èr zhǒng
复说十一种，所谓十力、大慈。复说十二种，
suǒ wèi shí lì dà cí dà bēi fù shuō shí sān zhǒng suǒ wèi shí
所谓十力、大慈、大悲。复说十三种，所谓十

lì dà cí dà bēi niàn fó sān mèi fù shuō shí liù zhǒng suǒ
力、大慈、大悲、念佛三昧。复说十六种，所
wèi shí lì dà cí dà bēi niàn fó sān mèi jí fó suǒ dé sān zhèng
谓十力、大慈、大悲、念佛三昧，及佛所得三正

niàn chù fù shuō èr shí dào suǒ wèi shí lì sì wú suǒ wèi dà cí
念处。复说二十道，所谓十力、四无所畏、大慈、

152 大正藏：鐳

153 大正藏：所謂八聖道及信

dà bēi niàn fó sānmèi sānzhèngniànchù shànnán zǐ shì dào yī
大悲、念佛三昧、三正念处。善男子，是一道一
tǐ rú lái xī rì wèizhòngshēng gù zhǒngzhǒng fēn bié
体，如来昔日为众生故，种种分别。

fù cì shànnán zǐ pì rú yī huǒ yīn suǒ rán gù dé zhǒng
“复次，善男子，譬如一火，因所燃故得种

zhǒngmíng suǒ wèi mù huǒ cǎo huǒ kāng huǒ yì huǒ niú mǎ fèn
种名，所谓木火、草火、糠火、麩火、牛马粪

huǒ shànnán zǐ fó dào yì ěr yī ér wú èr wèizhòngshēng gù
火。善男子，佛道亦尔，一而无二，为众生故，

zhǒngzhǒng fēn bié
种种分别。

fù cì shànnán zǐ pì rú yī shí fēn bié shuō liù ruò
“复次，善男子，譬如一识，分别说六，若

zhì yú yǎn zé míngyǎn shí nǎi zhì yì shí yì fù rú shì shànnán
至于眼，则名眼识，乃至意识，亦复如是。善男

zǐ dào yì rú shì yī ér wú èr rú lái wèi huà zhū zhòngshēng gù
子，道亦如是，一而无二，如来为化诸众生故，

zhǒngzhǒng fēn bié
种种分别。

fù cì shànnán zǐ pì rú yī sè yǎn suǒ jiàn zhě zé míng
“复次，善男子，譬如一色，眼所见者则名

wéi sè ěr suǒ wén zhě zé míng wéi shēng bí suǒ xiù zhě zé míng wéi xiāng
为色，耳所闻者则名为声，鼻所嗅者则名为香，

shé suǒ cháng zhě zé míng wéi wèi shēn suǒ jué zhě zé míng wéi chù shàn
舌所尝者则名为味，身所觉者则名为触。善

nán zǐ dào yì rú shì yī ér wú èr rú lái wèi yù huà zhòngshēng
男子，道亦如是，一而无二，如来为欲化众生

gù zhǒngzhǒng fēn bié shànnán zǐ yǐ shì yì gù yǐ bā shèng
故，种种分别。善男子，以是义故，以八圣

dào fēn míng dào shèng dì
道分名道圣谛。

shànnán zǐ shì sì shèng dì zhū fó shì zūn cì dì shuō zhī
“善男子，是四圣谛，诸佛世尊次第说之，

yǐ shì yīn yuán wú liàng zhòngshēng dé dù shēng sǐ
以是因缘，无量众生得度生死。”

jiā shè bó fó yán shì zūn xī fó yī shí zài héng hé àn
迦叶白佛言¹⁵⁴：“世尊！昔佛一时，在恒河岸

shī shǒu lín zhōng ěr shí rú lái qǔ shǎo shù yè gào zhū bǐ qiū
尸首林中。尔时，如来取少¹⁵⁵树叶告诸比丘：

wǒ jīn shǒu zhōng suǒ zhuō yè duō yī qiè yīn dì cǎo mù yè duō
‘我今手 中所捉叶多，一切因地草木叶多？’

zhū bǐ qiū yán shì zūn yī qiè yīn dì cǎo mù yè duō bù kě chēng
诸比丘言：‘世尊！一切因地草木叶多，不可称

jì rú lái suǒ zhuō shǎo bù zú yán zhū bǐ qiū wǒ suǒ jué liǎo
计；如来所捉，少不足言。’ ‘诸比丘，我所觉了

yī qiè zhū fǎ rú yīn dà dì shēng cǎo mù děng wèi zhū zhòng shēng suǒ
一切诸法，如因大地生草木等；为诸众生所

xuān shuō zhě rú shǒu zhōng yè shì zūn ěr shí shuō rú shì yán rú
宣说者，如手中叶。’世尊尔时说如是言：‘如

lái suǒ liǎo wú liàng zhū fǎ ruò rù sì dì zé wéi yǐ shuō ruò bù rù zhě
来所了无量诸法。若入四谛则为已说；若不入者，

yīng yǒu wǔ dì
应有五谛。’”

fó zàn jiā shè shàn zāi shàn zāi shàn nán zǐ rǔ jīn suǒ
佛赞迦叶：“善哉！善哉！善男子，汝今所

wèn zé néng lì yì ān wěn kuài lè wú liàng zhòng shēng shàn nán zǐ
问则能利益、安隐、快乐无量众生。善男子，

rú shì zhū fǎ xī yǐ shè zài sì shèng dì zhōng
如是诸法，悉已摄在四圣谛中。”

jiā shè pú sà fù bó fó yán rú shì děng fǎ ruò zài sì dì
迦叶菩萨复白佛言：“如是等法若在四谛，

rú lái hé gù chàng yán bù shuō
如来何故唱言不说？”

fó yán shàn nán zǐ suī fù rù zhōng yóu bù míng shuō
佛言：“善男子，虽复入中，犹不名说。

hé yǐ gù shàn nán zǐ zhī shèng dì yǒu èr zhǒng zhì yī zhě zhōng
何以故？善男子，知圣谛有二种智：一者，中；

èr zhě shàng zhōng zhě shēng wén yuán jué shàng zhě zhū fó
二者，上。中者，声闻缘觉¹⁵⁶；上者，诸佛

¹⁵⁴ 大正藏：迦葉菩薩白佛言

¹⁵⁵ 大正藏：小

¹⁵⁶ 大正藏：聲聞緣覺智

pú sà¹⁵⁷ shànnán zǐ zhī zhū yīn kǔ míngwéizhōng zhì fēn bié
菩薩¹⁵⁷。善男子，知諸陰苦，名為中智；分別
zhū yīn yǒu wú liàngxiàng xī shì zhū kǔ fēi shì shēngwén yuánjué
諸陰有無量相，悉是諸苦，非是¹⁵⁸ 聲聞、緣覺
suǒ zhī shì míngshàng zhì shànnán zǐ rú shì děng yì wǒ yú bǐ
所知，是名上智。善男子，如是等義，我于彼
jīng jìng bù shuō zhī
經竟不說之。

shànnán zǐ zhī zhū rù zhě míng zhī wéimén yì míngwéi
“善男子，知諸入者，名之為門，亦名為
kǔ shì míngzhōng zhì fēn bié zhū rù yǒu wú liàngxiàng xī shì zhū kǔ
苦，是名中智；分別諸入有無量相，悉是諸苦，
fēi zhū shēngwén yuánjué suǒ zhī shì míngshàng zhì rú shì děng yì
非諸聲聞、緣覺所知，是名上智。如是等義，
wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
我于彼經亦不說之。

shànnán zǐ zhī zhū jiè zhě míng zhī wéi fēn yì míngwéi
“善男子，知諸界者，名之為分，亦名為
xìng yì míngwéi kǔ shì míngzhōng zhì fēn bié zhū jiè yǒu wú liàngxiàng
性，亦名為苦，是名中智；分別諸界有無量相，
xī shì zhū kǔ fēi zhū shēngwén yuánjué suǒ zhī shì míngshàng zhì
悉是諸苦，非諸聲聞、緣覺所知，是名上智。
shànnán zǐ rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
善男子，如是等義，我于彼經亦不說之。

shànnán zǐ zhī sè huàixiàng shì míngzhōng zhì fēn bié zhū
“善男子，知色壞相，是名中智；分別諸
sè yǒu wú liàng huàixiàng¹⁵⁹ xī shì zhū kǔ fēi zhū shēngwén yuánjué
色有無量壞相¹⁵⁹，悉是諸苦，非諸聲聞、緣覺
suǒ zhī shì míngshàng zhì rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō
所知，是名上智。如是等義，我于彼經亦不說
zhī
之。

shànnán zǐ zhī shòu jué xiàng shì míngzhōng zhì fēn bié
“善男子，知受覺相，是名中智；分別

¹⁵⁷ 大正藏：諸佛菩薩智

¹⁵⁸ 大正藏：諸

¹⁵⁹ 大正藏：分別諸色有無量相

zhūshòuyǒu wú liàng jué xiàng fēi zhūshēngwén yuán jué suǒ zhī shì
诸受有无量觉相，非诸声闻、缘觉所知，是
míngshàng zhì shànnán zǐ rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō
名上智。善男子，如是等义，我于彼经亦不说
zhī
之。

shànnán zǐ zhī xiǎng qǔ xiàng shì míngzhōng zhì fēn bié
“善男子，知想取相，是名中智；分别

shì xiǎng yǒu wú liàng qǔ xiàng fēi zhūshēngwén yuán jué suǒ zhī shì
是想有无量取相，非诸声闻、缘觉所知，是
míngshàng zhì rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
名上智。如是等义，我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī xíng zuò xiàng shì míngzhōng zhì fēn bié shì
“善男子，知行作相，是名中智；分别是

xíng wú liàng zuò xiàng fēi zhūshēngwén yuán jué suǒ zhī shì míngshàng
行无量作相，非诸声闻、缘觉所知，是名上
zhì shànnán zǐ rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
智。善男子，如是等义，我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī shí fēn bié xiàng shì míngzhōng zhì fēn bié
“善男子，知识分别相，是名中智；分别

shì shí wú liàng zhī xiàng fēi zhūshēngwén yuán jué suǒ zhī shì míng
是识无量知相，非诸声闻、缘觉所知，是名
shàng zhì shànnán zǐ rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
上智。善男子，如是等义，我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī ài yīn yuán néng shēng wǔ yīn shì míngzhōng
“善男子，知爱因缘能生五阴，是名中

zhì yī rén qǐ ài wú liàng wú biān shēngwén yuán jué suǒ bù néng
智；一人起爱无量无边，声闻、缘觉所不能
zhī néng zhī yī qiè zhòng shēng suǒ qǐ rú shì děng ài shì míngshàng zhì
知，能知一切众生所起如是等爱，是名上智。

rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
如是等义，我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī miè fán nǎo shì míngzhōng zhì fēn bié fán
“善男子，知灭烦恼，是名中智；分别烦

nǎo bù kě chēng jì miè yì rú shì bù kě chēng jì fēi zhūshēngwén
恼不可称计，灭亦如是不可称计，非诸声闻、
yuán jué suǒ zhī shì míngshàng zhì rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì
缘觉所知，是名上智。如是等义，我于彼经亦

bù shuō zhī
不说之。

shànnán zǐ zhī shì dào xiàng néng lí fán nǎo shì míng zhōng
“善男子，知是道相能离烦恼，是名中

zhì fēn bié dào xiàng wú liàng wú biān suǒ lí fán nǎo yì wú liàng wú biān
智；分别道相无量无边，所离烦恼亦无量无边，

fēi zhū shēng wén yuán jué suǒ zhī shì míng shàng zhì rú shì děng yì
非诸声闻、缘觉所知，是名上智。如是等义，

wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī shì dì zhě shì míng zhōng zhì fēn bié shì
“善男子，知世谛者，是名中智；分别世

dì wú liàng wú biān bù kě chēng jì fēi zhū shēng wén yuán jué suǒ zhī
谛无量无边不可称计，非诸声闻、缘觉所知。

shì míng shàng zhì rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
是名上智。如是等义，我于彼经亦不说之。

shànnán zǐ zhī yī qiè xíng wú cháng¹⁶⁰ zhū fǎ wú wǒ
“善男子，知一切行无常¹⁶⁰、诸法无我、

niè pán jì miè shì dì yī yì shì míng zhōng zhì zhī dì yī yì wú liàng
涅槃寂灭是第一义，是名中智；知第一义无量

wú biān bù kě chēng jì fēi zhū shēng wén yuán jué suǒ zhī shì míng
无边不可称计，非诸声闻、缘觉所知，是名

shàng zhì rú shì děng yì wǒ yú bǐ jīng yì bù shuō zhī
上智。如是等义，我于彼经亦不说之。”

ěr shí wén shū shī lì pú sà bó fó yán shì zūn suǒ shuō
尔时，文殊师利菩萨白佛言：“世尊！所说

shì dì dì yī yì dì qí yì yún hé shì zūn dì yī yì zhōng yǒu
世谛、第一义谛，其义云何？世尊！第一义中有

shì dì fǒu shì dì zhī zhōng yǒu dì yī yì fǒu rú qí yǒu zhě jí
世谛不？世谛之中有第一义不？如其有者，即

shì yī dì rú qí wú zhě jiāng fēi rú lái xū wàng shuō yé
是一谛；如其无者，将非如来虚妄说耶？”

shànnán zǐ shì dì zhě jí dì yī yì dì
“善男子，世谛者，即第一义谛。”

shì zūn ruò ěr zhě zé wú èr dì
“世尊！若尔者，则无二谛。”

¹⁶⁰ 大正藏：善男子，一切行無常

fó yán shànnán zǐ yǒushàn fāngbiàn suí shùnzòngshēng
佛言：“善男子，有善方便，随顺众生

shuō yǒu èr dì shànnán zǐ ruò suí yánshuō zé yǒu èr zhǒng yī
说有二谛。善男子，若随言说，则有二种：一

zhě shì fǎ èr zhě chū shì fǎ shànnán zǐ rú chū shì rén zhī
者，世法；二者，出世法。善男子，如出世人之

suǒ zhī zhě míng dì yī yì dì shì rén zhī zhě míng wéi shì dì
所知者，名第一义谛；世人知者，名为世谛。

shànnán zǐ wǔ yīn hé hé chēng yán mǒu jiǎ fán fū zhòng
“善男子，五阴和合称言某甲，凡夫众

shēng suí qí suǒ chēng shì míng shì dì jiě yīn wú yǒu mǒu jiǎ míng zì
生随其所称，是名世谛；解阴无有某甲名字，

lí yīn yì wú mǒu jiǎ míng zì chū shì zhī rén rú qí xìng xiàng ér néng
离阴亦无某甲名字，出世之人如其性相而能

zhī zhī míng dì yī yì dì
知之，名第一义谛。

fù cì shànnán zǐ huò yǒu fǎ¹⁶¹ yǒu míng yǒu shí huò
“复次，善男子，或有法¹⁶¹，有名有实；或

fù yǒu fǎ yǒu míng wú shí shànnán zǐ yǒu míng wú shí zhě jí
复有法，有名无实。善男子，有名无实者，即

shì shì dì yǒu míng yǒu shí zhě shì dì yī yì dì shànnán zǐ rú
是世谛；有名有实者，是第一义谛。善男子，如

wǒ zhòngshēng shòu mìng zhī jiàn yǎng yù zhàng fū zuò zhě
我、众生、寿命、知见、养育、丈夫、作者、

shòu zhě rè shí zhī yàn¹⁶² qián tà pó chéng guī máo tù jiǎo
受者，热时之焰¹⁶²、乾闥婆城、龟毛、兔角、

xuán huǒ zhī lún zhū yīn jiè rù shì míng shì dì kǔ jí
旋火之轮，诸阴、界、入，是名世谛；苦、集、

miè dào míng dì yī yì dì
灭、道，名第一义谛。

shànnán zǐ shì fǎ yǒu wǔ zhǒng yī zhě míng shì èr
“善男子，世法有五种：一者，名世；二

zhě jù shì sān zhě fù shì sì zhě fǎ shì wǔ zhě zhí
者，句世；三者，缚世；四者，法世；五者，执

zhuó shì shànnán zǐ yún hé míng shì nán nǚ píng yī
著世。善男子，云何名世？男、女、瓶、衣、

¹⁶¹ 大正藏：或復有法

¹⁶² 大正藏：炎

chēshèng wūshè rúshìděng wùshì míngmíngshì yúnhé jùshì
车乘、屋舍，如是等物是名名世。云何句世？

sìjù yījì rúshìděng jùshì míngjùshì yúnhé fùshì juǎn
四句一偈，如是等偈是名句世。云何缚世？卷

héxì jiéshù fùhézhǎng shì míng fùshì yúnhé fǎshì rú
合系结，束缚合掌，是名缚世。云何法世？如

míngchuī jí sēng yángǔ jiè¹⁶³ bīng chuībèi zhīshí shì míng fǎshì
鸣椎集僧，严鼓戒¹⁶³兵，吹贝知时，是名法世。

yúnhé zhízhuóshì rúwànguǎnrén yǒurǎn yīzhě shēngxiǎng zhí
云何执著世？如望远人有染衣者，生想执

zhuó yán shìshāmén fēipóluómén jiànyǒujié shénghéng pèi
著，言：‘是沙门，非婆罗门。’见有结绳横佩

shēnshàng biànshēngniànyán shìpóluómén fēishāményě
身上，便生念言：‘是婆罗门，非沙门也。’

shì míng zhízhuóshì
是名执著世。

shànnánzǐ rúshì míngwéiwǔzhǒngshì fǎ shànnánzǐ
“善男子，如是名为五种世法。善男子，

ruòyǒuzhòngshēng yú rúshìděng wǔzhǒngshì fǎ xīn wúdiāndǎo rú
若有众生，于如是等五种世法心无颠倒，如

shíérzhī shì míng dì yī yì dì
实而知，是名第一义谛。

fùcì shànnánzǐ ruòshāo ruògē ruòsǐ ruòhuài
“复次，善男子，若烧、若割、若死、若坏，

shì míng shì dì wúshāo wúgē wúsǐ wúhuài shì míng dì
是名世谛；无烧、无割、无死、无坏，是名第

yī yì dì
一义谛。

fùcì shànnánzǐ yǒubā kǔ xiàng míngwéi shì dì wú
“复次，善男子，有八苦相名为世谛；无

shēng wúlǎo wúbìng wúsǐ wú ài bié lí wúyuàn zēng huì
生、无老、无病、无死、无爱别离、无怨憎会、

wúqiú bù dé wúwǔshèng yīn shì míng dì yī yì dì
无求不得、无五盛阴，是名第一义谛。

fùcì shànnánzǐ pìrú yī rén duōyǒu suǒnéng
“复次，善男子，譬如一人，多有所能，

¹⁶³ 大正藏：誠

ruò qí zǒu shí zé míngzǒuzhě ruò shōu yì shí fù míng yì zhě
若其走时，则名走者；若¹⁶⁴收刈时，复名刈者；

ruò zuò yǐn shí míngzuò shí zhě ruò zhì cái mù zé mínggōngjiàng
若¹⁶⁵作饮食，名作食者；若治材木，则名工匠；

duàn jīn yín shí yán jīn yín shī rú shì yī rén yǒuduōmíng zì
锻金银时，言金银师。如是一人，有多名字。

fǎ yì rú shì qí shí shì yī ér yǒuduōmíng yī yīn fù mǔ hé hé ér
法亦如是，其实是一而有多名。依因父母和合而

shēng míngwéi shì dì shí èr yīn yuán hé hé shēngzhě míng dì yī
生，名为世谛；十二因缘和合生者，名第一

yì dì
义谛。”

wénshū shī lì pú sà bó fó yán shì zūn suǒ yán shí dì
文殊师利菩萨白佛言：“世尊！所言实谛，

qí yì yún hé ? ”
其义云何？”

fó yán shànnán zǐ yán shí dì zhě míngyuēzhēn fǎ shàn
佛言：“善男子，言实谛者，名曰真法。善

nán zǐ ruò fǎ fēi zhēn bù míng shí dì shànnán zǐ shí dì zhě
男子，若法非真，不名实谛。善男子，实谛者

wú diāndǎo wú diāndǎozhě nǎi míng shí dì shànnán zǐ shí dì zhě
无颠倒，无颠倒者乃名实谛。善男子，实谛者，

wú yǒu xū wàng ruò yǒu xū wàng bù míng shí dì shànnán zǐ shí dì
无有虚妄；若有虚妄不名实谛。善男子，实谛

zhě míngyuē dà shèng fēi dà shèngzhě bù míng shí dì shànnán
者，名曰大乘；非大乘者，不名实谛。善男

zǐ shí dì zhě shì fó suǒshuō fēi mó suǒshuō ruò shì móshuō
子，实谛者，是佛所说，非魔所说；若是魔说、

fēi fó shuōzhě bù míng shí dì shànnán zǐ shí dì zhě yī dào
非佛说者，不名实谛。善男子，实谛者，一道

qīngjìng wú yǒu èr yě shànnán zǐ yǒucháng yǒu lè yǒu wǒ
清净，无有二也。善男子，有常、有乐、有我、

yǒujìng shì zé míngwéi shí dì zhī yì
有净，是则名为实谛之义。”

wénshū shī lì bó fó yán shì zūn ruò yǐ zhēn shí wéi shí dì
文殊师利白佛言：“世尊！若以真实为实谛

¹⁶⁴ 大正藏：或

¹⁶⁵ 大正藏：或

zhě zhēn shí zhī fǎ jí shì rú lái xū kōng fó xìng ruò rú shì zhě
者，真实之法即是如来、虚空、佛性。若如是者，
rú lái xū kōng jí yǔ fó xìng wú yǒu chā bié
如来、虚空及与佛性无有差别。”

fó gào wén shū shī lì yǒu kǔ yǒu dì yǒu shí yǒu jí yǒu dì
佛告文殊师利：“有苦有谛有实，有集有谛
yǒu shí yǒu miè yǒu dì yǒu shí yǒu dào yǒu dì yǒu shí shàn nán zǐ
有实，有灭有谛有实，有道有谛有实。善男子，
rú lái fēi kǔ fēi dì shì shí xū kōng fēi kǔ fēi dì shì shí fó xìng fēi
如来非苦非谛是实，虚空非苦非谛是实，佛性非
kǔ fēi dì shì shí
苦非谛是实。

wén shū shī lì suǒ yán kǔ zhě wéi wú cháng xiàng shì kě
“文殊师利，所言苦者，为无常相，是可
duàn xiàng shì wéi shí dì rú lái zhī xìng fēi kǔ fēi wú cháng
断相，是为实谛。如来之性，非苦、非无常、
fēi kě duàn xiàng shì gù wéi shí xū kōng fó xìng yì fù rú shì
非可断相，是故为实；虚空、佛性亦复如是。

fù cì shàn nán zǐ suǒ yán jí zhě néng lìng wǔ yīn hé hé
“复次，善男子，所言集者，能令五阴和合
ér shēng yì míng wéi kǔ yì míng wéi cháng shì kě duàn xiàng
而生，亦名为苦、亦名为¹⁶⁶常，是可断相，
shì wéi shí dì shàn nán zǐ rú lái fēi shì jí xìng fēi shì yīn yīn
是为实谛。善男子，如来非是集性，非是阴因，
fēi kě duàn xiàng shì gù wéi shí xū kōng fó xìng yì fù rú shì
非可断相，是故为实；虚空、佛性亦复如是。

shàn nán zǐ suǒ yán miè zhě míng fán nǎo miè yì cháng
“善男子，所言灭者，名烦恼灭，亦常、
wú cháng èr shèng suǒ dé míng yuē wú cháng zhū fó suǒ dé shì
无常。二乘所得，名曰无常；诸佛所得，是
zé míng cháng yì míng zhèng fǎ shì wéi shí dì shàn nán zǐ rú
则名常，亦名证法，是为实谛。善男子，如
lái zhī xìng bù míng wéi miè néng miè fán nǎo fēi cháng wú cháng
来之性不名为灭，能灭烦恼，非常、无常，
bù míng zhèng fǎ cháng zhù wú biàn shì gù wéi shí xū kōng
不名证法¹⁶⁷，常住无变，是故为实；虚空、

¹⁶⁶ 大正藏：無；永樂北藏及龍藏：為

¹⁶⁷ 大正藏：知

fó xìng yì fù rú shì
佛性亦复如是。

shànnán zǐ dào zhě néng duàn fán nǎo yì cháng wú cháng
“善男子，道者能断烦恼，亦常、无常，
shì kě xiū fǎ shì wéi shí dì rú lái fēi dào néng duàn fán nǎo
是可修法，是为¹⁶⁸实谛。如来非道，能断烦恼，
fēi cháng wú cháng fēi kě xiū fǎ cháng zhù bú biàn shì gù wéi
非常、无常，非可修法，常住不变，是故为
shí xū kōng fó xìng yì fù rú shì
实；虚空、佛性亦复如是。

fù cì shànnán zǐ yán zhēn shí zhě jí shì rú lái rú
“复次，善男子，言真实者，即是如来；如
lái zhě jí shì zhēn shí zhēn shí zhě jí shì xū kōng xū kōng zhě
来者，即是真实。真实者，即是虚空；虚空者，
jí shì zhēn shí zhēn shí zhě jí shì fó xìng fó xìng zhě jí shì zhēn
即是真实。真实者，即是佛性；佛性者，即是真
shí
实。

wénshū shī lì yǒu kǔ yǒu kǔ yīn yǒu kǔ jìn yǒu kǔ
“文殊师利，有苦、有苦因、有苦尽、有苦
duì rú lái fēi kǔ nǎi zhì fēi duì shì gù wéi shí bù míng wéi dì
对。如来非苦乃至非对，是故为实，不名为谛；
xū kōng fó xìng yì fù rú shì kǔ zhě yǒu wéi yǒu lòu wú lè
虚空、佛性亦复如是。苦者，有为、有漏、无乐。
rú lái fēi yǒu wéi fēi yǒu lòu zhàn rán ān lè shì shí fēi dì
如来非有为、非有漏，湛然安乐，是实非谛。”

wénshū shī lì bó fó yán shì zūn rú fó suǒ shuō bù diān
文殊师利白佛言：“世尊！如佛所说：‘不颠
dǎo zhě míng wéi shí dì ruò ěr zhě sì dì zhī zhōng yǒu sì dào fǒu
倒者，名为实谛。’若尔者，四谛之中有四倒不？
rú qí yǒu zhě yún hé shuō yán wú yǒu diān dǎo míng wéi shí dì yī qiè
如其有者，云何说言无有颠倒名为实谛，一切
diān dǎo bù míng wéi shí
颠倒不名为实？”

fó gào wénshū shī lì yī qiè diān dǎo jiē rù kǔ dì rú zhū
佛告文殊师利：“一切颠倒皆入苦谛。如诸

¹⁶⁸ 大正藏：名

zhòngshēngyǒudiāndǎo xīn míngwéidiāndǎo shànnán zǐ pì rú yǒu
众 生 有 颠 倒 心 ， 名 为 颠 倒 。 善 男 子 ， 譬 如 有
rén bú shòu fù mǔ zūnzhǎngjiào chì suī shòu bù néng suí shùn xiū xíng
人 ， 不 受 父 母 尊 长 教 勅 ， 虽 受 不 能 随 顺 修 行 ，
rú shì rén děng míngwéidiāndǎo rú shì diāndǎo fēi bú shì kǔ jí
如 是 人 等 ， 名 为 颠 倒 。 如 是 颠 倒 非 不 是 苦 ， 即
shì kǔ yě
是 苦 也 。”

wénshū shī lì yán rú fó suǒshuō bù xū wàngzhě jí
文 殊 师 利 言 ： “ 如 佛 所 说 ： ‘ 不 虚 妄 者 ， 即
shì shí dì ruò ěr zhě dāng zhī xū wàng zé fēi shí dì
是 实 谛 。 ’ 若 尔 者 ， 当 知 虚 妄 ， 则 非 实 谛 。”

fó yán shànnán zǐ yī qiè xū wàng jiē rù kǔ dì rú yǒu
佛 言 ： “ 善 男 子 ， 一 切 虚 妄 皆 入 苦 谛 。 如 有
zhòngshēng qī kuáng yú tā yǐ shì yīn yuán duò yú dì yù chù
众 生 ， 欺 诳 于 他 ， 以 是 因 缘 ， 堕 于 地 狱 、 畜
shēng è guǐ rú shì děng fǎ míngwéi xū wàng rú shì xū wàng
生 、 饿 鬼 ， 如 是 等 法 ， 名 为 虚 妄 。 如 是 虚 妄
fēi bú shì kǔ jí shì kǔ yě shēngwén yuánjué zhū fó shì zūn
非 不 是 苦 ， 即 是 苦 也 。 声 闻 、 缘 觉 、 诸 佛 世 尊
yuǎn lí bù xíng gù míng xū wàng rú shì xū wàng zhū fó èr shèng
远 离 不 行 ， 故 名 虚 妄 。 如 是 虚 妄 ， 诸 佛 、 二 乘
suǒ duàn chú gù gù míng shí dì
所 断 除 故 ， 故 名 实 谛 。”

wénshū shī lì yán rú fó suǒshuō dà shèng shì shí dì zhě
文 殊 师 利 言 ： “ 如 佛 所 说 大 乘 是 实 谛 者 ，
dāng zhī shēngwén pì zhī fó shèng zé wéi bù shí
当 知 声 闻 、 辟 支 佛 乘 则 为 不 实 。”

fó yán wénshū shī lì bǐ èr shèngzhě yì shí bù shí
佛 言 ： “ 文 殊 师 利 ， 彼 二 乘 者 ， 亦 实 、 不 实 。
shēngwén yuánjué duànzhū fán nǎo zé míngwéi shí wú cháng bú zhù
声 闻 、 缘 觉 断 诸 烦 恼 ， 则 名 为 实 ； 无 常 不 住
shì biàn yì fǎ míngwéi bù shí
是 变 易 法 ， 名 为 不 实 。”

wénshū shī lì yán rú fó suǒshuō ruò fó suǒshuō míngwéi
文 殊 师 利 言 ： “ 如 佛 所 说 ： ‘ 若 佛 所 说 名 为
shí zhě dāng zhī móshuō zé wéi bù shí shì zūn rú mó suǒshuō
实 者 ， 当 知 魔 说 则 为 不 实 。 ’ 世 尊 ！ 如 魔 所 说 ，

shèng dì shè fǒu

圣谛摄不？”

fó yán wénshū shī lì mó suǒshuōzhě èr dì suǒshè
佛言：“文殊师利，魔所说者，二谛所摄，

suǒwèi kǔ jí fán shì yī qiè fēi fǎ fēi lǜ bù nénglǐng rén ér
所谓苦、集。凡是一切非法、非律，不能令人而

dé lì yì zhōng rì xuānshuō yì wú yǒurén jiàn kǔ duàn jí zhèng
得利益，终日宣说亦无有人见苦、断集、证

miè xiū dào shì míng xū wàng rú shì xū wàng míng wéi mó shuō
灭、修道，是名虚妄。如是虚妄名为魔说。”

wénshū shī lì yán rú fó suǒshuō yī dào qīngjìng wú yǒu èr
文殊师利言：“如佛所说一道清净，无有二

zhě zhū wàidào dèng yì fù shuō yán wǒ yǒu yī dào qīngjìng wú èr
者，诸外道等亦复说言：‘我有一道，清净无二。’

ruò yán yī dào shì shí dì zhě yǔ bǐ wàidào yǒu hé chā bié ruò wú
若言一道是实谛者，与彼外道有何差别？若无

chā bié bù yīng shuō yán yī dào qīngjìng
差别，不应说言一道清净。”

fó yán shànán zǐ zhū wàidào dèng yǒu kǔ jí dì wú
佛言：“善男子，诸外道等有苦、集谛，无

miè dào dì yú fēi mièzhōng ér shēng mièxiǎng yú fēi dào zhōng ér
灭、道谛，于非灭中而生灭想，于非道中而

shēng dào xiǎng yú fēi guǒ zhōng ér shēng guǒ xiǎng yú fēi yīn zhōng ér
生道想，于非果中而生果想，于非因中而

shēng yīn xiǎng yǐ shì yì gù bǐ wú yī dào qīngjìng wú èr
生因想。以是义故，彼无一道清净无二。”

wénshū shī lì yán rú fó suǒshuō yǒucháng yǒu wǒ yǒu
文殊师利言：“如佛所说‘有常、有我、有

lè yǒujìng shì shí yì zhě zhū wàidào dèng yīng yǒu shí dì fó fǎ
乐、有净是实义’者，诸外道等应有实谛，佛法

zhōng wú hé yǐ gù zhū wàidào bèi yì fù shuō yán zhū xíng shì
中无。何以故？诸外道辈亦复说言：‘诸行是

cháng yún hé shì cháng kě yì bù kě yì zhū yè bào děng shòu
常。’云何是常？可意、不可意、诸业报等受

bù shī gù kě yì zhě míng shí shàn bào bù kě yì zhě shí bú shàn
不失故。可意者，名十善报；不可意者，十不善

bào ruò yán zhū xíng jiē xī wú cháng ér zuò yè zhě yú cǐ yǐ miè
报。若言诸行皆悉¹⁶⁹无 常，而作业者于此已灭，
shéi fù yú bǐ shòu guǒ bào hū yǐ shì yì gù zhū xíng shì cháng shā
谁复于彼受果报乎？以是义故，诸行是 常。杀
shēng yīn yuán gù míng wéi cháng shì zūn ruò yán zhū xíng xī wú cháng
生 因 缘，故名为 常。世尊！若言诸行悉无 常
zhě néng shā kě shā èr jù wú cháng ruò wú cháng zhě shéi yú
者，能杀、可杀二俱无 常。若无 常者，谁于
dì yù ér shòu zuì bào ruò yán dìng yǒu dì yù shòu bào dāng zhī zhū
地 狱 而 受 罪 报？若言定有地 狱 受 报¹⁷⁰，当知诸
xíng shí fēi wú cháng shì zūn xì xīn zhuān niàn yì míng wéi cháng
行 实 非 无 常。世尊！系 心 专 念，亦名为 常，
suǒ wèi shí nián suǒ niàn nǎi zhì bǎi nián yì bú wàng shī shì gù wéi cháng
所谓十年所念，乃至百年亦不 忘 失，是故为 常。
ruò wú cháng zhě běn suǒ jiàn shì shéi yì shéi niàn yǐ shì yīn yuán
若无 常者，本所 见 事 谁 忆？谁 念？以是 因 缘，
yī qiè zhū xíng fēi wú cháng yě shì zūn yī qiè yì xiǎng yì míng wéi
一切 诸 行 非 无 常 也。世尊！一 切 忆 想 亦 名 为
cháng yǒu rén xiān jiàn tā rén shǒu zú tóu xiàng děng xiàng hòu
常。有 人 先 见 他 人 手、足、头、项 等 相，后
shí ruò jiàn biàn huán shí zhī ruò wú cháng zhě běn xiāng yīng miè
时 若 见，便 还 识 之。若无 常 者，本 相 应 灭。
shì zūn zhū suǒ zuò yè yǐ jiǔ xiū xí ruò cóng chū xué huò jīng sān nián
世尊！诸 所 作 业 以 久 修 习，若 从 初 学、或 经 三 年、
huò jīng wǔ nián rán hòu shàn zhī gù míng wéi cháng shì zūn suàn
或 经 五 年，然 后 善 知，故 名 为 常。世尊！算
shù zhī fǎ cóng yī zhì èr cóng èr zhì sān nǎi zhì bǎi qiān ruò wú
数 之 法 从 一 至 二、从 二 至 三，乃 至 百 千。若无
cháng zhě chū yī yīng miè chū yī ruò miè shéi fù zhì èr rú shì
常 者，初 一 应 灭。初 一 若 灭，谁 复 至 二？如 是
cháng yī zhōng wú yǒu èr yī yī bú miè gù dé zhì èr nǎi zhì bǎi
常 一，终 无 有 二。以 一 不 灭 故 得 至 二，乃 至 百
qiān shì gù wéi cháng shì zūn rú dú sòng fǎ sòng yī ā hán zhì
千，是 故 为 常。世尊！如 读 诵 法，诵 一 阿 含 至
èr ā hán nǎi zhì sān sì ā hán rú qí wú cháng suǒ kě dú
二 阿 含，乃 至 三、四 阿 含。如 其 无 常，所 可 读

¹⁶⁹ 大正藏：悉皆

¹⁷⁰ 大正藏：若言定有地獄受報者

sòngzhōng bú zhì sì yǐ shì dú sòngzēngzhǎng yīn yuán gù míng wéi
诵终不至四。以是读诵增长因缘，故名为
cháng shì zūn píng yī chēshèng rú rén fù zhài¹⁷¹ dà dì
常。世尊！瓶、衣、车乘，如人负责¹⁷¹，大地
xíngxiàng shān hé shù lín yào mù cǎo yè zhòngshēng zhì bìng jiē
形相，山河树林，药木草叶，众生治病，皆
xī shì cháng yì fù rú shì shì zūn yī qiè wàidào jiē zuò shì shuō
悉是常，亦复如是。世尊！一切外道皆作是说：
zhū xíng shì cháng ruò shì chángzhě jí shì shí dì
‘诸行是常。’若是常者，即是实谛。

shì zūn yǒuzhū wàidào fù yányǒu lè yún hé zhī yé shòu
“世尊！有诸外道复言有乐。云何知耶？受
zhě dìng dé kě yì bào gù shì zūn fánshòu lè zhě bì dìng dé zhī suǒ
者定得可意报故。世尊！凡受乐者必定得之，所
wèi dà fàn tiān wáng dà zì zài tiān shì tí huán yīn pí niǔ tiān jí
谓大梵天王、大自在天、释提桓因、毗纽天及
zhū rén tiān yǐ shì yì gù bì¹⁷² dìng yǒu lè shì zūn yǒuzhū wàidào
诸人天。以是义故，必¹⁷²定有乐。世尊！有诸外
dào fù yányǒu lè néng lìng zhòngshēngshēng qiú wàng gù jī zhě qiú shí
道复言有乐，能令众 生 生 求 望 故，饥者求食，
kě zhě qiú yǐn hánzhě qiú wēn rè zhě qiú liáng jí zhě qiú xī bìng
渴者求饮，寒者求温，热者求凉，极者求息，病
zhě qiú chài yù zhě qiú sè ruò wú lè zhě bǐ hé yuán qiú yǐ yǒu
者求差，欲者求色。若无乐者，彼何缘求？以有
qiú gù¹⁷³ gù zhī yǒu lè shì zūn yǒuzhū wàidào fù zuò shì yán
求故¹⁷³，故知有乐。世尊！有诸外道复作是言：

shī néng dé lè shì jiān zhī rén hào shī shā mén zhū pó luó mén
‘施能得乐。’世间之人好施沙门、诸婆罗门、
pín qióng kùn kǔ yī fú yǐn shí wò jù yī yào xiàng mǎ chē
贫穷困苦，衣服、饮食、卧具、医药、象马车
shèng mò¹⁷⁴ xiāng tú xiāng zhòng huā wū zhái yī zhǐ dēng míng
乘、糝¹⁷⁴香、涂香、众华、屋宅、依止灯明，
zuò rú shì děngzhǒngzhǒng huì shī wéi wǒ hòu shì shòu kě yì bào shì
作如是等种种惠施，为我后世受可意报，是

¹⁷¹ 大正藏：債

¹⁷² 大正藏：名

¹⁷³ 大正藏：者

¹⁷⁴ 大正藏：末

gù dāng zhī jué dìng yǒu lè shì zūn yǒu zhū wài dào fù zuò shì yán
故当知决定有乐。世尊！有诸外道复作是言：

yǐ yīn yuán gù dāng zhī yǒu lè suǒ wèi shòu lè zhě yǒu yīn yuán
‘以因缘故，当知有乐。’所谓受乐者，有因缘

gù míng wéi lè chù ruò wú lè zhě hé dé yīn yuán rú wú tù jiǎo
故，名为乐触。若无乐者，何得因缘？如无兔角，

zé wú yīn yuán yǒu lè yīn yuán zé zhī yǒu lè shì zūn yǒu zhū
则无因缘；有乐因缘，则知有乐。世尊！有诸

wài dào fù zuò shì yán shàng zhōng xià gù dāng zhī yǒu lè xià shòu
外道复作是言：‘上中下故，当知有乐。’下受

lè zhě shì tí huán yīn zhōng shòu lè zhě dà fàn tiān wáng shàng
乐者，释提桓因；中受乐者，大梵天王；上

shòu lè zhě dà zì zài tiān yǐ yǒu rú shì shàng zhōng xià gù dāng
受乐者，大自在天。以有如是上中下故，当

zhī yǒu lè
知有乐。

shì zūn yǒu zhū wài dào fù yán yǒu jìng hé yǐ gù ruò wú
“世尊！有诸外道复言有净。何以故？若无

jìng zhě bù yīng qǐ yù ruò qǐ yù zhě dāng zhī yǒu jìng yòu fù shuō
净者，不应起欲；若起欲者，当知有净。又复说

yán jīn yín zhēn bǎo liú lí bō lí chē qú mǎ nǎo
言：‘金、银、珍宝、琉璃、玻瓈、砗磲、码瑙、

shān hú zhēn zhū bì yù kē bèi liú quán yù chí yǐn shí
珊瑚、真珠、璧玉、珂贝、流泉、浴池、饮食、

yī fú huā xiāng mò xiāng tú xiāng dēng zhú zhī míng rú shì
衣服、华香、¹⁷⁵ 糝香、涂香、灯烛之明，如是

děng wù xī shì jìng fǎ fù cì yǒu jìng wèi wǔ yīn zhě jí shì jìng
等物悉是净法。’复次，有净，谓五阴者即是净

qì chéng zhū jìng wù suǒ wèi rén tiān zhū xiān ā luó hàn
器，盛诸净物，所谓人、天、诸仙、阿罗汉、

pì zhī fó pú sà zhū fó yǐ shì yì gù míng zhī wéi jìng
辟支佛、菩萨、诸佛。以是义故，名之为净。

shì zūn yǒu zhū wài dào fù yán yǒu wǒ yǒu suǒ dǔ jiàn néng
“世尊！有诸外道复言有我，有所睹见，能

zào zuò gù pì rú yǒu rén rù táo shī jiā suī fù bú jiàn táo shī zhī
造作故。譬如有人，入陶师家，虽复不见陶师之

¹⁷⁵ 大正藏：末

shēn yǐ jiàn lún shéng dìng zhī qí jiā bì shì táo shī wǒ yì rú shì
身，以见轮绳，定知其家必是陶师。我亦如是，
yǎnjiàn sè yǐ bì zhī yǒu wǒ ruò wú wǒ zhě shéinéngjiàn sè wén
眼见色已，必知有我。若无我者，谁能见色？闻
shēng nǎi zhì chù fǎ yì fù rú shì fù cì yǒu wǒ yún hé dé zhī
声乃至触法，亦复如是。复次，有我。云何得知？
yīn xiàng gù zhī hé děng wéixiàng chuǎn xī shì shùn shòumìng
因相故知。何等为相？喘息、视眴、寿命、
yì xīn shòuzhū kǔ lè tān qiú chēn huì rú shì děng fǎ xī shì
役心、受诸苦乐、贪求、瞋恚，如是等法悉是
wǒ xiàng shì gù dāng zhī bì dìng yǒu wǒ fù cì yǒu wǒ néng bié
我相，是故当知必定有我。复次，有我，能别
wèi gù yǒurén shí guǒ jiàn yǐ zhī wèi shì gù dāng zhī bì dìng yǒu wǒ
味故。有人食果，见已知味，是故当知必定有我。
fù cì yǒu wǒ yún hé zhī yé zhí zuò yè gù zhí liánnéng yì
复次，有我。云何知耶？执作业故。执镰能刈，
zhí fǔ néng zhuó zhí píng chéng shuǐ zhí chē néng yù rú shì děng shì
执斧能斫，执瓶盛水，执车能御，如是等事
wǒ zhí néng zuò shì gù dāng zhī bì dìng yǒu wǒ fù cì yǒu wǒ
我执能作，是故当知必定有我。复次，有我。
yún hé zhī yé jí yú shēng shí yù dé rǔ bǔ chéng sù xí gù
云何知耶？即于生时，欲得乳哺，乘宿习故，
yǐ shì¹⁷⁶ dāng zhī bì dìng yǒu wǒ fù cì yǒu wǒ yún hé zhī yé hé
以是¹⁷⁶当知必定有我。复次，有我云何知耶？和
hé lì yì tā zhòngshēng gù pì rú píng yī chēshèng tiánzhái
合利益他众生故。譬如瓶、衣、车乘、田宅、
shān lín shù mù xiàng mǎ niú yáng rú shì děng wù ruò hé
山林、树木、象、马、牛、羊如是等物，若和
hé zhě zé yǒu lì yì cǐ nèi wǔ yīn yì fù rú shì yǎnděngzhūgēn
合者，则有利益。此内五阴亦复如是，眼等诸根
yǒu hé hé gù zé lì yì wǒ shì gù dāng zhī bì dìng yǒu wǒ fù cì
有和合故，则利益我，是故当知必定有我。复次，
yǒu wǒ yún hé zhī yé yǒuzhē fǎ gù rú yǒu wù gù zé yǒuzhē
有我。云何知耶？有遮法故。如有物故，则有遮
ài¹⁷⁷ wù ruò wú zhě zé wú yǒuzhē ruò yǒuzhē zhě zé zhī yǒu
阂¹⁷⁷；物若无者，则无有遮。若有遮者，则知有

¹⁷⁶ 大正藏：是故

¹⁷⁷ 大正藏：礙

wǒ shì gù dāng zhī bì dìngyǒu wǒ fù cì yǒu wǒ yún hé zhī yé
我，是故当知必定有我。复次，有我。云何知耶？

bàn fēi bàn gù qīn yǔ fēi qīn fēi shì bàn lǚ zhèng fǎ xié fǎ yì
伴非伴故。亲与非亲非是伴侣，正法、邪法亦

fēi bàn lǚ zhì yǔ fēi zhì yì fēi bàn lǚ shā mén fēi shā mén pó luó
非伴侣，智与非智亦非伴侣，沙门非沙门、婆罗

mén fēi pó luó mén zǐ fēi zǐ zhòu fēi zhòu yè fēi yè wǒ fēi
门非婆罗门、子非子、昼非昼、夜非夜、我非

wǒ rú shì děng fǎ wéi bàn fēi bàn shì gù dāng zhī bì dìngyǒu wǒ
我，如是等法为伴非伴，是故当知必定有我。

shì zūn zhū wài dào děng zhǒng zhǒng shuō yǒu cháng lè wǒ
“世尊！诸外道等种种说有常、乐、我、

jìng dāng zhī dìngyǒu cháng lè wǒ jìng shì zūn yǐ shì yì
净，当知定有常、乐、我、净。世尊！以是义

gù zhū wài dào děng yì dé shuō yán wǒ yǒu zhēn dì
故，诸外道等亦得说言：‘我有真谛。’”

fó yán shàn nán zǐ ruò yǒu shā mén pó luó mén yǒu cháng
佛言：“善男子，若有沙门、婆罗门，有常、

yǒu lè yǒu wǒ yǒu jìng zhě shì fēi shā mén fēi pó luó mén
有乐、有我、有净¹⁷⁸者，是非沙门、非婆罗门。

hé yǐ gù mí yú shēng sǐ lí yī qiè zhì dà dǎo shī gù rú shì
何以故？迷于生死，离一切智大导师故。如是

shā mén pó luó mén děng chén mò zhū yù shàn fǎ léi sǔn gù shì
沙门、婆罗门等，沈没诸欲，善法羸损故。是

zhū wài dào xì zài tān yù chēn huì chī yù kān rěn ài yào gù shì
诸外道系在贪欲、瞋恚、痴狱，堪忍爱乐故。是

zhū wài dào suī zhī yè guǒ zì zuò zì shòu ér yóu bù néng yuǎn lí è fǎ
诸外道虽知业果自作自受，而犹不能远离恶法。

shì zhū wài dào fēi shì zhèng fǎ zhèng mìng zì huó hé yǐ gù wú zhì
是诸外道非是正法正命自活。何以故？无智

huì huǒ bù néng xiāo gù shì zhū wài dào suī yù tān zhū shàng miào wǔ
慧火，不能消故。是诸外道虽欲贪著上妙五

yù pín yú shàn fǎ bù qín xiū gù shì zhū wài dào suī yù wǎng zhì zhèng
欲，贫于善法不勤修故。是诸外道虽欲往至正

jiě tuō zhōng ér chí jiè zú bù chéng jiù gù shì zhū wài dào suī yù qiú
解脱中，而持戒足不成就故。是诸外道虽欲求

¹⁷⁸ 大正藏：有常、有樂、有淨、有我

lè ér bù néng qiú lè yīn yuán gù shì zhū wàidào suī fù zēng è yī
乐，而不能求乐因缘故。是诸外道虽复憎恶一
qiè zhū kǔ rán qí suǒ xíng wèi néng yuǎn lí zhū kǔ yīn yuán shì zhū wài
切诸苦，然其所行未能远离诸苦因缘。是诸外
dào suī wéi sì dà dú shé suǒ chán yóu xíng fàng yì bù néng jǐn shèn
道虽为四大毒蛇所缠，犹行放逸，不能谨慎。
shì zhū wàidào wú míng suǒ fù yuǎn lí shàn yǒu yào zài sān jiè wú
是诸外道无明所覆，远离善友，乐在三界无
cháng chì rán dà huǒ zhī zhōng ér bù néng chū shì zhū wàidào yù zhū fán
常炽然大火之中而不能出。是诸外道遇诸烦
nǎo nán yù zhī bìng ér fù bù qiú dà zhì liáng yī shì zhū wàidào fāng
恼难愈之病，而复不求大智良医。是诸外道方
yú wèi lái dāng shè wú biān xiǎn yuǎn zhī lù ér bù zhī yǐ shàn fǎ zī
于未来当涉无边险远之路，而不知以善法资
liáng ér zì zhuāng yán shì zhū wàidào cháng wéi yín yù zāi dú suǒ hài
粮而自庄严。是诸外道常为淫欲灾毒所害，
ér fǎn bào chí wǔ yù shuāng dú shì zhū wàidào chēn huì chì shèng ér
而反抱持五欲霜毒。是诸外道瞋恚炽盛，而
fù fǎn gèng qīn jìn è yǒu shì zhū wàidào cháng wéi wú míng zhī suǒ fù
复反更亲近恶友。是诸外道常为无明之所覆
bì ér fǎn tuī qiú xié è zhī fǎ shì zhū wàidào cháng wéi xié jiàn zhī
蔽，而反推求邪恶之法。是诸外道常为邪见之
suǒ kuāng huò ér fǎn yú zhōng shēng qīn shàn xiǎng shì zhū wàidào xī shí
所诳惑，而反于中生亲善想。是诸外道希食
gānguǒ ér zhòng kǔ zǐ shì zhū wàidào yǐ chǔ fán nǎo àn shì zhī zhōng
甘果，而种苦子。是诸外道已处烦恼暗室之中，
ér fǎn yuǎn lí dà zhì jù míng shì zhū wàidào huàn fán nǎo kě ér fù
而反远离大智炬明。是诸外道患烦恼渴，而复
yòu yǐn zhū yù xián shuǐ shì zhū wàidào piāo mò shēng sǐ wú biān dà hé
又¹⁷⁹饮诸欲馘水。是诸外道漂没生死无边大河，
ér fù yuǎn lí wú shàng chuán shī shì zhū wàidào mí huò zhū¹⁸⁰ dào yán
而复远离无上船师。是诸外道迷惑诸¹⁸⁰倒言
zhū xíng cháng zhū xíng ruò cháng wú yǒu shì chù
诸行常。诸行若常，无有是处。

大般涅槃经卷第十二

¹⁷⁹ 大正藏：反

¹⁸⁰ 大正藏：颠

● 结诵仪

bǔ quēzhēnyán 补阙真言

(三遍)

ná mó hē là dá nà duō là yè yē qié là qié là jù zhù jù zhù mó
南无喝啰怛那.哆罗夜耶.佉啰佉啰.俱住俱住.摩
là mó là hǔ là hōng hè hè sū dá ná hōng pō mò ná suō pó
啰摩啰.虎啰.吽.贺贺.苏怛拿.吽.泼抹拿.娑婆
hē
诃.

ná mó fó ná mó fǎ ná mó sēng
南無佛 南無法 南無僧 (合掌三称)

ná mó yí qiè rú lái yīng zhèngděngjué
南無一切如来.应.正等觉 (合掌三称)

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛 (合掌三称)

ná mó dà bō niè pánjīng
南無大般涅槃经 (合掌三称)

huíxiàng fā yuàn 回向发愿

zhì xīn chàn huǐ wǒ yǔ yī qiè zhòngshēng cóng wú
志心忏悔。我(某甲)与一切众生，从无
shǐ lái mí shī zhēn xīn liú zhuǎnshēng sǐ liù gēn zuì zhàng wú
始来，迷失真心，流转生死，六根罪障，无
liàng wú biān yuánmiào fó shèng wú yǐ kāi jiě yī qiè suǒyuàn
量无边，圆妙佛乘，无以开解，一切所愿，
bù dé xiànrán wǒ jīn dú sòng dà bō niè pánjīng yǐ cǐ shàngēn
不得现前。我今读诵大般涅槃经，以此善根，

fā lù hēi è guò xiàn wèi lái sān yè suǒ zào wú biānzhòng zuì
发露黑恶，过、现、未来三业所造无边重罪，
jiē dé xiāomiè shēn xīn qīng jìng huòzhàngjuānchú fú zhì zhuāngyán
皆得消灭，身心清净，惑障蠲除，福智庄严，
jìng yīn zēngzhǎng zì tā héngyuàn sù dé yuánchéng yuànzhū rú lái
净因增长，自他行愿速得圆成。愿诸如来
cháng zài shuō fǎ suǒ yǒugōng dé qǐ suí xǐ xīn huí xiàng pú tí
常在说法，所有功德起随喜心，回向菩提，
zhèngcháng lè guǒ mìngzhōng zhī rì zhèngniànxiànrán miànjiàn mí
证常乐果。命终之日，正念现前，面见弥
tuó jí zhūshèngzhòng yī chà nà qǐng shēngliánhuāzhōng pǔ yuàn
陀及诸圣众，一刹那顷，生莲华中。普愿
zhòngshēng jù chéng fó dào
众生，俱成佛道。

huíxiàng jì 回向偈

(一遍)

yuàn yǐ cǐ gōng dé zhuāngyán fó jìng tǔ
愿以此功德 庄严佛净土
shàngbào sì chóng ēn xià jì sān tú kǔ
上报四重恩 下济三途苦
ruò yǒu jiàn wén zhě xī fā pú tí xīn
若有见闻者 悉发菩提心
jìn cǐ yī bào shēn tóngshēng jí lè guó
尽此一报身 同生极乐国

sān guī yī 三皈依

zì guī yī fó dāngyuànzhòngshēng tǐ jiě dà dào fā wú shàng xīn
自皈依佛，当愿众生，体解大道，发无上心；
zì guī yī fǎ dāngyuànzhòngshēng shēn rù jīngzàng zhì huì rú hǎi
自皈依法，当愿众生，深入经藏，智慧如海；
zì guī yī sēng dāngyuànzhòngshēng tǒng lǐ dà zhòng yī qiè wú
自皈依僧，当愿众生，统理大众，一切无
ài hé nánshèngzhòng
碍。和南圣众。

南无护法韦驮尊天菩萨

此咒置经书中可灭误跨之罪